

Klimaatactieprogramma van de gemeente Ukkel 2023-2030

Luik Grondgebied

Gemeenteraad van 19 oktober 2023



actions
climat
Uccle

klimaat-
actie
Ukkel



Inhoudsopgave

Inleiding	4
Waarom een Klimaatplan?	4
Structuur van het Klimaatplan	5
De Koolstofbalans: een hulpmiddel om een stand van zaken op te maken	5
De fases van de opmaak van het Klimaatplan	6
De aanpassing aan de gevolgen van de klimaatveranderingen om de gevolgen ervan te beperken en de Ukkelaars te beschermen	7
De inspraak en de opmaak van het KAP	7
Enkele voorbeelden van lopende acties	7
Verbintenis inzake gelijke kansen	8
Luik Grondgebied	9
Lijst met de actiefiches van het luik Grondgebied van het KAP	10
AA1 : Overstromingen bestrijden	11
AA2 : Een netwerk van koelte-eilanden creëren met prioriteit voor kansarme wijken	16
AA3 : De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen, met een prioriteit voor de speelplaatsen van scholen	22
EA1 : De toegang van de consumenten tot duurzame producten en diensten vergemakkelijken ..	26
EA2 : De economische transitie van de Ukkelse ondernemingen vergemakkelijken	30
SL1 : De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen	34
EG1 : De uitstoot van broeikasgassen van de gebouwen doen dalen	40
EG2 : Hernieuwbare energiebronnen en energiedelen ontwikkelen door de energiezuinigheid aan te nemen	44
MT1 : De verplaatsingen te voet en met de fiets en de andere alternatieven voor de individuele auto doen toenemen	50
MT2 : Ondernemingen ondersteunen in de decarbonisatie van hun logistiek	56
FE1 : Een strategie invoeren om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de finance te verkleinen	59
SE1 : De Ukkelaars sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen	62
DS1 : De digitale soberheid uitrollen op het volledige grondgebied	67
ZW1 : De afvalbronnen van het grondgebied beperken en lokaal opwaarderen	71
Samenvatting van doelstellingen en acties	76

Inleiding

In 2019, ingevolge een burgerinterpellatie van het collectief Rise For Climate, heeft de gemeenteraad van Ukkel unaniem een motie over de klimaatnoodtoestand aangenomen. Om de vastgelegde doelstellingen te behalen, meer bepaald klimaatneutraal zijn tegen 2050, moet de gemeente structurerende maatregelen voorstellen om in een geest van sociale rechtvaardigheid de rechtstreekse uitstoot van broeikasgassen met 50 % te doen dalen tegen 2030 in vergelijking met 2007, het referentiejaar van de eerste Koolstofbalans van de gemeente.

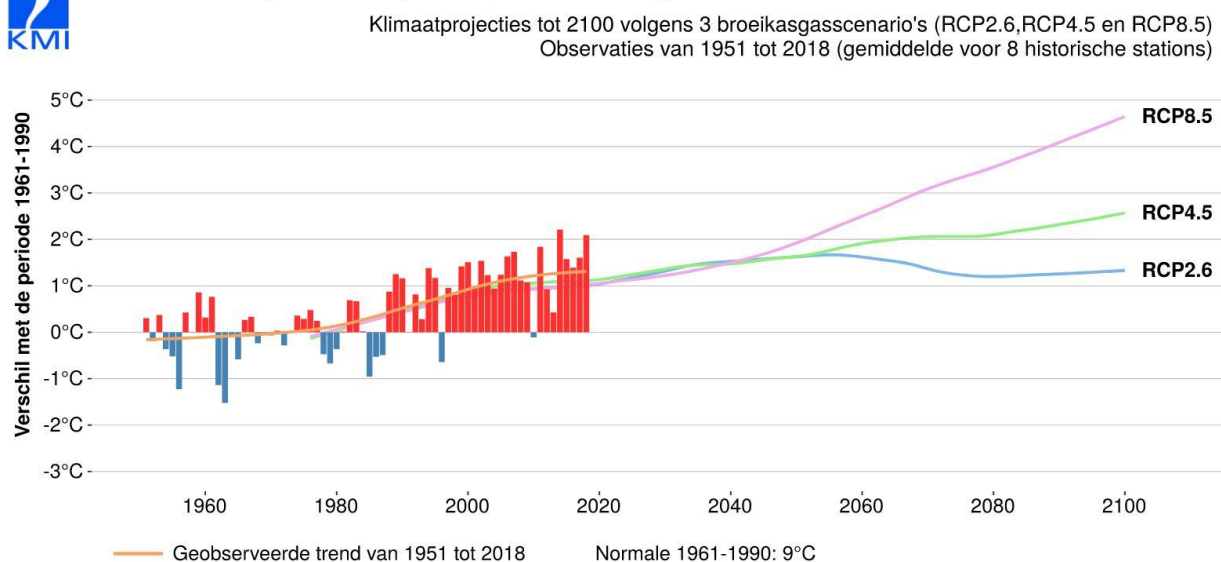
Deze doelstelling helpt bij het bereiken van de doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in de Europese Unie te verminderen en van de aanbevelingen van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). In deze context heeft de gemeente haar Klimaatplan opgesteld, ook wel Klimaatactieprogramma (KAP) genoemd, met de steun van Leefmilieu Brussel.

Waarom een Klimaatplan?

Menselijke activiteiten hebben ontegensprekelijk de huidige klimaatveranderingen veroorzaakt. Onze activiteiten stoten broeikasgassen (koolstofdioxide, methaan, distikstofoxide, gefluoreerde gassen) uit die het broeikaseffect dat van nature op Aarde aanwezig is versterken en zo de planeet opwarmen. Een van de gevolgen is de stijging van de gemiddelde temperatuur wereldwijd. In België wordt een gemiddelde jaarlijkse temperatuurstijging van 1,9°C waargenomen in vergelijking met 1980¹.



Evolutie van de gemiddelde jaartemperatuur in België



¹ KMI (2020). Klimaatrapport 2020: van klimaatinformatie tot klimaatdiensten. Geraadpleegd op: https://www.meteo.be/resources/misc/climate_report/KlimaatRapport-2020.pdf

Structuur van het Klimaatplan

Het Klimaatplan is gestructureerd in twee luiken:

- Het luik "grondgebied", dat de activiteiten van de inwoners en gebruikers van het grondgebied betreft
- Het luik "bestuur", dat de activiteiten van het bestuur en van alle gemeentelijke structuren betreft

Voor elk luik stelt het Klimaatplan een reeks acties voor die ertoe strekken de gevolgen van de klimaatveranderingen te verzachten en zich eraan aan te passen door:

- De uitstoot van broeikasgassen die **rechtstreeks** door de activiteiten, inwoners en gebruikers van het grondgebied en door het gemeentebestuur geproduceerd worden te beperken door te handelen rond thema's zoals mobiliteit, gebouwen en infrastructuur.
- De uitstoot van broeikasgassen die **onrechtstreeks** door de activiteiten, inwoners en gebruikers van het grondgebied en door het gemeentebestuur geproduceerd worden te beperken door te handelen rond thema's zoals aankopen, voeding en financiën.
- Aanpassingsmaatregelen voor de gevolgen van de klimaatverandering in te voeren zoals de strijd tegen overstromingen, de strijd tegen hitte-eilanden en de bescherming van de biodiversiteit.

De Koolstofbalans: een hulpmiddel om een stand van zaken op te maken

De eerste fase bestond erin een stand van zaken op te maken van de situatie in Ukkel, met andere woorden de uitstoot van broeikasgassen geproduceerd op het Ukkelse grondgebied, maar ook door het erfgoed en de activiteiten van het gemeentebestuur van Ukkel te ramen (in CO₂-equivalent).

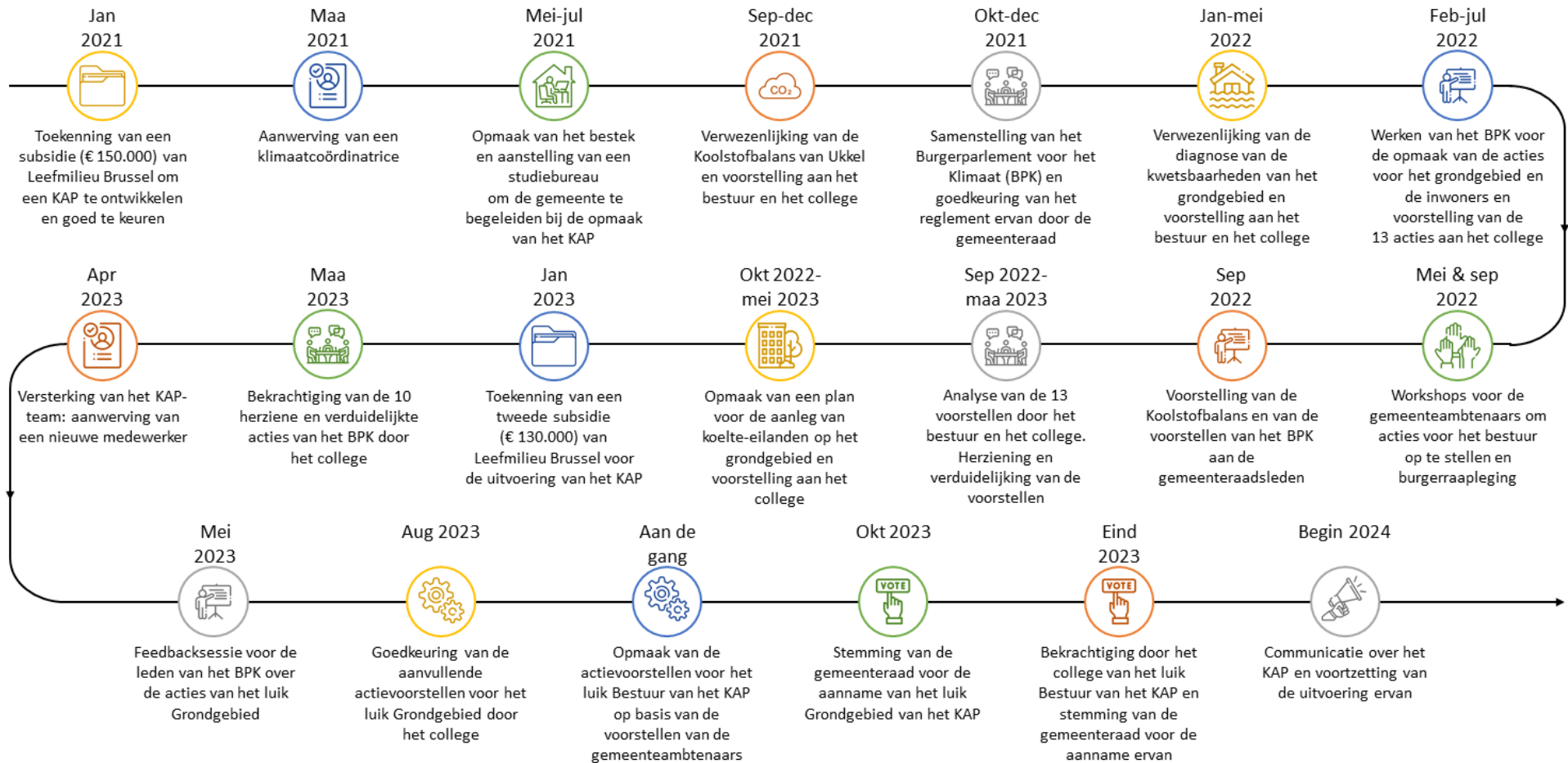
Deze balans heeft betrekking op 3 types uitstoot (of perimeters):

- De directe uitstoot (scope 1), met andere woorden de uitstoot door het verbruik van brandstof op het grondgebied (gas, aardolie, stookolie, enz.)
- De indirecte uitstoot (scope 2), met andere woorden de uitstoot die voortvloeit uit de productie van elektriciteit, warmte en koude die op het grondgebied verbruikt worden
- En de afgeleide uitstoot (scope 3) of andere indirecte uitstoot, met andere woorden de uitstoot geproduceerd buiten het grondgebied door activiteiten op het grondgebied (bv. voeding, aankoop van bouwmaterialen, afvalbeheer, enz.).

Dankzij de Koolstofbalans, opgesteld door Factor-X², konden we de meest uitstotende posten en de prioritaire actiethema's identificeren.

² Studiebureau dat de gemeente Ukkel begeleidt bij de opmaak van het KAP

De fases van de opmaak van het Klimaatplan



De aanpassing aan de gevolgen van de klimaatveranderingen om de gevolgen ervan te beperken en de Ukkelaars te beschermen

De klimaatveranderingen veroorzaken een toename van extreme gebeurtenissen zoals hittegolven en overstromingen. Er moeten acties gevoerd worden zodat de burgers en gebruikers van het grondgebied, meer bepaald de meest kwetsbaren, zich kunnen beschermen tegen deze gebeurtenissen. In dit kader heeft de gemeente Ukkel twee studies gefinancierd:

- Een cartografische studie van de kwetsbaarheden van het gemeentelijk grondgebied voor de klimaatveranderingen. De meest kwetsbare zones voor extreme temperaturen en overstromingen tegen 2050 werden geïdentificeerd met behulp van indicatoren van blootstelling, gevoeligheid en aanpassingsvermogen (zie bijlage).
- Een plan voor de aanleg van koelte-eilanden (KE) op het gemeentelijk grondgebied. De bestaande koeltegebieden (groene ruimtes, bibliotheken, recreatiecentra voor senioren, plaatsen van eredienst) werden in kaart gebracht en er werden potentiële KE geïdentificeerd (zie bijlage).

De inspraak en de opmaak van het KAP

Een Burgerparlement voor het Klimaat en workshops met de gemeenteambtenaars

Om het Klimaatactieprogramma samen met de burgers vorm te geven, heeft de gemeente het Burgerparlement voor het Klimaat (BPK) opgericht. Dit BPK werd samengesteld via lottrekking en heeft na verschillende werkvergaderingen onder leiding van Métamorphosis voor het aspect burgerinspraak en Factor-X voor de technische aspecten in verband met de uitstoot van broeikasgassen 13 acties voorgesteld, voornamelijk gericht op het grondgebied en de inwoners, om deze doelstellingen te bereiken. Er werd een aanzienlijk analysewerk verricht, waarbij de verschillende hiërarchische niveaus van het bestuur en de leden van het college betrokken werden. De voorstellen werden herwerkt, aangepast en verduidelijkt op basis van hun haalbaarheid en de opdrachten van de gemeente. Ten slotte werden 10 acties voorgesteld en bekrachtigd door het college van burgemeester en schepenen.

De gemeenteambtenaars hebben ook een reeks acties voorgesteld, gericht op het gemeentebestuur. Op basis van hun voorstellen wordt het Administratief luik van het KAP opgesteld.

Gelijktijdig heeft het studiebureau ook een reeks aanvullende acties voorgesteld en de voorgestelde acties bekrachtigd.

Het OCMW van Ukkel heeft zich ook aangesloten bij dit plan en sommige acties hebben erop betrekking.

Enkele voorbeelden van lopende acties

Gelijktijdig met de opmaak van het KAP zijn verschillende acties met betrekking tot dit plan al aan de gang of gepland om te reageren op de klimaatnoodtoestand. Bijvoorbeeld de versterking van de duurzame clausules in de gemeentelijke overheidsopdrachten (bijvoorbeeld voor de schoolrefters en de maaltijden voor senioren), de hulp bij de opening van duurzame winkels, de strijd tegen overstromingen via grootschalige projecten in de 3 Ukkelse valleien, de aanleg van

koelte-eilanden, de inrichting van de openbare ruimte ten voordele van de actieve mobiliteit en de planning ervan via het Gemeentelijk Mobiliteitsplan, de opmaak van een bedrijfsvervoerplan voor de gemeente (aan de gang), de vermindering van het energieverbruik van de gemeentegebouwen, de opmaak van het tweede Plan voor Lokale Actie voor het Gebruik van Energie (PLAGE 2), de haalbaarheidsstudie voor de oprichting van of de ondersteuning aan energiegemeenschappen (aan de gang), het redelijk energiegebruik, de vermindering van de afvalberg via onder andere composteren, de aanleg van nieuwe gemeentelijke moestuinsites en collectieve compostsites, het planten van fruitbomen en -struiken in de openbare ruimte, enz.

Verbintenis inzake gelijke kansen

Door zich kandidaat te stellen bij Leefmilieu Brussel om een subsidie te krijgen ter ondersteuning van de opmaak van een Klimaatplan heeft de gemeente Ukkel zich verbonden inzake gelijke kansen.

In de wereld lijden verschillende sociale groepen meer onder de gevolgen van de klimaatveranderingen en herstellen ze zich er moeilijker van. In zekere zin zou er gesteld kunnen worden dat het beleid in de strijd tegen de klimaatopwarming op zich een sociaal beleid is. Deze stelling is echter onjuist indien dit beleid geen rekening houdt met de sociale mechanismen die de sociale ongelijkheid dreigen te reproduceren.

De toename van extreme weersomstandigheden (overstromingen, stormen, ...) dreigt de economische ongelijkheid, de sociale ongelijkheid en de ongelijke rechten te verergeren.

We hebben gewaakt over het evenwicht tussen mannen en vrouwen in de samenstelling van de werkgroepen en het gemeentelijk Burgerparlement voor het Klimaat. Dankzij de lottrekking kregen we een grotere verscheidenheid aan profielen (wijk, leeftijd, ...) dan bij een klassieker proces van burgerinspraak.

In de uitvoering en in de mate van het mogelijke:

- Waken we zo veel mogelijk over de gelijke deelname van vrouwen en mannen, personen met een beperking, personen in een kwetsbare situatie of met een lager inkomen, van verschillende etnische origine en LGBTQIA+-personen bij de uitvoering van de acties.

In de evaluatie:

- Beoordelen we of de gevolgen van de acties voor deze groepen positief, negatief of neutraal zijn en houden we er rekening mee bij de verwezenlijking van de volgende acties.
- Beoordelen we of er correct rekening gehouden wordt met de behoeften van deze groepen, zonder ons te beperken tot de eenvoudige numerieke telling van de gevolgen van de maatregelen.

Communicatie:

- Waken we erover geen stereotiepe afbeeldingen weer te geven en dat de eventuele afbeeldingen de personen weerspiegelen die onze samenleving vormen.
- Waken we erover onze afbeeldingen en teksten toegankelijk te maken voor de verschillende beperkingen.
- Waken we erover de digitale kloof en het analfabetisme te omzeilen in onze communicatie, onder andere dankzij tussenpersonen, mensen op het terrein en vzw's.

Luik Grondgebied

Lijst met de actiefiches van het luik Grondgebied van het KAP

Acties tot aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering (weerstand van het grondgebied tegen de intensivering van extreme gebeurtenissen)		
Aanpassing	AA1	Overstromingen bestrijden
	AA2	Een netwerk van koelte-eilanden creëren met prioriteit voor kansarme wijken
	AA3	De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen, met een prioriteit voor de speelplaatsen van scholen

Acties tot verzachting van de gevolgen van de klimaatverandering (minder uitstoot van broeikasgassen)		
Economische activiteiten	EA1	De toegang van de consumenten tot duurzame producten en diensten vergemakkelijken
	EA2	De economische transitie van de Ukkelse ondernemingen vergemakkelijken
Stadslandbouw	SL1	De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen
Energie & gebouwen	EG1	De uitstoot van broeikasgassen van de gebouwen doen dalen
	EG2	Hernieuwbare energiebronnen en energiedelen ontwikkelen door de energiezuinigheid aan te nemen
Mobiliteit & transport	MT1	De verplaatsingen te voet en met de fiets en de andere alternatieven voor de individuele auto doen toenemen
	MT2	Ondernemingen ondersteunen in de decarbonisatie van hun logistiek
Financieel erfgoed	FE1	Een strategie invoeren om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de finance te verkleinen
Sensibilisering	SE1	De Ukkelaars sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen
Digitale soberheid	DS1	De digitale soberheid uitrollen op het volledige grondgebied
Zero waste	ZW1	De afvalbronnen van het grondgebied beperken en lokaal opwaarderen

In het blauw: actiefiches gebaseerd op het werk van het Burgerparlement voor het Klimaat

NB: de actiefiche over het financieel erfgoed heeft zowel betrekking op het luik Grondgebied als op het Administratief luik

Overstromingen bestrijden

Aanpassing

AA1

AA1 : Overstromingen bestrijden

Vaststelling

De gevolgen van de klimaatopwarming leiden tot steeds extremere weerfenomenen, waaronder steeds heviger regenbuien die herhaaldelijk ernstige overstromingen veroorzaken, met zorgwekkende milieukundige, economische en sociale gevolgen. Bodems van valleien zijn bijzonder kwetsbaar, net als sterk verharde zones. Er werden in Ukkel meerdere grote stormbekkens aangelegd, maar ze kunnen al het water van een hevige regenbui niet alleen absorberen. Er moet voor elk heraanlegproject nagedacht worden over een duurzaam beheer van het regenwater. De gemeente moet ook haar projecten voortzetten om het blauw netwerk te herstellen en het helder water uit de riolering te halen. Om de overstromingen efficiënter te bestrijden, moeten talrijke openbare en private partners, waaronder de burgers, betrokken worden.

Voornaamste doelstelling en ambities

Doelstelling 1: De weerstand van het grondgebied tegen overstromingen vergroten.

Ambitie vanaf 2023:

- Een grootschalig heraanlegproject van de openbare ruimte per jaar verwezenlijken;
- De gemeente investeert jaarlijks minstens 1,5 miljoen euro in de strijd tegen overstromingen (dit omvat de studies, de verwezenlijking van de projecten, het reinigen, ...).

Actietype

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input type="checkbox"/> Verzwakking | <input checked="" type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: De weerstand van het grondgebied tegen overstromingen vergroten.

- Actie 1.1: De toekomstige inrichtingen identificeren en plannen.
- Actie 1.2: Het geïntegreerd regenwaterbeheer of bij gebrek de technieken voor alternatief beheer integreren in alle aanlegprojecten van de openbare ruimte.
- Actie 1.3: De toepassing en de controle van de GemSV Water versterken voor werken op privédomein.
- Actie 1.4: De continuïteit van het hydrografisch netwerk (blauw netwerk) herstellen.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Groendienst, Milieu, Wegen, Stedenbouw;
- Andere overheden en instellingen van openbaar nut: Vivaqua, MIVB, Brussel Mobiliteit, Leefmilieu Brussel, Urban.brussels, enz.

Voor wie

- In de eerste plaats de inwoners en gebruikers die kwetsbaar zijn voor overstromingen (bodems van valleien);
- De inwoners en gebruikers van het grondgebied in het algemeen;
- De private of openbare projectontwerpers.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal verwezenlijkte projecten per jaar;
- Ontharde oppervlakte per jaar;
- Oppervlakte water in de openlucht: wadi's, poelen, sloten, enz.;
- Oppervlakte waarop het water in situ of in het blauw netwerk beheerd wordt;
- Aantal geschrapte lozingen van helder water in de riolering.

Verwachte gevolgen:

- Regeling van de watercyclus;
- Betere weerstand van het grondgebied tegen extreme gebeurtenissen;
- Minder schadegevallen en bijgevolg minder ingrepen voor de herstelling en schoonmaak;
- Daling van het onderhoud van kunstmatige oppervlakken (herasfalteren bijvoorbeeld) en besparingen;
- Verbetering van de kwaliteit van het oppervlakte- en ondergronds water.

Bijkomende voordelen:

- Strijd tegen het effect van stedelijk hitte-eiland;
- Ondersteuning van de biodiversiteit;
- Verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte, aanleg van rustige en comfortabele zones.

Stappenplan

Voorafgaand: de prioritaire principes.

Voor elk openbaar of privaat aanlegproject moet het principe van het geïntegreerd regenwaterbeheer (GRWB) toegepast worden, dat gebaseerd is op 4 fundamentele principes:

- De natuurlijke stromen respecteren;
- Het water zo dicht mogelijk bij de neerslagplaats opslaan;
- Infiltratie en evapotranspiratie bevorderen via beplante voorzieningen. Indien dit niet mogelijk is: afvoer met gecontroleerd debiet;
- Ervoor zorgen dat er rekening gehouden wordt met uitzonderlijke regenval of herhaaldelijke regenval (bron: Leefmilieu Brussel).

Indien het GRWB niet toegepast kan worden, past de gemeente de technieken voor het alternatief beheer van het regenwater³ toe.

De lozing van het regenwater in de riolering is slechts mogelijk in laatste instantie en steeds na vertraging.

De waterbeheervoorzieningen moeten bij voorkeur bovengronds, infiltrerend en beplant zijn (wadi's, bekkens, geulen, regentuinen, straten-tuinen met planten en infiltrerende ruimtes langs de gevels, infiltrerende boomspiegels met opvang van het water van de weg naar de plantputten, ...). Deze inrichtingen maken het ook mogelijk de aanleg van koelte-eilanden te bevorderen.

³ Definitie van het Waterbeheerplan 2022-2027 van Leefmilieu Brussel: *Wanneer het water wordt getransporteerd buiten de plaats waar het valt, naar een andere afvoer dan de bodem, via een afzonderlijk netwerk naar het rioleringsnet, het hydrografisch netwerk of een buffervolume, gaat het om "alternatief beheer" en wordt het beschouwd als een van de technieken van het Regennetwerk [...].*

Doelstelling 1: De weerstand van het grondgebied tegen overstromingen vergroten.

→ Actie 1.1: De toekomstige inrichtingen identificeren en plannen.

Om de afvloeiing van het regenwater naar de bodems van valleien zo veel mogelijk te vermijden, moet het water beheerd worden "waar het neervalt", dus in alle stroomgebieden tot aan de waterscheiding. Dit betreft bijvoorbeeld:

- Zones die in de diagnose van de risico's en kwetsbaarheden geïdentificeerd zijn als kwetsbaar en diegene die sterk verstedelijkt en verhard zijn;
 - Volledig verharde kruispunten van het type "asfaltzee";
 - Sterk verharde trottoiruitstulpingen, trottoirs, pleinen en squares;
 - De te renoveren straten, onder andere diegene die sterk verhard en weinig beplant zijn;
 - De parkings en parkeerzones;
 - De parken, groene ruimtes, braakliggende terreinen, speeltuinen;
 - De boomspiegels.
- Met behulp van de gemeentelijke Watercoördinatie⁴ de zones inventariseren waar prioritair gehandeld moet worden en de interventies meerdere jaren op voorhand plannen in een streven naar een langetermijnvisie. De gemeente versterkt de coördinatie tussen de betrokken gemeentediensten en partners in het kader van de gemeentelijke Watercoördinatie.

→ Actie 1.2: Het geïntegreerd regenwaterbeheer of bij gebrek de technieken voor alternatief beheer integreren in alle aanlegprojecten van de openbare ruimte.

Aandachtspunten:

- Ontharden en beplanten:
 - De openbare ruimte bij aanlegprojecten zo veel mogelijk ontharden ten voordele van beplante ruimtes die het afvloeiend water kunnen opslaan;
 - **Ambitie vanaf 2023:** minstens 20 % van de openbare ruimte wijden aan beplante ruimtes en de beplantingen systematiseren bij heraanlegwerken, met behoud van een doorgang van minstens 1,50 meter voor voetgangers;
 - **Inheemse en/of aan de toekomst aangepaste soorten** gebruiken voor de beplantingen en beschermingssystemen ervoor voorzien.
- Het water van daken en wegen benutten:
 - Het water van wegen en regenpijpen van de naburige woningen naar de beplante ruimtes of het hydrologisch netwerk leiden wanneer dat mogelijk is;
 - De regenpijpen (en zelfs het water van de weg) wanneer dat mogelijk is naar tanks (al dan niet ondergronds) leiden, die de Groendienst⁵ en de dienst Reinheid kunnen gebruiken om de planten te gieten en de openbare ruimte te reinigen (bijvoorbeeld veegmachines). Een duurzaam regenwaterbeheer (GRWB, hergebruik, enz.) systematiseren voor de gemeentegebouwen, bijvoorbeeld bij renovatie- of uitbreidingswerken;
 - Het opgepompt water tijdens openbare of private werken herleiden of benutten, onder andere op de bodem van de vallei. Het is soms immers nodig om water van de grondwaterspiegel (ontwateringswater) op te pompen om droog te werken. Dit water wordt naar de riolering geleid en draagt bij aan de verzadiging ervan bij regenweer, terwijl het gerecupereerd en hergebruikt

⁴ Coördinatie met daarin ambtenaars van de Wegendienst, de Milieudienst, de dienst Stedenbouw en de Groendienst.

⁵ De Groendienst verbruikt 600.000 liter stadswater per jaar om de planten te gieten!

zou kunnen worden. De gemeente bestudeert de mogelijkheid om zich aan te sluiten bij het project Open Source⁶.

- Dimensioneren:
 - De inrichters moeten rekening houden met de grotere intensiteit en frequentie van extreme regenval in de dimensionering van hun werkstukken en voorzieningen (wadi's, slikkers, stormbekkens, helderwaterleiding, enz.) om uitzonderlijke regenval zo goed mogelijk te kunnen beheeren.
- Innoveren:
 - Het gebruik van vernieuwende beheertechnieken versterken of systematiseren, onder andere in de gebruikte materialen. Verschillende pistes moeten onderzocht worden (straatstenen in porfier gevoegd met gruis (grint 2/7), bakstenen in aardewerk met en zonder brede voeg die de infiltratie bevorderen, poreus beton als fundering, ...);
 - Sommige praktijken herzien, bijvoorbeeld een opening creëren in de boomspiegels en het grondniveau in de plantputten verlagen om de opslag van water van de weg te bevorderen.
- Bewust maken en samenwerken:
 - De huidige informatie- en begeleidingstools promoten (facilitators, infofiches, gids duurzame gebouwen);
 - De samenwerking tussen de verschillende betrokken actoren versterken om het ontstaan van vernieuwende projecten op vlak van regenwaterbeheer te stimuleren. De gemeente moet in dit opzicht het goede voorbeeld geven en de inspanningen die ze tot hiertoe geleverd heeft voortzetten en opvoeren.

De lopende, geplande en voorziene projecten:

Verschillende grootschalige projecten in de strijd tegen overstromingen zagen al het levenslicht, zoals de heraanleg van de voet van de Kauwberg, het kruispunt Sint-Job/Eikenbos/Rust, de Regentuin van Sint-Job, de omgeving van het Administratief Centrum van Ukkel, de begraafplaats van Verrewinkel, sportterrein "Les Griottes", het vochtig gebied in het Brugmannpark, het Broek.

Andere projecten zijn aan de gang, gepland, in onderzoek of geïdentificeerd, zoals (niet-limitatieve lijst):

- Vallei van de Verrewinkelbeek: de visvijver, de verbinding van de Verrewinkelbeek met de Geleytsbeek, ...;
- Vallei van de Ukkelbeek: bovengronds laten stromen van de beek in het Wolvendaelpark, het Crabbegegat, de herstelling van de leiding van de Ukkelbeek, parking Stalle, het toekomstig nationaal hockeystadion, ...;
- Vallei van de Geleytsbeek: de verbinding van het Vronerodepark met de Kauwberg, de begraafplaats van de Dieweg, de Eikenboslaan, de verbinding van de Geleytsbeek tussen het kruispunt Sint-Job/Eikenbos/Rust, de Helleveltlaan en de Monique Riffletgaarde, het Gaesbeekdal, het kruispunt Gazelle/Engeland, ...

⁶ Netwerk van installaties dat het ongebruikt grondwater beschikbaar maakt voor de overheidsdiensten in het Brussels gewest, <https://www.opensource.brussels/>

→ Actie 1.3: De toepassing en de controle van de GemSV Water versterken voor werken op privédomein.

Naast de verschillende regels ter zake beschikt de gemeente over een Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening betreffende het waterbeheer in Ukkel (GemSV Water), met als bedoeling om het water bij voorkeur op het perceel te beheren door middel van infiltrerende en beplante voorzieningen. De afgiftevoorwaarden van de vergunningen moeten zich schikken naar deze GemSV.

- De stedenbouwkundige controles opvoeren om een duurzaam beheer van het regenwater te verzekeren;
- De GemSV Water aanpassen aan de evolutie van de gewestelijke regelgeving;
- De communicatie en de bewustmaking van de Ukkelaars over het geïntegreerd regenwaterbeheer versterken;
- Beter communiceren over de gemeentelijke premie voor infiltratie en ze verhogen.

→ Actie 1.4: De continuïteit van het hydrografisch netwerk (blauw netwerk) herstellen.

Wanneer het niet mogelijk is om het regenwater in situ te beheren, vormen beken, poelen, vijvers, ... een afvoer voor het regen- en afvloeiend water. Dit betekent dat het hydrografisch netwerk doorlopend en functioneel moet zijn.

- De laatste plaatsen waar de beken in de riolering geloosd worden (en zo bijdragen aan de verzadiging ervan bij hevige regenval) schrappen;
- Het bovengronds laten stromen van het hydrografisch netwerk bevorderen;
- Het onderhoud van dit hydrografisch netwerk versterken met bijzondere aandacht voor de smallere zones (doorgang onder leiding bijvoorbeeld);
- De bedding van de beken indien mogelijk verbreden om meer afvloeiend water te beheren.

Een netwerk van koelte-eilanden creëren met prioriteit voor kansarme wijken

Aanpassing

AA2

AA2 : Een netwerk van koelte-eilanden creëren met prioriteit voor kansarme wijken

Vaststelling

De progressieve verstedelijking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou aan de oorsprong liggen van een gemiddelde temperatuurstijging in Ukkel van 0,4°C tussen 1960 en 1999. 25 % van de zomerse opwarming die in Ukkel in die periode waargenomen werd zou verklaard kunnen worden door een intensivering van het effect van stedelijk hitte-eiland, dat veeleer samenhangt met de progressieve verstedelijking dan met lokale of regionale klimaatveranderingen (KMI, 2015).

Plantaardige koelte-eilanden zijn een "op de natuur gebaseerde" oplossing voor dit fenomeen. Volgens het ADEME "zou de stad slim beplanten het mogelijk kunnen maken de temperatuur met 5 tot 6°C en het energieverbruik voor airconditioning met 50 tot 70 % te doen dalen. Het is wenselijk om overal planten te zetten in plaats van een stadsbos te creëren op slechts een punt".

Voornaamste doelstelling en ambities

Doelstelling 1: De veerkracht van het grondgebied tegenover extreme gebeurtenissen en tegenover het fenomeen van stedelijk hitte-eiland vergroten.

Ambitie vanaf 2024: Jaarlijks 4 tot 5 projecten van op de natuur gebaseerde koelte-eilanden verwezenlijken.

Ambitie 2030: Een netwerk van op de natuur gebaseerde en onderling verbonden koelte-eilanden creëren op het volledige grondgebied van Ukkel, met minstens een plantaardig koelte-eiland om de 500 meter, met een prioriteit voor de meest kansarme wijken.

Aanvullende doelstellingen

Doelstelling 2: De groene ruimtes en de bestaande koelte-eilanden duurzaam maken.

Doelstelling 3: Een goed gezondheidsniveau van de Ukkelse bevolking bewaren bij hittegolven.

Doelstelling 4: De meest kwetsbare gemeenschappen in de wereld die het meest getroffen worden door de klimaatopwarming ondersteunen.

Actietype

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input type="checkbox"/> Verzwakking | <input checked="" type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: De veerkracht van het grondgebied tegenover extreme gebeurtenissen en tegenover het fenomeen van stedelijk hitte-eiland vergroten.

→ Actie 1.1: De mogelijkheden voor de creatie van koelte-eilanden en de huidige identificeren.

→ Actie 1.2: Een netwerk van op de natuur gebaseerde koelte-eilanden creëren op het volledige grondgebied van Ukkel, met een prioriteit voor de meest kansarme wijken.

Doelstelling 2: De groene ruimtes en de bestaande koelte-eilanden duurzaam maken.

→ Actie 2.1: De huidige groene ruimtes en inrichtingen die bijdragen aan de vermindering van de hitte-eilanden in stand houden en de verstedelijking omlijnen via regelgevende hulpmiddelen.

→ Actie 2.2: Een ecologisch beheer van de groene ruimtes die door de gemeente beheerd worden en van de huidige koelte-eilanden uitwerken en toepassen.

Een netwerk van koelte-eilanden creëren met prioriteit voor kansarme wijken

Aanpassing

AA2

→ **Actie 2.3:** De Ukkelaars en gebruikers van het grondgebied bewust maken over het belang om de groene ruimtes en de koelte-eilanden in stand te houden en er respect voor te tonen.

Doelstelling 3: Een goed gezondheidsniveau van de Ukkelse bevolking bewaren bij hittegolven.

→ **Actie 3.1:** Een informatiedienst ontwikkelen.

→ **Actie 3.2:** De opening en het beheer van verfrissingscentra organiseren.

→ **Actie 3.3:** De wederzijdse hulp en de solidariteit tussen burgers aanmoedigen voor de risicopersonen.

Doelstelling 4: De meest kwetsbare gemeenschappen in de wereld die het meest getroffen worden door de klimaatopwarming ondersteunen (aanbeveling van COP21).

→ **Actie 4.1:** De partnerschappen rond projecten gedragen door en voor de lokale bevolking financieren of creëren, vertrekkend van hun vaststellingen en behoeften.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Groendienst, Milieu, Wegen, Stedenbouw, Gemeentegebouwen, Opvoeding, Preventie, Senioren, Gezondheid, Internationale Solidariteit, Burgerinspraak;
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- Vrijwilligers.

Voor wie

- In de eerste plaats de inwoners en gebruikers die kwetsbaar zijn voor de hitte-eilanden;
- Voor de pijler bescherming van de gezondheid: alle burgers van de gemeente, in het bijzonder risicogroepen (ouderen, personen met een handicap, kinderen, enz.);
- De kinderen in de gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal koelte-eilanden;
- Doorlatend gemaakte oppervlakte;
- Oppervlakte water in de openlucht: wadi's, poelen, sloten, enz.;
- Aantal geplante bomen;
- Aantal drinkwaterfonteinen.

Verwachte gevolgen:

- Daling van de temperatuur binnenin het huizenblok en in de openbare ruimte tijdens periodes van hitte;
- Daling van het energieverbruik voor airconditioning;
- Daling van het aantal overlijdens door hittegolven;
- Daling van het onderhoud van kunstmatige oppervlakken (herasfalteren bijvoorbeeld).

Bijkomende voordelen:

- Ondersteuning van de biodiversiteit;
- Zuivering van de lucht;
- Lokaal minder blootstelling aan lawaai;
- Regeling van de watercyclus;
- Verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte, aanleg van rustige en comfortabele zones.

Stappenplan

Doelstelling 1: De veerkracht van het grondgebied tegenover extreme gebeurtenissen en tegenover het fenomeen van stedelijk hitte-eiland vergroten.

→ Actie 1.1: De mogelijkheden voor de creatie van koelte-eilanden en de huidige identificeren.

- Een cartografische tool ontwikkelen voor de opvolging van de koelte-eilanden op het grondgebied van Ukkel;
- De huidige koelte-eilanden op het grondgebied identificeren;
- De plaatsen identificeren waar nieuwe koelte-eilanden gecreëerd zouden kunnen worden met verduidelijking van de prioritaire zones en de mogelijkheden om deze eilanden in een netwerk te brengen.

Voorstellen van specifieke projecten door het BPK (zie bijlage 1 voor de kaarten):

- Vergroenen van de straten en aanwezigheid van het water: planten van bomen, klimplanten onderaan de gevel, aanleg van met gras bezaaide zones, regentuin, plaatsing van drinkwaterfonteinen, ...
→ Pilotproject in de wijk Vanderkindere (uiterste noorden van de gemeente)
 - Vanderkinderestraat
 - Floréallaan
 - Messidorlaan, Balkanstraat, Joseph Bensstraat, Boetendaelstraat
- Doorlatend maken en vergroenen van de scholen en kinderdagverblijven (zie fiche AA3)
 - School Le Centre
 - School Messidor
 - Kinderdagverblijf Le Chat
- Doorlatend maken en vergroenen van bepaalde oppervlakken in de openbare ruimte
 - Marlowsquare
 - Sint-Pietersvoorplein
 - Dancoplein
 - Parking Stalle
 - Speeltuin De Kat
 - Parkeerzones langs sterk hellende straten en plaatsing van groentegels

→ Actie 1.2: Een netwerk van op de natuur gebaseerde koelte-eilanden creëren op het volledige grondgebied van Ukkel, met een prioriteit voor de meest kansarme wijken.

De realisatie van de koelte-eilanden steunt op de aanlegtechnieken die samenhangen met de gewestelijke strategieën uit de Natuur- en Waterbeheerplannen, de gewestelijke verordeningen (GSV, ...), en op de gemeentelijke programma's en verordeningen (Natuurplan Ukkel, Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening, enz.).

Het in netwerk brengen van de verschillende inrichtingen bevoorrecht de op de natuur gebaseerde oplossingen in overeenstemming met de programma's van groen en blauw netwerk (bijlage 2 en 3). Op

hydrologisch vlak bevoorrechten de aanlegtechnieken het geïntegreerd regenwaterbeheer (GRWB⁷), of bij gebrek het alternatief regenwaterbeheer⁸.

De aanleg van de koelte-eilanden strekt ertoe:

- Zo veel mogelijk ruimtes doorlatend te maken en het beroep op asfalt en beton te beperken;
- De openbare ruimtes te vergroenen, onder andere door de "bladerdakindex" (oppervlakte ingenomen door de dekking van de kruin van de bomen) van de gemeente te verhogen;
- Groene corridors te bevorderen door middel van omvangrijke en inheemse planten (van lage vegetatie tot hoogstambomen om schaduw te creëren) aangepast aan droogte/hevige regen, naargelang hun locatie;
- Vochtige ruimtes aan te leggen indien de configuratie het toestaat (wadi's, sloten, poelen...);
- Het water zo dicht mogelijk bij de plaats waar het valt te beheren met beplante voorzieningen;
- De elementen van het hydrografisch netwerk te herstellen (rivieren, vijvers, vochtige gebieden...);
- De aanwezigheid van het water in zijn natuurlijke en kunstmatige vorm te vergroten;
- Drinkwaterfonteinen te plaatsen;
- Indien mogelijk ontspanningsruimtes aan te leggen, in overeenstemming met het terrein (banken, picknicktafels, enz.).

Doelstelling 2: De groene ruimtes en de bestaande koelte-eilanden duurzaam maken.

→ Actie 2.1: De huidige groene ruimtes en inrichtingen die bijdragen aan de vermindering van de hitte-eilanden bewaren en de verstedelijking omlijnen via regelgevende hulpmiddelen.

- De verstedelijking van de wijken omlijnen, beheersen of zelfs tot stilstand brengen:
 - Door een Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening uit te werken, hetzij over een globaal thema, hetzij een zoneverordening, bij de toekenning van de vergunningen (inplanting, tuinzones, ...), in overeenstemming met de GSV;
 - Door zich te baseren op andere stedenbouwkundige tools, zoals het BBP, de bescherming van onbebouwde zones, de voorschriften van verkavelingsvergunningen, enz.;
 - Door gebruik te maken van de herziening van sommige BBP's of van het GBP om een statuut (groengebied, groengebied met hoogbiologische waarde, parkgebied, enz.) te verlenen dat de bescherming van groene ruimtes die al een rol van koelte-eiland spelen verzekert, bijvoorbeeld de Keyenbempt (woongebied), het Avijlplateau (woongebied met residentieel karakter).

⁷ Definitie van het Waterbeheerplan 2022-2027 van Leefmilieu Brussel: *Een geheel van aanleg- en werktechnieken die helpen bij het herstellen van de natuurlijke cyclus van het water door een beheer dat zo dicht mogelijk plaatsvindt bij de plek waar het regenwater valt [...]. De structuren zijn bij voorkeur begroeid, wat bijdraagt tot de verbetering van de leefomgeving, de bestrijding van warmte-eilanden, het beheer van vervuiling, ... Deze technieken zijn erop gericht het gebruik van leidingen te vermijden en impliceren normaliter geen verbinding met een netwerk [...].*

⁸ Definitie van het Waterbeheerplan 2022-2027 van Leefmilieu Brussel: *Wanneer het water wordt getransporteerd buiten de plaats waar het valt, naar een andere afvoer dan de bodem, via een afzonderlijk netwerk naar het rioleringsnet, het hydrografisch netwerk of een buffervolume, gaat het om "alternatief beheer" en wordt het beschouwd als een van de technieken van het Regennetwerk [...].*

→ Actie 2.2: Een ecologisch beheer van de groene ruimtes die door de gemeente beheerd worden en van de huidige koelte-eilanden uitwerken en toepassen.

Het is de bedoeling om het ecologisch beheer van de groene ruimtes die door de gemeente beheerd worden en van de inrichtingen die bijdragen aan het netwerk van koelte-eilanden toe te passen via de invoering van beheerplannen of onderhoudsboekjes door hiervoor de menselijke, materiële en budgettaire middelen te voorzien.

→ Actie 2.3: De Ukkelaars en gebruikers van het grondgebied bewust maken over het belang om de groene ruimtes en de koelte-eilanden in stand te houden, er respect voor te tonen en ze op te waarderen.

- Via de artistieke expressie in de openbare ruimte
 - Een synergie tot stand brengen tussen het historisch en bouwkundig erfgoed van de gemeente en de geschiedenis van het natuurlijk erfgoed;
Bv.: Végétal City, de visie op een duurzame toekomst van Luc Schuiten.
 - Een projectoproep lanceren voor de verwezenlijking van informatieve strips;
Bv.: In Parijs wordt een getekend verslag gemaakt van de Cafés Climat, dat aanleiding gegeven heeft tot tentoonstellingen. "La climatisation à Paris, une mal adaptation au changement climatique ?"
 - Een projectoproep lanceren voor de bouw van originele fontein, aangepast aan de verschillende doelgroepen;
 - Een projectoproep lanceren voor de verwezenlijking van illustraties in de openbare ruimte.
Bv.: Illustraties aanbrengen op de grote plantenbakken in de Vanderkinderestraat, aan de kant van Bascule.
- Via de labeling/opwaardering van de wijken/straten/... die bijdragen aan de strijd tegen de hitte-eilanden
 - Bv.: de burgerinitiatieven die bijdragen aan de vergroening van wijken of straten, meer bepaald via de duurzame wijken, straten in transitie, enz.
- Via signalisatie die ertoe strekt de inrichtingen te respecteren/in stand te houden
 - Bv.: borden met uitleg over de inrichtingen en de doelstellingen ervan stimuleren het respect ervoor en de instandhouding ervan.

Doelstelling 3: Een goed gezondheidsniveau van de Ukkelse bevolking bewaren bij hittegolven.

→ Actie 3.1: Een informatiedienst ontwikkelen.

- De communicatie voortzetten via de gemeentelijke infokanalen (website, magazine, enz.);
- De sensibilisering van de ouderen die hun maaltijden aan huis laten bezorgen en de opvolging van hun gezondheidstoestand voortzetten;
- De bevolking in realtime inlichten over de waakzaamheids-, waarschuwings- en alarmfases bij een hittegolf (gemeentelijke website, e-mail) door de voorspellingen van het KMI door te sturen;
- Informeren over de factoren die het gevaar van hittegolven kunnen verhogen (geen airconditioning, hart- en vaatziekten, fenomeen van stedelijk hitte-eiland, maximale temperatuurgrens, enz.);

Een netwerk van koelte-eilanden creëren met prioriteit voor kansarme wijken

Aanpassing

AA2

- Communiceren over de preventietips die toegepast moeten worden bij een hittegolf (regelmatig water drinken, de schaduw opzoeken, enz.): deze informatie gemakkelijker toegankelijk maken voor de bevolking (voorbeeld in bijlage 5).

→ Actie 3.2: De opening en het beheer van verfrissingscentra organiseren om de veiligheid van de risicogroepen (ouderen, zuigelingen) of kansarmen te verzekeren.

- Een hitteplan opstellen, opgesplitst in drie fases: waakzaamheid, waarschuwing en alarm;
- De tijdelijke opening voor het publiek van "verfrissingscentra", voor iedereen toegankelijk en verspreid over het gemeentelijk grondgebied, voortzetten en organiseren en water, schaduw, verstuivers, frisse lucht en toiletten aanbieden (voorbeeld in bijlage 6). Voorbeeld: gemeentebibliotheek, sportzaal, opvanglokaal zoals het OCMW, enz.;
- De opening van een natuurlijke zwemzone in de openlucht bestuderen.

→ Actie 3.3: De wederzijdse hulp en de solidariteit tussen burgers aanmoedigen voor de risicopersonen.

- Mede-eigenaars van gebouwen aansporen om een of meerdere personen aan te duiden die de risicogroepen of de maatschappelijk geïsoleerden in het oog moeten houden en helpen bij een hittegolf;
- Een beroep doen op vrijwilligersverenigingen om de door de gemeente geïdentificeerde risicogroepen en daklozen te helpen (voorbeelden in bijlage 7 en 8);
- De burgers aansporen om regelmatig te communiceren met bepaalde familieleden of bureaus die tot een risicogroep behoren.

Doelstelling 4: De meest kwetsbare gemeenschappen in de wereld die het meest getroffen worden door de klimaatopwarming ondersteunen (aanbeveling van COP21).

→ Actie 4.1: De partnerschappen rond projecten gedragen door en voor de lokale bevolking financieren of creëren, vertrekkend van hun vaststellingen en behoeften.

Een leidend principe zal zijn dat we ons er niet mee bemoeien.

Voorstel van het BPK: Een aantal bomen wijden aan een sterk getroffen land en de voorkeur geven aan de aankoop van lokale soorten, aangepast aan de streek.

Voorbeelden:

- *Bij de heropbouw van Oekraïne zal herbebossing geen prioriteit zijn. Een stad zou voordeel kunnen trekken uit de inplanting van een park of de aanzet van een klein stadsbos. De bomen zouden aangekocht kunnen worden in Polen om de economie te steunen en het transport te beperken;*
- *Sponsoring door een school en de inwoners van een wijk.*

De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen, met een prioriteit voor de speelplaatsen van scholen

Aanpassing

AA3

AA3 : De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen, met een prioriteit voor de speelplaatsen van scholen

Vaststelling

Het verhard en ondoordringbaar maken van de bodem schaadt de biodiversiteit, vermindert de hoeveelheid beschikbare natuurlijke ruimtes in de stedelijke ruimte en bevordert hitte-eilanden en overstromingen. De bodem is ook een koolstofreservoir en speelt een rol in het opvangen ervan. Om de veerkracht van het grondgebied tegen extreme gebeurtenissen te vergroten, moeten we de bodem op het Ukkelse grondgebied dus zoveel mogelijk ontharden ten voordele van alle inwoners en gebruikers van het grondgebied.

Hittegolven houden bovendien een aanzienlijk risico in voor kinderen, die tot de meest kwetsbaren behoren. De komende jaren zal de temperatuur nog stijgen, terwijl de geasfalteerde speelplaatsen van scholen hitte-eilanden in de hand werken. Met de nieuwe schoolkalender gaan de kinderen twee weken extra naar school in volle zomer, wanneer de temperaturen het hoogst zijn. Het is dus belangrijk om de speelplaatsen snel aan te passen om koele en rustige plaatsen te creëren voor de rust en het welzijn van de kinderen.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: De speelplaatsen zoveel mogelijk ontharden.

Ambitie 2030: 6 speelplaatsen van scholen onthard in 2030 (een speelplaats per jaar vanaf 2024).

Doelstelling 2: De bodem op het Ukkelse grondgebied zoveel mogelijk ontharden.

Ambitie 2025: Nul netto verharding⁹ van de openbare ruimte en van het gemeentelijk patrimonium.

Ambitie 2030: Nul verharding van de openbare ruimte en van het gemeentelijk patrimonium.

Actiotype

- | | |
|---|---|
| <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input type="checkbox"/> Verzwakking | <input checked="" type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: De speelplaatsen zoveel mogelijk ontharden.

→ Actie 1.1: De speelplaatsen van de gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven heraanleggen en ontharden.

→ Actie 1.2: De onthardingsprojecten van de speelplaatsen van de niet-gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen aanmoedigen en ondersteunen.

Doelstelling 2: De bodem op het Ukkelse grondgebied zoveel mogelijk ontharden.

→ Actie 2.1: Een strategie uitwerken om de doelstelling nul verharding van de openbare ruimte te bereiken.

→ Actie 2.2: Een strategie uitwerken om de doelstelling nul verharding van het gemeentelijk "privaat" patrimonium en van de overheden te bereiken.

⁹ De doelstelling nul netto verharding beoogt een status quo van de verharding van de bodem op een bepaalde datum. "Netto" biedt de mogelijkheid om een nieuwe verharding te compenseren door een systeem van certificaten van herstelling in de natuurlijke toestand van verharde ruimtes.

De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen, met een prioriteit voor de speelplaatsen van scholen

Aanpassing

AA3

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Stedenbouw, Wegen, Gemeentegebouwen, Milieu, Groendienst, Opvoeding, Gelijke Kansen en Gendergelijkheid.

Voor de inventaris van de te ontharden bodems:

- Voor de kinderdagverblijven en scholen: de directie, het personeel en de leerlingen van de scholen;
- Voor de openbare ruimte: de burgers, met de hulp van de bewoners- en/of buurtcomités.

Voor wie

- Gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven:
 - 11 scholen;
 - 8 kinderdagverblijven en 1 tijdelijke kinderopvang;
- Niet-gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven van alle netten;
- De burgers en gebruikers van het grondgebied in het algemeen.

Beoordeling van de impact en indicatoren

Realisatie-indicatoren:

- Aantal ontharde speelplaatsen van scholen;
- Doorlatend gemaakte oppervlakte.

Verwachte gevolgen:

- Betere veerkracht tegenover hittegolven, hitte-eilanden en hevige regen (minder overstromingen);
- Versterking van de biodiversiteit;
- Opgefriste en aangename ontspanningsruimtes voor de kinderen;
- Daling van het onderhoud van kunstmatige oppervlakken in de openbare ruimte (herasfalteren bijvoorbeeld).

Bijkomende voordelen:

- Contact met de natuur voor de kinderen, wat hun leerproces ten goede komt;
- Zuivering van de lucht;
- Verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte;
- Verbetering van de bodemkwaliteit;
- Voeding van de grondwaterspiegel.

Stappenplan

Voorafgaand:

De ontharding steunt op de aanlegtechnieken die samenhangen met de gewestelijke strategieën uit de Natuur- en Waterbeheerplannen, de gewestelijke verordeningen (GSV, ...) en de gemeentelijke programma's en verordeningen (Natuurplan Ukkel, gemeentelijke stedenbouwkundige verordening, enz.). In het bijzonder is de bedoeling om:

- De strategie "Good Soils" (zie bijlage 1b en 3) aan te nemen, die ertoe strekt de beschadiging van de bodem te bestrijden (door hem doorlatend en minder compact te maken) en hem levend te maken;
- De BAF+ (biodiversiteitspotentieel-oppervlaktefactor) toe te passen om de ecologische waarde van een perceel te bepalen (zie bijlage 1c);
- De technieken voor geïntegreerd regenwaterbeheer of bij gebrek die voor alternatief beheer (regennetwerk) toe te passen (zie fiche AA1);
- De aanbevelingen van het Natuurplan opvolgen, onder andere om het planten van soorten aangepast aan de klimaatopwarming te stimuleren.

Doelstelling 1: De speelplaatsen zoveel mogelijk ontharden.

→ **Actie 1.1: De speelplaatsen van de gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven heraanleggen en ontharden.**

Tegen 2025

- Een transversale werkgroep oprichten met daarin de betrokken schooldirecties, de dienst Opvoeding, de dienst Gemeentebouwen, de Milieudienst, de Groendienst, de dienst Gelijke Kansen en Gendergelijkheid (en eventueel externe partners) en een werkmethode definiëren;
- Een inventaris opmaken rekening houdend met de beoordeling van de toestand van elke speelplaats en met de diagnose van de risico's en kwetsbaarheden van het grondgebied om de prioritaire scholen te bepalen en de ingrepen te plannen vanaf 2024.

Aandachtspunten:

- De projectontwerpen transversaal en participatief uitdenken;
- Rekening houden met de genderdimensie;
- De problematieken van netheid en onderhoud integreren.

2024-2030

- Een speelplaats van een school per jaar ontharden (zie bijlage 2a en 2b).

→ **Actie 1.2: De onthardingsprojecten van de speelplaatsen van de niet-gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen aanmoedigen en ondersteunen.**

- De kinderdagverblijven en scholen van de andere netten aanmoedigen, ondersteunen of zelfs aanzetten om hun speelplaatsen te ontharden;
- De hulpmiddelen, goede praktijken, subsidies, enz. kenbaar maken.

Doelstelling 2: De bodem op het Ukkelse grondgebied zoveel mogelijk ontharden.

→ Actie 2.1: Een strategie uitwerken om de doelstelling nul verharding van de openbare ruimte te bereiken.

Tegen 2025

- Een strategie uitwerken om de doelstelling nul verharding van de openbare ruimte te bereiken vanaf 2025, met de toekenning van biodiversiteitscertificaten (zie bijlage 1a);
- Een programma voor ontharding en herstelling in de natuurlijke toestand van allerlei platgetrapte zones en geasfalteerde ruimtes opstellen (parkings en parkeerzones, ophogingen, ongebruikte geasfalteerde ruimtes, fietspaden, pleinen, trottoiruitstulpingen);
- De mogelijkheid bestuderen om de BAF+ toe te passen in de gemeentelijke stedenbouwkundige verordening en een opleiding opstarten voor al het gemeentepersoneel dat belast is met de toekenning van stedenbouwkundige vergunningen;
- Een stand van zaken van de "goede bodems" van de gemeente opstellen, die een logica van behoud beoogt;
- Het gebruik van materialen of het planten van soorten verbieden die het bodemevenwicht aantasten (bv. dolomiet, naaldbomen).

→ Actie 2.2: Een strategie uitwerken om de doelstelling nul verharding van het gemeentelijk "privaat" patrimonium en van de overheden te bereiken.

- Het goede voorbeeld tonen op vlak van niet-verharding/ontharding van het gemeentelijk patrimonium;
- Bij de herziening van het GBP vragen om het statuut van bepaalde ruimtes te wijzigen die in werkelijkheid groene ruimtes of ruimtes voor stadslandbouw zijn maar volgens het GBP een andere bestemming hebben.

De toegang van de consumenten tot duurzame producten en diensten vergemakkelijken

Economische activiteiten

EA1

EA1 : De toegang van de consumenten tot duurzame producten en diensten vergemakkelijken

Vaststelling

Duurzame handelszaken zijn amper zichtbaar in Ukkel (locatie, beperkte grootte en communicatievermogen), in tegenstelling tot andere minder of niet-duurzame merken, die veel plaats innemen. Dit bemoeilijkt de toegang tot duurzame consumptie, zelfs voor een gemotiveerde consument. Het is onontbeerlijk om dit recht te zetten om de koolstofvoetafdruk van de consumptie van iedereen te verkleinen.

Reclame kan bovendien een consumptiegedrag teweegbrengen, een van de bronnen van de uitstoot van broeikasgassen. De gemeente Ukkel wil zich dus aansluiten bij de reflecties en initiatieven die ertoe strekken een duurzamere consumptie aan te moedigen.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Handelszaken/ondernemingen/start-ups die duurzame producten en diensten aanbieden waardoor de consumenten de uitstoot van broeikasgassen door hun consumptie kunnen beperken zichtbaarder, transparanter en gemakkelijker toegankelijk maken.

Doelstelling 2: De vestiging van lokale en/of duurzame handelszaken stimuleren.

Ambitie 2025 voor deze twee doelstellingen: 35 % van alle handelszaken op het grondgebied bezit een duurzaam label.

Ambitie 2030 voor deze twee doelstellingen: 60 % van alle handelszaken op het grondgebied bezit een duurzaam label.

Doelstelling 3: Een duurzamere consumptie aanmoedigen via reclame.

Actietype

Betreft het bestuur

Betreft het grondgebied

Verzachting (scope 3)

Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Handelszaken/ondernemingen/start-ups die duurzame producten en diensten aanbieden waardoor de consumenten de uitstoot van broeikasgassen door hun consumptie kunnen beperken zichtbaarder, transparanter en gemakkelijker toegankelijk maken.

→ **Actie 1.1:** Lokale en/of duurzame handelszaken promoten en opwaarderen via de gemeentelijke communicatiekanalen.

Doelstelling 2: De vestiging van lokale en/of duurzame handelszaken stimuleren.

→ **Actie 2.1:** Financiële stimulansen invoeren om de vestiging en de activiteit van lokale en/of duurzame handelszaken te ondersteunen.

Doelstelling 3: Een duurzamere consumptie aanmoedigen via reclame.

→ **Actie 3.1:** Maatregelen invoeren die reclame voor lokale en/of duurzame ondernemingen, handelszaken en diensten in de openbare ruimte stimuleren.

→ **Actie 3.2:** De verspreiding van reclamedrukwerk beperken.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Economie & Handel, Milieu, Stedenbouw, Wegen en Mobiliteit;
- De Association Culturelle et Artistique d'Uccle en de redactie van het Wolvendaelmagazine;
- Met de steun van bestaande handelaarsverenigingen;
- Met de hulp van facilitators uit de overheidssector of het verenigingsleven zoals makett.be, entrakt.be, communa.be, Leefmilieu Brussel.

Voor wie

- Ukkelse en niet-Ukkelse consumenten;
- Handelszaken: 1.500 huidige + nieuwe.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Bedrag van de financiële hulp die toegekend wordt aan duurzame lokale handelszaken;
- Aantal handelszaken dat financiële hulp geniet;
- Bedrag van de lokale handelscheques die toegekend worden door de gemeente.

Verwachte gevolgen:

- Meer bezoeken aan lokale en/of duurzame handelszaken;
- Stijging van het aantal lokale en/of duurzame handelszaken.

Bijkomende voordelen:

- Ontwikkeling van buurtwinkels, investering in de lokale economie;
- Versterking van de sociale samenhang in de wijken;
- Grotere aantrekkingskracht van de handelskernen;
- Bescherming van de knowhow van de ambachtslieden en producenten;
- Voor de voedingssector: betere verloning van de producenten.

Stappenplan

Doelstelling 1: Handelszaken/ondernemingen/start-ups die duurzame producten en diensten aanbieden waardoor de consumenten de uitstoot van broeikasgassen door hun consumptie kunnen beperken zichtbaarder, transparanter en gemakkelijker toegankelijk maken.

→ Actie 1.1: Lokale en/of duurzame handelszaken promoten en opwaarderen via de gemeentelijke communicatiekanalen.

- De kennis van de duurzame labels verbeteren:
 - Communicatiecampagnes voeren om de duurzame labels (zie bijlage 1) kenbaar te maken bij de inwoners, gebruikers en handelaars van de gemeente.
- Lokale en/of duurzame handelszaken opwaarderen, meer bepaald in de dichtbevolkte wijken:
 - Lokale en/of duurzame handelszaken opwaarderen via de gemeentelijke communicatiekanalen: Wolvendaelmagazine, affiches, kaart met duurzame middelen en sociale netwerken;
 - Een digitaal platform (gemakkelijker en zichtbaarder dan de huidige kaart met duurzame middelen) uitwerken om de gelabelde handelszaken (maar ook de weggeefwinkels, enz.) in kaart te brengen.

Doelstelling 2: De vestiging van lokale en/of duurzame handelszaken stimuleren.

→ Actie 2.1: Financiële stimulansen invoeren om de vestiging en de activiteit van lokale en/of duurzame handelszaken te ondersteunen (zie bijlage 2).

- Financiële stimulansen invoeren:
 - Voor de handelszaken die geëngageerd zijn in duurzame acties (bv. via de specifieke en/of hogere aanmoedigingspremie voor de opening, de verhoging van de waarde van de lokale handelscheque, gewestelijke subsidies);
 - Voor de handelaarsverenigingen die geëngageerd zijn in dit initiatief/duurzame acties voor de handelszaken voeren (bv. via gemeentelijke subsidies).
- Informeren en adviseren:
 - De goede praktijken, hulp, gewestelijke vereenvoudigingsdiensten, projectoproepen, ... om duurzame acties te voeren zichtbaar maken, bijvoorbeeld via:
 - De lokale handelscheques;
 - De organisatie van workshops (Good Food, EcoDynamisch, hub.brussels, 1819.brussels, ...);
 - De kanalen van de gemeente en van de handelaarsverenigingen.
- Aankoop en beheer van goederen door de gemeente:
 - De mogelijkheid bestuderen van het beheer (inclusief de aankoop) door de gemeente van gelijkvloerse handelsverdiepingen via de gemeentelijke Grondregie en de gewestelijke tools voor stadsvernieuwing (in de eerste plaats de leegstaande etalages in de handelskernen);
 - Gunningscriteria definiëren en de voorwaarden uitbreiden voor een gelijkvloerse handelsverdieping waar de gemeente eigenaar van is bij een nieuwe huurovereenkomst.
- Gedeelde ruimtes en winkelcentra:
 - De steun aan de projecten van gedeelde/polyvalente ruimtes van lokale en/of duurzame ondernemingen of handelszaken en aan de projecten van lokale en/of duurzame winkelcentra (bijvoorbeeld bij de gekozen inplanting - stedenbouwkundige bestemming, hulp bij de administratieve stappen, ...).
- Woonwijken en nieuwe wijken:
 - Een minimale aanwezigheid van lokale en/of duurzame handelszaken in de woonwijken en de nieuwe wijken herstellen om te vermijden dat mensen de auto moeten nemen voor een kleine boodschap (wijken zoals Homborch hebben geen bakkerij, kruidenierswinkel, ...) en nieuwe handelaars aantrekken om zich er te vestigen. Er moet bijzondere aandacht geschonken worden aan het type handelszaak, aan het vermogen om te blijven voortbestaan en aan een aangepaste prijsklasse.

Doelstelling 3: Een duurzamere consumptie aanmoedigen via reclame.

→ Actie 3.1: Maatregelen invoeren die reclame voor lokale en/of duurzame ondernemingen, handelszaken en diensten in de openbare ruimte stimuleren.

- De mogelijkheid bestuderen om een deel van de reclameruimte in de gemeente (openbare weg) voor te behouden voor gelabelde ondernemingen/handelszaken/diensten (analyse van de verhoudingen, criteria, doelstellingen en motivering, toe te passen procedure, ...);

De toegang van de consumenten tot duurzame producten en diensten vergemakkelijken

Economische activiteiten

EA1

- Bij het gewest, via de GSV, de kleinere reclameruimtes, die beter geïntegreerd zijn in de stad, promoten door de dynamiek van de handelswijken in goede banen te leiden en het mogelijk te maken te communiceren over het aanbod van lokale en/of duurzame handelszaken.

→ Actie 3.2: De verspreiding van reclamedrukwerk beperken.

- De controle op het verbod van drukwerk op geparkeerde voertuigen opvoeren;
- De mogelijkheid bestuderen van een verbod op de huis-aan-huisverdeling van reclamedrukwerk op het grondgebied;
- Het belastingreglement op de huis-aan-huisverdeling van reclamedrukwerk blijven aanpassen;
- Bewust maken over het kleven van stickers "Geen reclamedrukwerk" en over de mogelijkheid om een klacht in te dienen in geval van niet-naleving.

EA2 : De economische transitie van de Ukkelse ondernemingen vergemakkelijken

Vaststelling

Het huidige economische ontwikkelingsmodel functioneert nog steeds grotendeels lineair: grondstoffen worden gewonnen en gebruikt om producten te vervaardigen die vervolgens dikwijls duizenden kilometers afleggen alvorens geconsumeerd en daarna weggegooid te worden. Het is een ontwikkelingslogica die weinig rekening houdt met de bescherming van de natuurlijke rijkdommen en de milieu-impact van de vervaardigde producten tijdens hun levenscyclus. Deze impact is vandaag nochtans duidelijk geïdentificeerd en welbekend: uitstoot van broeikasgassen, verontreiniging van de ecosystemen, opstapeling van afvalstoffen, ...¹⁰

De economie transformeren zodat ze koolstofarm, regeneratief, circulair en sociaal wordt is noodzakelijk om het hoofd te bieden aan de talrijke actuele uitdagingen: klimaatopwarming, kwetsbare bevoorradingsketens, afhankelijkheid van grondstoffen, enz.¹¹

Doelstelling en ambities

Doelstelling 1: De transitie van de Ukkelse ondernemingen naar duurzamere bedrijfsprocessen vergemakkelijken.

Ambitie 2025:

- 25 nieuwe labels Ecodynamische Onderneming of Good Food Resto op het grondgebied;
- 5 nieuwe ondernemingen die deel uitmaken van het netwerk circlemade.brussels;
- 3 kandidaturen van ondernemingen voor de projectoproep BeCircular.brussels.

Ambitie 2030:

- Jaarlijks 15 nieuwe labels Ecodynamische Onderneming, Good Food Resto, EMAS of ISO 14001 op het grondgebied;
- Jaarlijks 2 nieuwe ondernemingen die deel uitmaken van het netwerk circlemade.brussels;
- Jaarlijks 2 lanceringen van BeCircular-projecten;
- Jaarlijks 1 nieuwe duurzame start-up uitgebreed door greenlab.brussels of greenbizz.brussels;
- Jaarlijks 2 lanceringen van projecten van sociaal ondernemerschap (Seeds, Blossom of Innovate), met de hulp van coopcity.be;
- Jaarlijks 20 nieuwe EnergiePacks.

Actietype

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input checked="" type="checkbox"/> Verzachting (scope 3) | <input type="checkbox"/> Aanpassing |

¹⁰ <https://leefmilieu.brussels/pro/onze-acties/gewestelijke-plannen-en-beleid/wat-de-economische-transitie>

¹¹ https://shiftingeconomy.brussels/wp-content/uploads/2022/10/ExecutiveSummary_ShiftingEconomy_NL.pdf

Actiepijlars

Doelstelling 1: De transitie van de Ukkelse ondernemingen naar duurzamere bedrijfsprocessen vergemakkelijken.

→ Actie 1.1: Streven naar de oprichting van een lokaal loket.

→ Actie 1.2: Een wedstrijd organiseren tussen ondernemingen/handelszaken om ze aan te sporen hun uitstoot van broeikasgassen te doen dalen.

→ Actie 1.3: Bij het Ukkelse publiek dat werk zoekt of uitgesloten is richtingen voor sociaaleconomische integratie in verband met de ecologische en circulaire transitie opwaarderen en de evolutie van jobs ten voordele van de transitie in goede banen leiden.

Aanstuurders van de actie & partners

- De dienst Economie-Handel
- Het Jobhuis¹²
- Het Lokaal Economieloket (LEL) van Sint-Gillis
- Het Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap¹³
- Actiris
- Bruxelles Formation
- hub.brussels
- De lokale handelaarsverenigingen

Voor wie

Ukkelse ondernemingen, inclusief handelaars en zelfstandigen.

Beoordeling van de impact

Impactindicatoren:

- Aantal labels Ecodynamische Onderneming, Good Food;
- Aantal registraties EMAS en labels ISO 14001;
- Aantal ondernemingen dat deel uitmaakt van het netwerk circlemade.brussels;
- Aantal kandidaturen voor de projectoproep "BeCircular";
- Aantal start-ups uitgedoed door greenlab of greenbizz;
- Aantal projecten van sociaal ondernemerschap;
- Aantal verkregen EnergiePacks.

Verwachte gevolgen:

- Verkleining van de koolstofvoetafdruk van de deelnemende ondernemingen.

Bijkomende voordelen:

- Verplaatsing van de economische activiteit;
- Behoud en ontwikkeling van kwalitatieve jobs;
- Minder ongelijkheid;
- Antwoord op de maatschappelijke en tewerkstellingsuitdagingen.

¹² <https://www.ukkel.be/nl/mensen/tewerkstelling/jobhuis>

¹³ <https://www.ukkel.be/nl/mensen/tewerkstelling/plaatselijk-werkgelegenheidsagentschap-pwa>

Stappenplan

Doelstelling 1: De transitie van de Ukkelse ondernemingen naar duurzamere bedrijfsprocessen vergemakkelijken.

→ Actie 1.1: Streven naar de oprichting van een lokaal loket.

- Te verwezenlijken op korte termijn:
 - De versterking van de gemeentedienst Economie-Handel en Horeca, zijn transversaal werk en de dynamische opvolging op het terrein behouden. Synergieën en samenwerkingen tot stand brengen met het Lokaal Economieloket (LEL)¹⁴ van Sint-Gillis om zijn acties op het Ukkelse grondgebied op te voeren. Het zou een idee zijn om een regelmatige permanentie (1x/week?) voor te stellen en infosessies (2x/jaar?) te organiseren in een lokaal in het Administratief Centrum van Ukkel;
 - De relevantie bestuderen om een LEL in Ukkel op te richten, meer bepaald op basis van het aantal aanvragen.

Dit loket zou de volgende taken hebben:

- De informatie doorspelen over gewestelijke initiatieven, premies en labels ".brussels" (Brussel-Hoofdstad) - Ecodynamische Onderneming, Good Food Resto, Circlemade, BeCircular, greenLab, coopCity, ... (zie bijlage 1);
- Ondernemingen in contact brengen met erkende institutionele of private actoren om ze te adviseren bij hun businessplan (economische en boekhoudkundige balans) en op administratief vlak;
- Infosessies organiseren voor ondernemingen en kandidaat-ondernemers;
- De ondernemingen fiscaal subsidiëren en/of aansporen om deel te nemen aan labelingsprogramma's;
- De vestiging vergemakkelijken van ondernemingen die deze labels bezitten of aanvragen (lokale zoeken, vestigingspremies, fiscale voordelen, aangepast RSZ-stelsel, ...);
- Campagnes organiseren om de deelnemende ondernemingen op te waarderen;
- De lokale initiatieven in Ukkel opwaarderen (premie voor de opening van een handelszaak, lokale handelscheques, ...).

→ Actie 1.2: Een wedstrijd organiseren tussen ondernemingen/handelszaken om ze aan te sporen hun uitstoot van broeikasgassen te doen dalen.

Bijvoorbeeld via premies in lokale munt, handelscheques, een label of het bedrag van een certificaat (bv. bio).

¹⁴ De Lokale Economieloketten (LEL) begeleiden gratis iedereen die zijn eigen activiteit in Brussel wil oprichten of ontwikkelen door hen bij de administratieve en financiële stappen te helpen. Ze verschaffen advies om de ondernemingen te verduurzamen.

Dit zou tot stand kunnen komen via de vzw *Promotion du commerce et de l'économie ucquoise* en de herlancering van het Ukkels Label¹⁵, dat professioneler en meer gericht op duurzaamheid moet zijn.

→ Actie 1.3: Bij het Ukkelse publiek dat werk zoekt of uitgesloten is richtingen voor sociaaleconomische integratie in verband met de ecologische en circulaire transitie opwaarderen en de evolutie van jobs ten voordele van de transitie in goede banen leiden.

Bijvoorbeeld de sectoren van de bouw, de opwaardering, enz.

Dit zou tot stand kunnen komen via de partners van het Jobhuis van Ukkel (de gemeentedienst Tewerkstelling, het Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap, het OCMW en de lokale antenne Actiris), de *Missions locales pour l'emploi* van Sint-Gillis en Vorst, het LEL van Sint-Gillis, het Brussels Agentschap voor Bedrijfsondersteuning (hub.brussels), Bruxelles Formation, het EFP, ...

Het is de bedoeling om:

- Desgevallend de opleiding van werkzoekenden voor beroepen van de ecologische en circulaire transitie (zie bijlage 3) financieel te ondersteunen via partners;
- Projecten uit te voeren waarin ecologische transitie en professionele re-integratie samengaan;
- Een permanentie van het gemeentelijk jobloket te organiseren en er partners bij te betrekken, zoals de *Missions locales*.

¹⁵ <https://www.ukkel.be/nl/mensen/economische-activiteiten/ukkels-label>

De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen

SL1 : De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen

Vaststelling

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de productie, het transport en de verwerking van voedingsmiddelen verantwoordelijk voor 15 % van de indirecte uitstoot van het gewest¹⁶. Om deze indirecte uitstoot te beperken, heeft een van de hefboomen betrekking op de voedselproductie: plantaardige oorsprong, lokaal, seizoensgebonden, biologische teelt, enz.

In 2022 werd de strategie Good Food 2 (2022-2030) goedgekeurd door de Brusselse regering. De eerste strategische pijler bestaat erin een agro-ecologische productie in Brussel en in de rand te ondersteunen, onder andere via de terbeschikkingstelling van landbouwgrond en de ontwikkeling van projecten van burgerproductie.

Er liggen verschillende moestuinsites op het Ukkelse grondgebied, op gemeentelijke, gewestelijke of privépercelen. Vier moestuinsites worden beheerd door de gemeente: Stallestraat/Sparrenweg, Neerstallesteenweg, Avijlplateau en Linkebeekstraat, goed voor ongeveer 21.250 m². De grootte van de percelen werd uitgedacht om een familiale teelt mogelijk te maken.

De vraag om te telen in het stedelijk milieu in het Brussels gewest neemt echter toe en vertaalt zich onder andere in langere wachtlijsten voor de moestuinen die beheerd worden door de overheid (150 wachtenden voor de gemeentelijke moestuinen in Ukkel) en de toename van het aantal kleinschalige moestuinen in dichtbebouwde gebieden.

De belangrijkste moeilijkheid voor de ontwikkeling van moestuinzones ligt in de identificatie van de percelen en terreinen die zich ertoe kunnen lenen. Daarnaast bezit de gemeente slechts enkele terreinen waarvan de bestemming of het gebruik, gedefinieerd door regelgevende middelen (GBP, BBP, beschermde landschappen), het toestaan om duurzame teeltgebieden aan te leggen. Er moeten vooraf ook bodemonderzoeken verricht worden, aangezien sommige terreinen verontreinigd zijn en zich niet kunnen lenen tot vollegrondsteelt (teelt in bakken of fyto-remediatie kan dan een alternatief zijn).

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: De familiale en professionele agro-ecologische productie ontwikkelen en ondersteunen.

Ambitie 2030:

- De gemeente beheert een oppervlakte van 32.000 m² gewijd aan landbouw;
- De gemeente beheert 10 familiale moestuinsites;
- De gemeente ontwikkelt minstens 1 project van professionele landbouw op of buiten haar grondgebied;
- Het OCMW beheert minstens 1 moestuinste site;
- Er worden 10 nieuwe moestuinprojecten op initiatief van burgers gecreëerd op het grondgebied in vergelijking met 2019.

Doelstelling 2: Het planten van fruitbomen op het grondgebied ontwikkelen en ondersteunen.

Ambitie 2030:

- 10 % van de nieuwe bomen die in de openbare ruimte geplant worden zijn eetbare fruitbomen.

¹⁶ Leefmilieu Brussel (2021). *Energie-klimaatplan*.

https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/Plan_Energie_climat_Klimaatplan_2030_NL

De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen

Actietype

- Betreft het bestuur
- Betreft het grondgebied
- Verzachting (scope 3)
- Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: De familiale en professionele agro-ecologische productie ontwikkelen en ondersteunen.

→ Actie 1.1: Nieuwe zones voor familiale moestuinen of projecten van professionele landbouw identificeren en definiëren.

→ Actie 1.2: Nieuwe familiale moestuinsites aanleggen.

→ Actie 1.3: De projecten van professionele landbouw ontwikkelen en ondersteunen.

Doelstelling 2: Het planten van fruitbomen op het grondgebied ontwikkelen en ondersteunen.

→ Actie 2.1: Fruitbomen planten in de openbare ruimte.

→ Actie 2.2: De duurzaamheid van de geplante fruitbomen verzekeren.

→ Actie 2.3: De inwoners aanmoedigen om fruitbomen te planten.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Groendienst, Milieu, Gemeente-eigendommen/Grondregie, Stedenbouw, Wegen;
- OCMW;
- Stadsboomkwekerij;
- Burgers, burgercollectieven;
- Verenigingen;
- Landbouwers;
- Eigenaars van terreinen;
- Leefmilieu Brussel;
- Vzw Terre-en-vue of een andere partner.

Voor wie

- De Ukkelaars, de gebruikers van het grondgebied;
- De dragers van projecten van professionele stadslandbouw.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal familiale moestuinsites of gelijkaardige projecten in Ukkel;
- Aantal geselecteerde projecten rond stadslandbouw in het kader van "Vooruit met de wijk" en de gemeentelijke subsidies;
- Hoeveelheid producten afkomstig van de landbouwprojecten die in de scholen geconsumeerd worden;
- Aantal projecten van professionele landbouw op het grondgebied.

Verwachte gevolgen:

- Stijging van de voedselproductie op het grondgebied;
- Stijging van het aantal landbouwende inwoners;
- Toename van de autoconsumptie van voeding;
- Betere voedselsoevereiniteit;
- Verkleining van de koolstofvoetafdruk voor het transport van fruit en groenten.

De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen

Bijkomende voordelen:

- Bescherming en versterking van de biodiversiteit;
- Bescherming van de terreinen gewijd aan landbouwproductie tegen verstedelijking, ontharding en bijgevolg strijd tegen overstromingen en afkoeling via de evapotranspiratie van de bodem en de planten;
- Creatie van ontmoetingsplaatsen, die de sociale banden en de gezelligheid stimuleren;
- Bevordering van de gezondheid en het welzijn;
- Scheppen van werkgelegenheid.

Stappenplan

Doelstelling 1: De familiale en professionele agro-ecologische productie ontwikkelen en ondersteunen.

→ Actie 1.1: Nieuwe zones voor familiale moestuinen of projecten van professionele landbouw identificeren en definiëren.

Het is de bedoeling om alle terreinen te identificeren waar projecten van moestuinteelt mogelijk zijn. De studie houdt de analyse van verschillende haalbaarheidscriteria in: type eigenaar (andere gemeentes, gewest, intercommunales, privépersonen, ...), bestemming en gebruik van het terrein, mogelijkheid tot terugkoop van het terrein, mogelijkheid om het terrein te gebruiken voordat er een beslissing genomen wordt over de toekomst ervan, enz.

Er zijn verschillende pistes mogelijk, zowel voor familiale moestuinprojecten (die een niet-verhandelbare zelfproductie beogen) als voor projecten van professionele landbouw:

- De terbeschikkingstelling van gemeenteterreinen:
 - De gemeenteterreinen zonder functie identificeren die geschikt zouden zijn voor moestuinteelt. Er zou overwogen kunnen worden om een terrein te gebruiken in afwachting van een toekomstige aanleg.
- De hervorming van het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) :
 - De landbouwfunctie in het stedelijk milieu beschermen, versterken (voor de terreinen die "feitelijk" gebruikt worden voor landbouw) en ontwikkelen via de hervorming van het GBP, die gepland staat in 2024. Momenteel bezit Ukkel slechts 2 zones die in het GBP bestemd zijn als landbouwgebied, langs de de Perckestraat¹⁷.
- De herziening van de Bijzonder Bestemmingsplan (BBP's) :
 - Zones voor stadslandbouw en moestuinen versterken en ontwikkelen via de herziening van de BBP's door de gemeente. Sommige worden momenteel al herzien.
- De terbeschikkingstelling van gewestelijke ruimtes:
 - De behoeften van de gemeente doorgeven aan Leefmilieu Brussel voor de ontwikkeling van nieuwe moestuinen op gewestelijke terreinen.
- Werken met een externe partner:
 - De gemeente zou ook een partner kunnen aanstellen (bv. vzw Terre-en-vue¹⁸) om de potentiële terreinen voor stadslandbouw te identificeren.

¹⁷ Er zijn bovendien verschillende terreinen die aangegeven zijn aan het GLB (gemeenschappelijk landbouwbeleid), maar die in het GBP niet opgenomen zijn in een landbouwgebied (Kauwberg, Engelandplateau, ...).

¹⁸ <https://goodfood.brussels/fr/acteurs/terre-en-vue>

De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen

Op basis van de geïdentificeerde terreinen:

- In de begroting van de dienst Grondregie/Gemeente-eigendommen bedragen voorzien om de terreinen aan te schaffen, ongeacht of ze in Ukkel of buiten het gemeentelijk grondgebied liggen. Gebruiksovereenkomsten (huur) of erfpachten kunnen ook een oplossing zijn. Er zal bijzondere aandacht geschonken worden aan de ontwikkeling van moestuinen in wijken met een laag mediaan inkomen of in de buurt van sociale woningen.

→ Actie 1.2: Nieuwe familiale moestuinsites aanleggen.

De opbrengst wordt doorgaans geconsumeerd door de landbouwers en hun omgeving (niet-verhandelbare zelfproductie).

- Nieuwe familiale moestuinsites aanleggen, beheerd door de gemeente:
Er zijn al twee projecten van moestuinsites gepland om geopend te worden in 2023-2024:
 - In de Melkriekstraat op een gemeenteterrein ($\pm 180 \text{ m}^2$ bebouwbare oppervlakte);
 - In de Zijlaan op een gehuurd terrein van de NMBS ($\pm 806 \text{ m}^2$).
- Nieuwe moestuinen aanleggen, beheerd door het OCMW:
Het OCMW onderzoekt verschillende pistes om projecten van moestuinen of voor het planten van fruitbomen aan te leggen op terreinen in Ukkel waarvan het eigenaar is.
Het OCMW heeft al een terrein naast Home Brugmann ter beschikking gesteld voor de aanleg van een collectieve moestuin, ontwikkeld door burgers (Duurzame wijk Vergeet-mij-nietjes).
- De ontwikkeling van nieuwe moestuinen ondersteunen, beheerd door burgercollectieven:
Er worden steeds meer collectieve burgermoestuinen ("gedeelde tuinen") ontwikkeld, vaak door de toelating van een privé- of openbare eigenaar ("moestuin gebruikt door burgers"). De gemeente versterkt de ontwikkeling van dit soort initiatieven via de promotie van de gewestelijke projectoproep "Vooruit met de wijk", een financieel duwtje in de rug met de initiatieven "Ondersteuningssubsidie" of "participatief budget" en door ze in een netwerk te brengen, onder andere met de moestuingidsen.
- De ontwikkeling van nieuwe moestuinen in de scholen ondersteunen:
De ontwikkeling van moestuinen in de scholen versterken, in bakken of in de volle grond indien mogelijk, via de promotie van de hulp die aangeboden wordt door Leefmilieu Brussel.
- Tuindelen promoten:
De promotie van tuindelen opvoeren via de promotie van de bestaande hulpmiddelen en aankondigingen¹⁹. De privépartners op het grondgebied aansporen om bebouwbare oppervlakken ter beschikking te stellen.
- De verenigingen die streven naar een grotere voedselautonomie ondersteunen en promoten:
Voorbeelden: Incredible Edible²⁰, Semance (de Brusselse bank voor zelfgekweekt en traditioneel zaaigoed), de zadenbib van de Nederlandstalige bibliotheek, enz.
- De verschillende alternatieven voor vollegrondsteelt promoten:
Voorbeelden: verticale productie, op de muur, op het dak, op het balkon, in de kelder, enz.

¹⁹ Voorbeeld: <https://www.plantezchezvous.com/>

²⁰ Beweging die ertoe strekt gratis voedsel te produceren om met iedereen te delen, doorgaans in de openbare ruimte, in een streven naar een lokale, gezonde, duurzame, betrokken en inclusieve voedselautonomie.

De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen

→ Actie 1.3: De projecten van professionele landbouw ontwikkelen en ondersteunen.

In het kader van haar zoektocht naar terreinen (zie actie 1.1) zorgt de gemeente ervoor de terreinen te identificeren die ze op het Ukkelse grondgebied of daarbuiten zou kunnen aanschaffen om een project van duurzame professionele landbouw te ontwikkelen.

Hiervoor breidt ze de contacten met het gewest, andere Brusselse gemeentes, Vlaamse en Waalse steden, overheidsbedrijven en privé-eigenaars uit om de mogelijkheden voor de aankoop van aangepaste terreinen (grootte, bestemming, bodemkwaliteit, ...) te benutten. Het is de bedoeling om een biologische voedselproductie te ontwikkelen bestemd voor lokale consumptie in Ukkel, bijvoorbeeld voor de kantines van gemeentelijke scholen of kinderdagverblijven, het voedselverdeelcentrum van het OCMW²¹, enz.

Het is ook de bedoeling om de vorm van het project (partnerschap, exclusiviteitscontract) te bestuderen op basis van de kosten-batenanalyse in een streven naar minder uitstoot, rekening houdend met de volledige keten (productie, transport, opslag, ...). De gemeente kan zich baseren op de hulpmiddelen die door het gewest ontwikkeld zijn in het kader van de Good Food-strategie (facilitator stadslandbouw van Leefmilieu Brussel, projectoproepen, financiële ondersteuning voor professionele producenten, opleidingen, ...).

De gemeente ondersteunt ook de projecten van professionele landbouw die op haar grondgebied ontwikkeld worden.

Doelstelling 2: Het planten van fruitbomen op het grondgebied ontwikkelen en ondersteunen.

Deze acties liggen in de lijn van het project ARBRES, dat in 2021²² opgestart werd in samenwerking met de Stadsboomkwekerij van Ukkel²³. Het voortbestaan ervan moet verzekerd worden in de toekomstige heraanleg van het terrein van de Groendienst.

→ Actie 2.1: Fruitbomen planten in de openbare ruimte.

- De mogelijkheden identificeren om fruitbomen te planten in de openbare ruimte na de opmaak van de inventaris van het bomenerfgoed;
- Waar mogelijk eetbare fruitbomen planten in de openbare ruimte, rekening houdend met de specifieke kenmerken van elke plaats en in de mate van het mogelijke met de wensen van de inwoners.

→ Actie 2.2: De duurzaamheid van de geplante fruitbomen verzekeren.

- Sensibiliseren voor en communiceren over het bestaan van eetbare fruitbomen in de stad, de toestemming om het fruit te plukken, in welke periode en hoe het geplukt moet worden zonder de bomen of struiken te beschadigen, hoe herkennen of het fruit rijp is;

²¹ Gratis voedselverdeelcentrum van het OCMW van Ukkel: <https://cdag.cpasucclle.be>

²² Project ARBRES: <https://www.cocreate.brussels/nl/projet/arbres-2/>

²³ <https://www.ucclle.be/nl/mijn-gemeente/burgerinspraak/deelnemen-aan-het-lokaal-democratisch-leven/de-stadsboomkwekerij-van>

De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen

- De mogelijkheid bestuderen om een openbaar en/of burgersysteem in te voeren om het fruit dat geproduceerd wordt op het gemeentelijk grondgebied op te halen en te herverdelen;
- De soorten zo veel mogelijk afwisselen en soorten kiezen die bestand zijn tegen de klimaatopwarming.

Fruitbomen geplant in de openbare ruimte:

- Het beheer als gemeenschappelijk goed van fruitbomen in de openbare ruimte aanmoedigen;
- Het personeel van de Groendienst opleiden rond het onderhoud van de fruitbomen;
- De samenwerking tussen gemeentediensten versterken in projecten voor het planten van fruitbomen in de openbare ruimte.

→ Actie 2.3: De inwoners aanmoedigen om fruitbomen te planten.

- Sensibiliseren voor de voordelen van zelf fruit telen: vers fruit dus beter voor de gezondheid, kleine besparingen, minder uitstoot voor het transport, de distributie en de koeling, voordelen voor de biodiversiteit (bestuivende insecten), weinig onderhoud nodig (in vergelijking met een moestuin);
- Bewust maken over de talrijke bestaande beplantingsmogelijkheden: aan de gevel, in de achteruitbouwstrook, op het balkon, in een bak, enz.;
- Workshops planten en onderhoud organiseren in samenwerking met de Stadsboomkwekerij;
- De hulp bij de aankoop van fruitbomen blijvend maken en promoten via groepsaankopen;
- Een gerichte en gratis verdeling van fruitbomen aan de inwoners organiseren²⁴.

Bescherming en regeneratie van de bodem

Voor elk project van stadslandbouw wordt de kwaliteit van de bodem getest. Indien deze verontreinigd is, zijn er twee alternatieven mogelijk: teelt in bakken of sanering. Dankzij de sanering kan de kwaliteit van de bodem hersteld worden en kan er in volle grond geteeld worden. Dit is mogelijk door de verontreinigde grond af te voeren (methode *ex situ*) of door de verontreiniging ter plaatse te behandelen (methode *in situ*). Er bestaan talrijke technieken *in situ*, zoals fyto-remediatie en sanering door planten (voorbeelden in bijlage 3), die als voordeel hebben dat ze niet alleen de bodem schoonmaken, maar ook de fysische en biologische parameters ervan herstellen en zo erosie tegengaan. Ze behandelen het probleem ter plaatse, waardoor geen verontreinigde aarde afgegraven en vervoerd moet worden, wat het probleem zou kunnen verspreiden. Zo is fyto-remediatie zowel energiezuiniger als goedkoper dan de traditionele technieken.

²⁴ Naar het voorbeeld van de verdeling van klimplanten in Ukkel in 2022, geïnspireerd op de gratis verdeling van fruitbomen in 45 Waalse gemeentes in 2020.

De uitstoot van broeikasgassen van de gebouwen doen dalen

Energie & Gebouwen

EG1

EG1 : De uitstoot van broeikasgassen van de gebouwen doen dalen

Vaststelling

Deze fiche strekt ertoe de koolstofvoetafdruk van de bouwsector, die een belangrijke uitstoter van broeikasgassen op het grondgebied is, drastisch te doen dalen. Dankzij de energierenovatie van alle gebouwen kan de uitstoot van broeikasgassen die samenhangt met het verbruik van primaire energie noemenswaardig dalen. Door afbraak waar mogelijk te beperken en de voorkeur te geven aan duurzame materialen zal de impact ook vertienvoudigd worden.

Deze renovatiecampagne is bestemd voor de woongebouwen door begeleidings- en sensibiliseringstools voor de eigenaars en gebruikers in te voeren om de vastgelegde doelstellingen te bereiken.

Er moet bijzondere aandacht geschonken worden aan:

- Het vermijden van een negatieve impact op de vastgoedmarkt (prijsstijging, fenomeen van "renovictie");
- De controlemiddelen;
- Een evenwicht tussen de milieu- en energiedoelstellingen en de belastende erfgoedfactoren (lobbyen bij de KCML/DML);
- Een evenwicht tussen een isolatie "aan de binnenkant", die leidt tot plaatsverlies, en "aan de buitenkant", die kan leiden tot een esthetische wijziging van de gevel en een uitsteek boven de openbare ruimte.

Doelstelling en ambitie

Doelstelling 1: De gebouwen op het grondgebied energetisch renoveren.

Ambitie 2030: Streven naar EPB C+ voor minstens 40 % van de sociale woningen en 30 % van het Brusselse woningpark.

Actietype

- | | |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input checked="" type="checkbox"/> Verzachting (scope 1, 2 & 3) | <input type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: De gebouwen op het grondgebied energetisch renoveren.

→ Actie 1.1: Financiële stimulansen invoeren om particulieren en ondernemingen aan te moedigen hun gebouwen energetisch te renoveren.

→ Actie 1.2: De gemeenteambtenaars van de dienst Stedenbouw (architecten, EPB-ambtenaars, ...) bewust maken en opleiden over de duurzame praktijken voor de bouw en de renovatie van gebouwen.

→ Actie 1.3: Particulieren en openbare en private actoren bewust maken over de vermindering van het verbruik en ze informeren over de hulp en de verplichtingen.

→ Actie 1.4: Het gebruik van duurzame materialen en het hergebruik van materialen stimuleren.

→ Actie 1.5: Duurzame maatregelen verplichten tijdens werken.

Aanstuurders van de actie & partners

- De gemeente, in het bijzonder het Energieloket en de dienst Stedenbouw;
- Het OCMW;
- Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met Renolution;
- Homegrade.

De uitstoot van broeikasgassen van de gebouwen doen dalen

Energie & Gebouwen

EG1

Voor wie

- Ukkelse inwoners en eigenaars van goederen in Ukkel, met prioriteit voor sociale woningen en energetisch kwetsbare gezinnen.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Bedrag van de toegekende financiële stimulansen;
- Aantal deelnemers aan de sensibiliseringsworkshops rond rationeel energiegebruik;
- Aantal personen dat een beroep doet op de diensten van het Energieloket van de gemeente en van het OCMW.

Verwachte gevolgen:

- Energierenovatie van de woningen en openbare en privégebouwen (isolatie, vervanging van de verwarmings-, verluchtungs- en airconditioninginstallaties);
- Lager energieverbruik dankzij het rationeel energiegebruik;
- Stijging van het gebruik van duurzame materialen en hergebruik;
- Meer ontmantelingen van gebouwen;
- Opnieuw in omloop brengen van de bouwmaterialen bij een afbraak;
- Minder afbraken.

Bijkomende voordelen:

- Stimulering van de tewerkstelling in de richting van energierenovatie en behoud van de lokale jobs;
- Besparingen dankzij de verlaging van de energiefacturen;
- Bescherming van de stijging van de energieprijzen;
- Verbetering van het leefcomfort;
- Waardestijging van de gerenoveerde goederen ("groene waarde" van de woningen).

Stappenplan

Doelstelling 1: De gebouwen op het grondgebied energetisch renoveren.

→ **Actie 1.1: Financiële stimulansen invoeren om particulieren en ondernemingen aan te moedigen hun gebouwen energetisch te renoveren.**

De gemeente bestudeert de verschillende mogelijkheden van financiële stimulansen om de renovatie en isolatie van gebouwen (daken, gevels en ramen naargelang de energie-audit) en/of vervanging van de verwarmingsinstallaties voor een deugdzamer systeem aan te moedigen om EPB-niveau C+ te bereiken, bijvoorbeeld:

- Gemeentelijke energieprijzen als aanvulling op de gewestelijke premies;
- Een fiscale stimulans, bijvoorbeeld door de mogelijkheid te bestuderen van een vrijstelling van de opcentiemen gedurende een bepaalde periode voor een eigenaar bij een verbetering om EPB-niveau C+ te bereiken. De stimulans moet aangepast zijn aan het inkomen van de eigenaar/de onroerende voorheffing.

→ Actie 1.2: De opleiding van de gemeenteambtenaars (architecten, EPB-ambtenaars, Stedenbouw, ...) over de duurzame praktijken voor de bouw en de renovatie van gebouwen voortzetten.

Tegen 2025

De opleiding van de gemeenteambtenaars van de dienst Stedenbouw (architecten, EPB-ambtenaars, ...) over de duurzame praktijken voor de bouw en de renovatie van gebouwen voortzetten, waardoor het mogelijk wordt:

- 1) Een regelgevende tool (bv. een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening) en/of een stappenplan voor de globale renovatie van gebouwen op te stellen;
- 2) De eigenaars te begeleiden bij de renovatie van hun gebouwen (energie-audit, administratieve en technische begeleiding);
- 3) Ze te informeren over de mogelijke premies (Renolution, ...);
- 4) De eigenaars en projectontwerpers te adviseren over de duurzame praktijken op vlak van renovatie, isolatie, waterbeheer, materialen, technische installaties, ...

→ Actie 1.3: Particulieren en openbare en private actoren bewust maken over de vermindering van het verbruik en ze informeren over de hulp en de verplichtingen.

Het Energieloket informeert en sensibiliseert over de vermindering van het verbruik en over de actiemiddelen en de beschikbare hulp, meer bepaald de gewestelijke hulp. Het verwijst ook door naar Homegrade. Het communiceert en ondersteunt op zijn schaal de Ukkelaars over de evoluties en nieuwigheden in het gewest, waaronder volgens de informatie die beschikbaar is bij de opmaak van het plan:

- De energiegemeenschappen (2022);
- EcoReno-lening tegen 0 % voor doelgroepen met lage en gemiddelde inkomens (2022);
- Belastingaftrek om de energierenovatie van de woningen te ondersteunen, geen subsidies meer voor fossiele brandstoffen (2023);
- Steun aan de groepsrenovatie en ontwikkeling van een dynamiek van groepsrenovatie van de gebouwen per wijk (2024);
- Geen verwarming meer met fossiele brandstoffen voor nieuwbouw en zware renovatie en verbod op nieuwe verwarmingsinstallaties op stookolie (2025);
- Renovatieplan voor alle Brusselse gemeenschappelijke eigendommen (2026/7);
- Waarschijnlijk een verplichting van de EU om zonnepanelen te plaatsen op alle nieuwe woongebouwen (2029);
- Geen woningen meer met een EPB-certificaat van niveau F en G (2033);
- Definitief einde van de verwarmingsinstallaties op stookolie (2035).

→ Actie 1.4: Het gebruik van duurzame materialen en het hergebruik van materialen stimuleren.

- Het gebruik van duurzame voorzieningen en materialen stimuleren (hergebruik, van milieuvriendelijke oorsprong, energiezuinig, koolstofarm, low-tech). Dit kan gebeuren via aanbevelingen in de stedenbouwkundige vergunningen en door de projectontwerpers te verzoeken de betrokken gemeentediensten zo vroeg mogelijk in de aanvraag te raadplegen om ze bewust te maken over dit aspect;
- De mogelijkheid bestuderen om via een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening en in overeenstemming met de Gewestelijke stedenbouwkundige verordening te vragen om een inventaris van hergebruik op te stellen voor de materialen in geval van renovatie of afbraak

onderworpen aan een vergunning en eventueel voorwaarden met betrekking tot het hergebruik of de recycling op te leggen.

→ Actie 1.5: Duurzame maatregelen toepassen tijdens werken.

- In het geval van werken de voordelen van een afbraak/wederopbouw vergelijken op vlak van CO₂-equivalent;
- De aanvragen tot afbraak aanvullen met een stabiliteitsverslag en een advies van het erfgoed met de analyse van het project met de TOTEM-tool, ontwikkeld door de gewesten.

Tegen 2030:

De mogelijkheid bestuderen om maatregelen op te leggen met naleving van de GSV en de begeleiding ervan:

- Die het mogelijk maken redelijk te ontmantelen²⁵ (het afval beperken, recuperatie van materialen met het oog op een hergebruik voor een nieuw project op het terrein of bij gebrek ze recyclen (circulaire economie), behoud van de ruwbouw, ...). De aflossing van een afbraak vastleggen binnen een bepaalde termijn (40-60 jaar?);
- Die het mogelijk maken (gedeeltelijke) afbraken of de inplanting van woningen binnenin het huizenblok toe te staan in geval van een significante verbetering (doorlatend maken, ...) van het binnenterrein van het huizenblok (bestemmingswijziging);
- Afbraken/wederopbouwen voor de verwezenlijking van een gelijkaardig project aan het huidige weigeren;
- In 2030 de verplichting veralgemenen voor alle werken van meer dan 500 m² waarvoor een vergunning vereist is om:
 - In geval van renovatie of afbraak: minstens 5 % van de massa van de verwijderde materialen (ter plaatse of buiten het terrein) opnieuw in omloop te brengen, op basis van de inventaris (zie actie 1.4);
 - Minstens 10 % (in massa van de geïntegreerde materialen) materialen van milieuvriendelijke oorsprong te integreren;
 - Minstens 25 % (in massa) materialen van milieuvriendelijke of geologische oorsprong te gebruiken;
 - Te streven naar een verbetering met 2 niveaus van de energieprestatie van het gebouw, rekening houdend met de belastende erfgoedfactoren.

²⁵ Ontmanteling wijst op de selectieve afbraak van technische installaties of van bepaalde elementen van een bouwwerk om het afval op te waarden en zo weinig mogelijk te storten.

Bron: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/d%C3%A9construction/22357>

EG2 : Hernieuwbare energiebronnen en energiedelen ontwikkelen door de energiezuinigheid aan te nemen

Vaststelling

De laatste jaren kenden een snelle uitrol van zonnepanelen op de daken van het Ukkelse grondgebied. Deze ontwikkeling is nodig om onze energieproductie koolstofarm te maken, onze energiemix te diversifiëren en onze energieautonomie te bevorderen. De ontwikkeling van onze energieautonomie verloopt echter niet alleen door de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen, maar houdt ook een diepgaande energieautonomie in. Het is dus nodig actie te ondernemen zowel op vlak van onze energievraag als van onze energieproductie.

In 2020 vertegenwoordigde de energieproductie op basis van lokale hernieuwbare energiebronnen op schaal van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) 231 GWh elektriciteit en 20 GWh warmte, wat 1,4 % van de totale energieconsumptie van het gewest dekte, die 17.625 GWh bedroeg.

Om deze energieproductie afkomstig van hernieuwbare bronnen te verhogen, is de voornaamste hefboom de installatie van zonnepanelen op de daken van woningen en gebouwen. Het exploitatiepotentieel van zonne-energie in het BHG is groot. De productie van de installaties die in dit stadium bestaan kwam in 2020 overeen met 129,2 GWh, hetzij 2/3e van de gewestelijke doelstelling voor 2030 (185 GWh).

Gelijktijdig met de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen kunnen burgers, kmo's en overheden dankzij energiegemeenschappen (EG) de lokale productie van hernieuwbare energie delen en ervan genieten. De EG's vertonen talrijke voordelen op economisch, sociaal en milieukundig vlak: lokale economische gevolgen, toegang tot goedkopere en stabielere elektriciteit, sociale samenhang, installaties van zonnepanelen, enz.

Bron: *Leefmilieu Brussel*²⁶.

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Een aanpak van energiezuinigheid aannemen op het volledige grondgebied.

Doelstelling 2: De productie van zonne-energie op het grondgebied ontwikkelen.

Ambitie 2030:

- De productie van zonne-energie met 50 % doen toenemen in vergelijking met 2019;
- De warmteproductie afkomstig van thermische zonne-energie met een derde doen toenemen in vergelijking met 2019.

Doelstelling 3: De energiegemeenschappen en het energiedelen op het grondgebied ontwikkelen.

Ambitie 2030:

- 5 nieuwe energiegemeenschappen op het Ukkelse grondgebied;
- 1 energiegemeenschap waarvan de gemeente lid is.

Doelstelling 4: Het ontstaan van productieprojecten en hernieuwbare warmtenetten op het grondgebied stimuleren.

Doelstelling 5: De ontwikkeling van warmtepompen aanmoedigen en omkaderen.

²⁶ De energiebalans van het gewest (2022). <https://leefmilieu.brussels/burgers/onze-acties/projecten-en-resultaten/de-energiebalans-van-het-gewest>

Actietype

- Betreft het bestuur Betreft het grondgebied
- Verzwakking Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Een aanpak van energiezuinigheid aannemen op het volledige grondgebied.

- Actie 1.1: Gezamenlijk oproepen tot een solidaire inspanning van energiezuinigheid.
- Actie 1.2: Het verbruik voor de straatverlichting doen dalen.
- Actie 1.3: Het energieverbruik van handelszaken en kantoren doen dalen.

Doelstelling 2: De productie van zonne-energie op het grondgebied ontwikkelen.

- Actie 2.1: De installatie van productiesystemen van zonne-energie op het grondgebied promoten.
- Actie 2.2: De ontwikkeling van thermische zonne-energie op het grondgebied ondersteunen.

Doelstelling 3: De energiegemeenschappen en het energiedelen op het grondgebied ontwikkelen.

- Actie 3.1: De mogelijkheden voor de oprichting van energiegemeenschappen op het grondgebied bestuderen.
- Actie 3.2: Energiedelen en energiegemeenschappen promoten.
- Actie 3.3: Lid zijn van een of meer energiegemeenschappen.
- Actie 3.4: De toegang tot een productieterrein vereenvoudigen.

Doelstelling 4: Het ontstaan van productieprojecten en hernieuwbare warmtenetten op het grondgebied stimuleren.

Doelstelling 5: De ontwikkeling van warmtepompen aanmoedigen en omkaderen.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Gemeentebouwen Onderhoud, Gemeente-eigendommen, Milieu, Stedenbouw;
- Partners: Sibelga, Brugel, dienst Facilitator Energiegemeenschappen, openbare vastgoedmaatschappijen (OVM's).

Voor wie

Inwoners, eigenaars, handelszaken, bedrijven.

Beoordeling van de impact

Opvolgingsindicatoren:

- Energieverbruik voor de straatverlichting;
- Productie van zonne-energie;
- Productie van thermische zonnewarmte;
- Aantal energiegemeenschappen op het grondgebied.

Verwachte gevolgen:

- Daling van het energieverbruik per inwoner;
- Daling van het energieverbruik voor de straatverlichting;
- Daling van het energieverbruik van handelszaken en kantoren;

- Snellere ontwikkeling van productie-installaties van hernieuwbare energie op het grondgebied, met onder andere het benutten van daken die niet uitgerust zijn met zonnepanelen;
- Stijging van het verbruik van lokaal geproduceerde hernieuwbare energie, onder andere dankzij het benutten van de zonneproductie tijdens vakantieperiodes dankzij de energiegemeenschappen;
- Stijging van de flexibiliteit, doeltreffendheid en energiezuinigheid op het grondgebied;
- Stijging van het aantal energiegemeenschappen op het grondgebied.

Bijkomende voordelen:

- Economisch:
 - Betere energieautonomie en -zekerheid van het grondgebied;
 - Opduiken van nieuwe economische modellen die voornamelijk gericht zijn op het belang van de consumenten;
 - Daling en stabiliteit van de elektriciteitskosten voor de consumenten;
 - Economische gevolgen via de huur die geïnd wordt door de eigenaars van terreinen met productie-installaties;
 - Scheppen en behoud van lokale werkgelegenheid;
- Sociaal:
 - Democratisering van de markt;
 - Smeden van sociale banden en versterking van de sociale samenhang;
 - Strijd tegen de energiearmoede (goedkopere elektriciteit en stabielere prijs).

Stappenplan

De ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen moet gepaard gaan van maatregelen van energiezuinigheid²⁷, die de prioritaire actie vormt inzake verkleining van de koolstofvoetafdruk van ons energieverbruik. Deze verkleining verloopt via verschillende maatregelen, waaronder de bewustmaking en de aanbeveling van dagelijks toe te passen praktijken.

Doelstelling 1: Een aanpak van energiezuinigheid aannemen op het volledige grondgebied.

In het licht van de energie- en klimaatcrisis dringt energiezuinigheid zich op als een onmiskenbare actiepijler. Het is niet de bedoeling om terug te keren naar de kaarsen, maar wel om de energievervalsing (en bijgevolg de facturen) te doen dalen met het oog op een efficiënt gebruik van onze hulpbronnen, waarbij het risico op een tekort beperkt wordt. Het betreft een individuele en collectieve aanpak die nauw samenhangt met de noties van solidariteit en sociale rechtvaardigheid. Tot slot is energiezuinigheid, snel uit te voeren en goedkoop, een oplossing van eminent belang om de koolstofneutraliteit te bereiken.

→ Actie 1.1: Gezamenlijk oproepen tot een solidaire inspanning van energiezuinigheid.

Het gaat hier om een oproep tot solidariteit tegenover gezinnen in energiearmoede die al inspanningen leveren om hun verbruik te doen dalen, maar ook tegenover de toekomstige generaties. Alle sectoren zijn betrokken: de woonsector, de industriële sector, de dienstensector.

²⁷ Het IPCC definieert de zuinigheid (sufficiency) als een geheel van dagelijkse maatregelen en praktijken waardoor een vraag naar energie, materialen, gebruik van grond of water vermeden kan worden en waarbij het welzijn van iedereen verzekerd wordt, met respect voor de grenzen van de planeet. Bron: Haut Conseil pour le Climat (2022). *Rapport annuel 2022 – Dépasser les constats, mettre en œuvre les solutions*. <https://www.hautconseilclimat.fr/publications/rapport-annuel-2022-depasser-les-constats-mettre-en-oeuvre-les-solutions/>

- Communicatiecampagnes opzetten die de redenen benadrukken waarom het belangrijk is de vraag naar elektriciteit en gas te beheersen;
- Voor elke doelgroep een plan voor de vermindering van het energieverbruik en een lijst met energiebesparende aanbevelingen opstellen.

→ Actie 1.2: Het verbruik voor de straatverlichting doen dalen.

In samenhang met het Lichtplan en in samenwerking met Sibelga:

- De aanpassing van de straatverlichting 's nachts voortzetten dankzij bewegingsdetectoren, aanpassingen van de sterkte of uitdoven, rekening houdend met de veiligheid;
- Straatlantaarns met reflectoren gebruiken die het licht enkel schijnen naar de zones waar het nodig is, zodat het gebruik van lampen met een lager elektrisch vermogen en de daling van de lichtvervuiling mogelijk is;
- Het energieverbruik voor de kerstverlichting doen dalen;
- Het energieverbruik voor de verlichting van monumenten en landschappen doen dalen, bijvoorbeeld door het aantal spots of de sterkte ervan te verminderen.

→ Actie 1.3: Het energieverbruik van handelszaken en kantoren doen dalen.

- De etalages van de winkels en de lege kantoren 's nachts doven;
- De binnenverlichting van gebouwen doven in het weekend en tijdens sluitingsperiodes;
- De controle van de naleving van de regelgeving op de verlichting van de etalages, het gebruik van verwarmingstoestellen in de openbare ruimte en de open deuren van verwarmde handelszaken of met airconditioning opvoeren²⁸.

Doelstelling 2: De productie van zonne-energie op het grondgebied ontwikkelen.

Ambitie 2030:

- De productie van zonne-energie met 50 % doen toenemen in vergelijking met 2019;
- De warmteproductie afkomstig van thermische zonne-energie met 33 % doen toenemen in vergelijking met 2019.

→ Actie 2.1: De installatie van productiesystemen van zonne-energie op het grondgebied promoten.

- De installatie van fotovoltaïsche of thermische zonnepanelen via de stedenbouwkundige vergunningen systematiseren bij het ontwerp van nieuwe gebouwen en zware renovaties (woningen, handelszaken, industrie, opslagplaatsen);
- Overwegen om de verplichting van de installatie van fotovoltaïsche of thermische zonnepanelen bij het ontwerp van nieuwe gebouwen en renovaties toe te voegen in een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening;
- Lobbyen bij de Commissie voor Monumenten en Landschappen om de installatie van zonnepanelen op beschermde gebouwen met een sterk zonnepotentieel toe te staan (zie

²⁸ Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening - GemSV Ukkelse handelszaken:

<https://www.uccle.be/nl/mensen/stedenbouw/plannen-en-verordeningen/gemsv-ukkelse-handelszaken>

gewestelijke zonnekaart²⁹). Voorbeeld: zwembad Longchamp heeft een sterk zonnepotentieel met 2.308 m² bruikbaar dak;

- Grote handelszaken, bedrijven en niet-gemeentescholen met dakoppervlakken met een sterk zonnepotentieel (zie gewestelijke zonnekaart) aanmoedigen om fotovoltaïsche zonnepanelen te installeren;
- De promotie van de gewestelijke Renolution-premies en de gemeentelijke premies voor de installatie van een zonneboiler en van de groene certificaten voor de installatie van zonnepanelen voortzetten via het Energieloket.

→ Actie 2.2: De ontwikkeling van thermische zonne-energie op het grondgebied ondersteunen.

- **Gemeentelijke premies voor de installatie van een zonneboiler:**
- De vereenvoudiging, de bijwerking en de harmonisering van deze premies met de gewestelijke hulp bestuderen;
- De communicatie over deze premies opvoeren om ze zichtbaarder te maken;
- De toekenning van deze premies voortzetten en ze verhogen.

→ **Bijkomende actie:** *groepsaankopen van hernieuwbare elektriciteit en zonnepanelen op touw zetten, gericht op gezinnen in energiearmoede.*

Doelstelling 3: De energiegemeenschappen en het energiedelen op het grondgebied ontwikkelen.

Sinds 17 maart 2022 erkent de Brusselse regelgeving met betrekking tot de organisatie van de elektriciteitsmarkt het bestaan van een nieuwe speler op de elektriciteitsmarkt, de **energiegemeenschappen**, en kent ze aan de Brusselse consumenten een nieuw recht toe, het recht om **elektriciteit te delen**.

Meer uitleg: bijlage 2.

Ambitie 2030:

- **5 nieuwe energiegemeenschappen op het Ukkelse grondgebied;**
- **1 energiegemeenschap waarvan de gemeente lid is.**

→ Actie 3.1: De mogelijkheden voor de oprichting van energiegemeenschappen op het grondgebied bestuderen.

- Op het volledige Ukkelse grondgebied de mogelijkheden identificeren voor de oprichting van energiegemeenschappen om de beschikbare daken en hulpmiddelen te benutten;
- De huidige projecten op het grondgebied en de mogelijke partnerschappen voor de ondersteuning van deze projecten identificeren.

→ Actie 3.2: Energiedelen en energiegemeenschappen promoten.

- Minstens 2 infosessies per jaar over energiedelen en energiegemeenschappen organiseren;

²⁹ Leefmilieu Brussel (2022). *De zonnekaart van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. <https://leefmilieu.brussels/burgers/tools-en-data/websites-en-tools/zonnekaart-van-het-brussels-hoofdstedelijk-gewest>

- De hulpmiddelen en de begeleiding van de facilitator "Energiedelen en Energiegemeenschappen" van Leefmilieu Brussel doorsturen;
- Burgers, grote handelszaken, bedrijven en niet-gemeentescholen aanmoedigen om de toegang tot een productieterrein van hernieuwbare energie te vereenvoudigen voor de oprichting van een energiegemeenschap;
- In de projecten van stadsplanning (duurzaam wijkcontract) en de voldoende grote vastgoedprojecten het concept van energiegemeenschap integreren.

→ Actie 3.3: Meewerken aan de oprichting van energiegemeenschappen.

- Een pilootproject voor de oprichting van een energiegemeenschap uitvoeren;
- Naargelang de resultaten van dit pilootproject de oprichting van andere energiegemeenschappen lanceren.

→ Actie 3.4: De toegang tot een productieterrein vereenvoudigen.

- Daken van het gemeentelijk onroerend erfgoed ter beschikking stellen voor productie-installaties van energiegemeenschappen (bijvoorbeeld via verhuring).

Doelstelling 4: Het ontstaan van productieprojecten en hernieuwbare warmtenetten op het grondgebied stimuleren.

- De mogelijkheden inzake hernieuwbare warmteproductie (riothermie, geothermie of andere) identificeren op het grondgebied, in samenwerking met de spelers en de specialisten in het domein;
- De oprichting van een stedelijk warmtenet op het grondgebied bestuderen, in samenwerking met het gewest;
- In de projecten van stadsplanning (duurzaam wijkcontract) en de voldoende grote vastgoedprojecten de verwezenlijking van een technisch-economische haalbaarheidsstudie voor de inplanting van een lokaal warmtenet voorstellen.

Doelstelling 5: De ontwikkeling van warmtepompen aanmoedigen en omkaderen.

- Het brede publiek informeren over de bestaande technologieën en de voordelen van warmtepompen dankzij infosessies en de informatie via de gemeentelijke communicatiekanalen;
- De financiële hulp die aangeboden wordt door het gewest doorsturen;
- De steunmechanismen voor de installatie van warmtepompen bestuderen;
- Aan de projectontwerpers vragen om via de stedenbouwkundige vergunningen alternatieve oplossingen voor te stellen voor warmtepompen met koelmiddelen groter dan 150 kg CO₂e/kg.

MT1 : De verplaatsingen te voet en met de fiets en de andere alternatieven voor de individuele auto doen toenemen

Vaststelling

Het wegverkeer (vrachtwagens, bestelwagens, bussen, tweewielers, auto's) is een van de voornaamste bronnen van luchtverontreinigende stoffen en broeikasgassen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het was in 2020 in zijn eentje verantwoordelijk voor 55 % van de stikstofuitstoot (NOx), 23 % van de uitstoot van fijne deeltjes PM_{2,5} en 27 % van de totale uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) in Brussel.

Deze emissies dragen bij tot de opwarming van de aarde, maar ook tot een slechte luchtkwaliteit, die in Brussel tot ruim 900 vroegtijdige overlijdens per jaar leidt en ademhalings-, hart- en vaatziekten en andere gezondheidsproblemen veroorzaakt. Deze gevolgen voor de gezondheid treffen vooral de meest kwetsbaren (kinderen, ouderen en chronisch zieken) en zijn het sterkst voelbaar in de armste wijken, waar het wegverkeer intensiever is.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verloopt 15 % van de verplaatsingen met de auto over een afstand van minder dan 2 km en 48 % over een afstand van minder dan 5 km (Brussel Mobiliteit, Musti 2018).

Bron: *Leefmilieu Brussel*³⁰ en *Brussel Mobiliteit*³¹

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: De verplaatsingen te voet en met de fiets doen toenemen naargelang het vermogen van iedereen (fysiek, professioneel, ...).

Algemene ambitie 2030:

- De verplaatsingen te voet en met de fiets met 50 % doen toenemen;
- 60 % van de verplaatsingen van minder dan 3 km via actieve mobiliteit (in de eerste plaats te voet of met de fiets).

- Heraanleg van de openbare ruimte

Ambitie 2025:

- In het kader van wegrenovaties van gevel tot gevel een groter aandeel toekennen aan de actieve verplaatsingswijzen (30 %), waarbij we ons ervan bewust moeten zijn dat dit ofwel een invoering van eenrichtingsverkeer, ofwel een schrapping van parkeerplaatsen inhoudt;
- Invoering van 50 nieuwe woonerven/erven (20 km/uur) en/of lage-emissiezones ten opzichte van 2019.

- Inrichtingen ten voordele van de fiets

Ambitie 2025:

- Minstens 10 km fietspaden aanleggen op het gemeentelijk grondgebied in vergelijking met 2019;
- Minstens 35 % van de straten uitgerust met fietsparkeerplaatsen (boxen en/of bogen), waaronder aangepaste bogen voor bakfietsen in de handelswijken.

Ambitie 2030:

- Minstens 15 km extra fietspaden (afgescheiden of gemarkeerd) aanleggen op het gemeentelijk grondgebied in vergelijking met 2019;

³⁰ Leefmilieu Brussel (2021). *Strategie "Low Emission Mobility" (LEZ)*. <https://leefmilieu.brussels/burgers/onze-acties/projecten-en-resultaten/strategie-low-emission-mobility-lez>

³¹ https://mobilite-mobiliteit.brussels/sites/default/files/2021-04/goodmove_NL_20210420.pdf

- 60 % van de straten is uitgerust met fietsparkeerplaatsen (bogen, boxen, beveiligde ruimtes beheerd door Parking.brussels of de NMBS, enz.), waaronder aangepaste bogen voor bakfietsen in de handelswijken.

- Schoolvervoer

Ambitie 2025:

- Invoering van minstens 5 schoolstraten, minstens bij het begin van de schooldag, in de buurt van scholen naargelang de vraag van de scholen, in vergelijking met 2019.

Ambitie 2030:

- 50 % van de leerlingen en leerkrachten komt regelmatig te voet of met de fiets naar school.

Doelstelling 2: Het gebruik van het openbaar vervoer en van deelauto's doen toenemen.

Ambitie 2025:

- De uitrol van het park van deelauto's versnellen, waarbij gewaakt wordt over een betere dekking van het gemeentelijk grondgebied, met 30 nieuwe standplaatsen en 4 nieuwe stations.

Actietype

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input checked="" type="checkbox"/> Verzachting (scope 1 & 2) | <input type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlers

Doelstelling 1: De verplaatsingen te voet en met de fiets doen toenemen naargelang het vermogen van iedereen (fysiek, professioneel, ...).

- Actie 1.1: De aankoop, herstelling en huur van actieve vervoermiddelen vergemakkelijken.
- Actie 1.2: De weg reorganiseren ten voordele van voetgangers en de intermodaliteit.
- Actie 1.3: De inrichtingen en de parkeerplaatsen voor fietsen vermeerderen en ze beveiligen.
- Actie 1.4: Het schoolvervoer reorganiseren ten voordele van fietsen en wandelen.
- Actie 1.5: Ondernemingen aanmoedigen om de actieve verplaatsingen van hun werknemers te promoten.
- Actie 1.6: De actieve vervoerwijzen promoten tijdens communicatiecampagnes en opleidingen.

Doelstelling 2: Het gebruik van het openbaar vervoer, deelauto's en carpoolen doen toenemen.

- Actie 2.1: Het gebruik van het openbaar vervoer promoten.
- Actie 2.2: De uitrol van het park van deelauto's versnellen.
- Actie 2.3: Carpoolen promoten.

Aanstuurders van de actie & partners

- De gemeente;
- De Ukkelse scholen (directie en ouders van leerlingen);
- De mobiliteitsactoren in het Brussels gewest: MIVB, NMBS, Parking.brussels;
- De verenigingen die leren fietsen in de stad.

Voor wie

- De inwoners;
- De gebruikers van het grondgebied;
- De leerlingen, het personeel van de scholen en de ouders van leerlingen.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal toegekende fietspremies;
- Aantal fietsen in de velotheken;
- Lengte van de aangelegde fietspaden;
- Aantal extra fietsparkeerplaatsen.

Impactindicatoren:

- Aantal leerlingen en leerkrachten dat te voet of met de fiets naar school gaat;
- Aantal personen dat zich actief verplaatst.

Bijkomende voordelen:

- Verbetering van de luchtkwaliteit en van de gezondheid van de inwoners en gebruikers;
- Minder lawaai door het verkeer;
- Verbetering van de verkeersveiligheid;
- Verbetering van de leefomgeving van de inwoners;
- Vlottere toegang tot de mobiliteitspraktijken die de fysieke en mentale gezondheid bevorderen;
- Minder beschadiging van de weginfrastructuur en minder onderhoud (budgettaire besparingen).

Stappenplan

Doelstelling 1: De verplaatsingen te voet en met de fiets doen toenemen naargelang het vermogen van iedereen (fysiek, professioneel, ...).

→ Actie 1.1: De aankoop, herstelling en huur van actieve vervoermiddelen vergemakkelijken.

- Stimulansen:
 - De aankoop van een actieve mobiliteitsoplossing aanmoedigen en vereenvoudigen via gemeentelijke premies (toegekend in de vorm van handelscheques of cultuurcheques);
 - Terugbetaling aan 100 % met een maximum van € 250 voor een elektrische fiets en € 125 voor een traditionele fiets op dezelfde voorwaarden: hoogstens 1 premie per gezin in een periode van 3 jaar, toegekend in de vorm van handelscheques of cultuurcheques en verbintenis om hem zo veel mogelijk te gebruiken voor dagelijkse verplaatsingen;
 - De mogelijkheid bestuderen om een hogere premie aan te bieden voor mensen met een inkomen lager dan een te bepalen plafond;
 - De mogelijkheid bestuderen om een premie aan te bieden voor het onderhoud en/of de herstelling van fietsen voor de inwoners, alsook de mogelijkheid van een hogere premie voor mensen met een inkomen lager dan een te bepalen plafond.
- Gemeentelijke velotheek:
 - De huidige gemeentelijke velotheek wordt geprofessionaliseerd (bovenop het vrijwilligerswerk). Beginnen met de tenlasteneming van het administratief beheer door de gemeente en overwegen om een functie van fietshersteller te creëren voor een gemeenteamtenaar;
 - De mogelijkheid bestuderen om:
 - De huidige velotheek te verhuizen om ze zichtbaarder te maken;
 - Een 2e velotheek te vestigen in een andere wijk (Homborch?);
 - De velotheek te gebruiken als hefboom voor het gebruik van de fiets (fietsbrevet met de Preventiedienst, nieuw brevet "Ik onderhoud mijn fiets" voor tieners bijvoorbeeld tijdens de autoloze zondag, enz.).

→ Actie 1.2: De weg reorganiseren ten voordele van voetgangers en de intermodaliteit.

- Voetgangersinrichtingen:
 - Voetgangerszones ontwikkelen in het centrum van de gemeente (bv. wijk rond het Sint-Pietersvoorplein);
 - Verplaatsingen te voet stimuleren door de aanpassing van de trottoirs om de minimumbreedtes uit de GSV te garanderen en door te verzekeren dat ze niet versperd worden (steps, verkeersborden, overhangende hagen, vuilnisbakken, ...);
 - De lengte van de voetgangersoversteekplaatsen beperken en nieuwe beveiligde voetgangersoversteekplaatsen aanleggen (verdrijvingsvlakken, trottoiruitstulpingen, ...);
 - Het aantal woonerven/ervan verhogen (waar voetgangers de volledige breedte van de openbare weg mogen gebruiken).
- Schoolomgevingen:
 - De beveiliging van de schoolomgevingen voortzetten en opvoeren (aangepaste signalisatie, bredere trottoirs, voetgangersoversteekplaatsen, specifieke verlichting, hekken, paaltjes, verkeerslichten met drukknop, enz.).
- Wegen:
 - De snelheid beperken tot 30 km/uur op alle gemeentewegen, behalve enkele grote straten; Meer snelheidscontroles in de zones 30 (flitspalen, slimme verkeerslichten).
- Parkeren van auto's:
 - Om comfortabele voetpaden (overeenkomstig de GSV – minstens 1,5 meter breed – en het verkeersreglement – afstand van 5 meter voor een voetgangersoversteekplaats) en horecaterrassen te garanderen, het aantal parkeerplaatsen voor auto's aanpassen, rekening houdend met de personen met specifieke behoeften (bijvoorbeeld personen met een handicap).
 - In toepassing van de wetten en reglementen die goedgekeurd zijn door het gewest de prijs voor het parkeren van voertuigen herzien, rekening houdend met de personen met specifieke behoeften. De prijs van het parkeren aanpassen aan het type voertuig (meer of minder vervuilend/koolstofuitstotend) en/of aan de grootte/het gewicht ervan.

→ Actie 1.3: De inrichtingen en de parkeerplaatsen voor fietsen vermeerderen en ze beveiligen.

- Fietsinrichtingen:
 - De verplaatsingen veiliger maken via beveiligde en doorlopende fietsinrichtingen dankzij de aanpassing, de ontwikkeling en de vermeerdering van fietspaden, fietsmarkeringen, fietsstraten en verkeersborden bestemd voor de actieve mobiliteit;
 - Het regelmatige onderhoud van de inrichtingen voorzien voor meer veiligheid.
- Parkeren in de openbare ruimte:
 - Het parkeren van persoonlijke fietsen/steps in goede banen leiden en beveiligen naargelang de behoeften via de aanleg van beveiligde ruimtes voor persoonlijke fietsen/steps voor langdurig parkeren (werkdag/'s nachts) of eenvoudige bogen voor een korte periode (bijvoorbeeld voor een aankoop in een handelszaak);
 - Samenwerken met Parking.brussels en/of de NMBS voor de aanleg van grote beveiligde parkings (20-50 plaatsen) aan de stations, die ook toegankelijk zijn voor de buurtbewoners.

- Omgeving van nieuwe woningen:
 - Fietsparkeerplaatsen verplichten bij de bouw van een nieuwe collectieve woongegelegenheid (appartementgebouw) of bij de vernieuwing van milieuv vergunningen.

→ Actie 1.4: Het schoolvervoer reorganiseren ten voordele van fietsen en wandelen.

- Velotheken:
 - Een actieve samenwerking opzetten tussen de velothek en de gemeentescholen.
- Schoolstraten:
 - Nieuwe schoolstraten creëren, waarvan de uren bepaald moeten worden in nauw overleg met de betrokken scholen (directie, oudercomités, leerkrachten voor de omkadering) en de Preventiedienst.
- Verzamelpunten:
 - Verzamelpunten creëren zodat de leerlingen op hun traject bijgestaan worden door een begeleider (ouder, broer, zus, studiemeester, vrijwilliger, enz.).
- Fietsenstallingen:
 - De aanleg van fietsenstallingen (fietsbogen en -boxen) in de omgeving van scholen, kinderdagverblijven en de tijdelijke kinderopvang voortzetten en opvoeren, meer bepaald om tegemoet te komen aan de vragen van de scholieren en leerkrachten.
- Voetbus:
 - De invoering van een voetbus voor het vervoer van de kinderen naar school ondersteunen en aanmoedigen (de leerlingen verplaatsen zich van het ene verzamelpunt naar het andere, begeleid door een verantwoordelijke die voor hen zorgt tussen twee verzamelpunten).

→ Actie 1.5: Ondernemingen aanmoedigen om de actieve verplaatsingen van hun werknemers te promoten.

- Actief mobiliteitsbeleid in de ondernemingen:
 - Ondernemingen aanmoedigen om de verplaatsingen van de werknemers via actieve mobiliteit te promoten, zodat ze bijvoorbeeld een bedrijfsvervoerplan, een kilometervergoeding, een challenge "Ik ga te voet of met de fiets naar het werk", enz. invoeren³².
- Parking in de buurt van handelszaken:
 - Aansporen tot de aanleg van fietsparkeerplaatsen voor winkels uitgerust met een parking, bijvoorbeeld via een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening.

→ Actie 1.6: De actieve vervoerwijzen promoten tijdens communicatiecampagnes en opleidingen.

- Communicatie:
 - Begeleiding en informatie ten voordele van een transitie van voertuigen met verbrandingsmotor naar koolstofarme voertuigen voor de resterende vloot;
 - Regelmatig communicatiecampagnes opzetten over de bestaande actieve mobiliteitsoplossingen (bv. deelfietsen, al dan niet in vrije vloot).

³² Brussel Mobiliteit. *Bedrijf*. <https://mobilite-mobiliteit.brussels/nl/bedrijf>

- Opleidingen:
 - Opleidingen hierover organiseren via gespecialiseerde verenigingen of de velotheken, zowel voor de leerlingen als voor de bevolking in het algemeen.

Doelstelling 2: Het gebruik van het openbaar vervoer, deelauto's en carpoolen doen toenemen.

→ Actie 2.1: Het gebruik van het openbaar vervoer promoten.

- Overstapparkings en intermodaliteit:
 - Gunstige intermodaliteitsvoorwaarden met de auto en het openbaar vervoer creëren, meer bepaald door overstapparkings te ontwikkelen, onder andere aan de 5 Ukkelse stations, of door de capaciteit ervan bij het binnenrijden van het gemeentelijk grondgebied voor particulieren uit te breiden zodat ze hun auto kunnen inruilen voor een actief vervoermiddel (en in overeenstemming met de stedenbouwkundige bestemmingen de mogelijkheid bestuderen dat deze overstapparkings ook dienstdoen voor professionelen (leveringen) om hen een koolstofarme bezorgoplossing aan te bieden).
- Treinen en openbaar vervoer:
 - Bewustmakings- en informatiecampagnes voeren om het gebruik van het openbaar vervoer en de trein te promoten.

→ Actie 2.2: De uitrol van het park van deelauto's versnellen.

- Op het grondgebied:
 - De ontwikkeling van het aanbod van deelauto's versnellen (in nauwe samenwerking met de operatoren, meer bepaald Cambio en Poppy) en een vollediger dekking van het gemeentelijk grondgebied verzekeren;
 - Een sensibiliseringscampagne over autodelen opzetten via verschillende media.
- In de omgeving van nieuwe woningen:
 - Parkeerplaatsen voor deelauto's voorzien bij elke grootschalige nieuwbouw van collectieve woonelegenheden of bij de vernieuwing van grootschalige milieuvergunningen.

→ Actie 2.3: Carpoolen promoten.

Carpoolen promoten, maatregelen ontwikkelen om aan te sporen tot carpoolen (bv. specifieke parkeerplaatsen, tariefbepaling, voorbehouden wegen) en ze aanpassen aan de specifieke behoeften van de gebruikers (personen en ondernemingen).

Het gemeentebestuur inzake mobiliteit voor specifieke doelgroepen voortzetten (bv. taxicheques, Mobitwin, ...).

MT2 : Ondernemingen ondersteunen in de decarbonisatie van hun logistiek

Vaststelling

Het Brussels gewest wordt rechtstreeks getroffen door de algemene stijging van het goederentransport, dat voornamelijk over de weg verloopt. Dagelijks rijden er 16.000 vrachtwagens en 26.000 bestelwagens in het gewest, die alleen al tot 30 % van de luchtvervuiling door het verkeer veroorzaken. Het goederentransport veroorzaakt ook overlast op vlak van lawaai, files, veiligheid en CO₂-uitstoot. In Ukkel is het verantwoordelijk voor 30 % van de totale uitstoot van broeikasgassen op het grondgebied³³.

Talrijke oplossingen zien het levenslicht om deze uitdagingen aan te pakken. Een daarvan, "de logistiek met de fiets", neemt een beslissende wending in Europa. In veel steden schakelen kleine leveringsbedrijven en grote spelers in de logistieke sector over op de bakfiets. Het Europees project Cycle Logistics heeft aangetoond dat minstens 25 % van de leveringen in een stad technisch gezien zou kunnen plaatsvinden met een elektrische bakfiets.

Bron: Brussel Mobiliteit³⁴

Doelstellingen en ambities

Doelstelling 1: Handelszaken en ondernemingen ondersteunen bij de aanpassing van hun logistiek naar minder koolstofhoudende oplossingen op het Ukkelse grondgebied.

Ambitie 2025: 4 deelbakfietsen voor het transport van goederen op het gemeentelijk grondgebied.

Ambitie 2030: 10 deelbakfietsen voor het transport van goederen op het gemeentelijk grondgebied.

Doelstelling 2: De gewestelijke initiatieven voor de invoering van oplossingen van tussenplatforms lokaal uitbreiden.

Actietype

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> Betreft het grondgebied |
| <input checked="" type="checkbox"/> Verzachting (scope 1 & 2) | <input type="checkbox"/> Aanpassing |

Actiepijlars

Doelstelling 1: Handelszaken en ondernemingen ondersteunen bij de aanpassing van hun logistiek naar minder koolstofhoudende oplossingen op het Ukkelse grondgebied.

→ Actie 1.1: Het gebruik van bakfietsen voor het goederentransport ontwikkelen en aanmoedigen.

→ Actie 1.2: Het gebruik van hybride/elektrische bestelwagens voor het goederentransport ondersteunen.

→ Actie 1.3: Samenwerken met het gewest en de andere gemeentes om de toegang tot de stad voor vrachtwagens te beperken tijdens de spitsuren.

Doelstelling 2: De gewestelijke initiatieven voor de invoering van oplossingen van tussenplatforms lokaal uitbreiden.

→ Actie 2.1: De invoering van Ukkelse logistieke platforms ondersteunen.

³³ Factor X (2020). Inventaris van de uitstoot van broeikasgassen op het Ukkelse grondgebied in 2019 zonder de financiële stromen.

³⁴ Brussel Mobiliteit (2017). Mobiliteitsdiagnose in het Brussels gewest. Waarom zijn er zoveel vrachtwagens in en rond Brussel? https://mobilite-mobiliteit.brussels/sites/default/files/2020-12/GM_Q2_Marchandise_NL_V2.pdf

Aanstuurders van de actie & partners

- De gemeente;
- De ondernemingen, waaronder de handelaars;
- De actoren van de bezorgdiensten;
- Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Voor wie

- Ukkelse ondernemingen en handelszaken.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal deelbakfietsen in de handelszones van de gemeente.

Verwachte gevolgen:

- Stijging van het aantal leveringen met de fiets;
- Stijging van het aantal hybride bestelwagens;
- Daling van het aantal rondrijdende bestelwagens voor leveringen;
- Daling van het aantal rondrijdende vrachtwagens (>3,5 t).

Bijkomende voordelen:

- Verbetering van de luchtkwaliteit;
- Minder lawaai door het verkeer;
- Verbetering van de leefomgeving van de bewoners;
- Verbetering van de verkeersveiligheid.

Stappenplan

Doelstelling 1: Handelszaken en ondernemingen ondersteunen bij de aanpassing van hun logistiek naar minder koolstofhoudende oplossingen op het Ukkelse grondgebied.

→ Actie 1.1: Het gebruik van bakfietsen voor het goederentransport ontwikkelen en aanmoedigen.

- Promotiecampagnes voeren voor leveringen met de fiets en/of koolstofarme vervoermiddelen;
- De invoering bestuderen van een financiële stimulans van het type ecocheque/Ukkelse handelscheque om leveringen met de fiets of koolstofarme vervoermiddelen te stimuleren;
- Een netwerk van deelbakfietsen onder verschillende handelszaken in eenzelfde wijk ontwikkelen.
Voorbeeld: deelbakfiets Georges Henrilaan in Sint-Lambrechts-Woluwe.

→ Actie 1.2: Het gebruik van hybride/elektrische bestelwagens voor het goederentransport ondersteunen.

- Wanneer een bakfiets niet geschikt is, de transitie van de leveringen met vrachtwagens van meer dan 3,5 ton naar vrachtwagens met een kleiner laadvermogen en elektrische en hybride bestelwagens ondersteunen en aanmoedigen.

→ **Actie 1.3: Samenwerken met het gewest en de andere gemeentes om de toegang tot de stad voor vrachtwagens te beperken tijdens de spitsuren.**

- In samenspraak met de andere Brusselse gemeentes het verbod op transportvoertuigen/vrachtwagens tijdens de spitsuren ondersteunen en specifieke dagen en uren toekennen voor de bevoorrading van de winkels en ondernemingen buiten de spitsuren.

Doelstelling 2: De gewestelijke initiatieven voor de invoering van oplossingen van tussenplatforms lokaal uitbreiden.

→ **Actie 2.1: De invoering van Ukkelse logistieke platforms ondersteunen.**

Tegen 2025

- In samenwerking met het gewest en de andere gemeentes indien van toepassing de oplossingen van tussenplatforms in de rand bestuderen voor het goederentransport, met oplossingen van modale verschuiving;
- In de gemeentelijke overheidsopdrachten selectiecriteria integreren van de dienstverleners die door Brussel Mobiliteit gelabeld zijn voor de stedelijke distributiesector (maatregel E6 van het Good Move-plan).

Tegen 2030

- De oprichting van Ukkelse logistieke (voor particulieren en handelaars/bedrijven) en leveringsplatforms ondersteunen, die de voorkeur geven aan koolstofarme bezorgwijzen vanaf de platformen in de rand;
- De gewestelijke initiatieven ondersteunen die ertoe strekken magazijnen/tussenplatforms in de rand te ontwikkelen voor het goederentransport, met oplossingen van modale verschuiving naar koolstofarme bezorgoplossingen in de "laatste kilometer".

Een strategie invoeren om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de finance te verkleinen

Financieel erfgoed

FE1

FE1 : Een strategie invoeren om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de finance te verkleinen

Vaststelling

Het financieel erfgoed vertegenwoordigt de eerste post van de uitstoot van broeikasgassen op het Ukkelse grondgebied, met 40 % van de totaalbalans³⁵. Finance is dus een krachtige hefboom om de uitstoot van broeikasgassen te doen dalen, maar ook om de ongelijkheden te verkleinen³⁶. Door ons spaargeld toe te vertrouwen aan een bank die verantwoorde investeringen doet kunnen we de koolstofvoetafdruk die samenhangt met het spaargeld met 5 doen dalen³⁷. Actie ondernemen rond dit punt is dus essentieel.

Voornaamste doelstelling en ambities

Doelstelling 1: Een strategie invoeren om de uitstoot van broeikasgassen die samenhangt met de financiële beleggingen van de Ukkelaars en met de gemeentefinanciën te doen dalen.

Ambitie 2030:

- De helft van de Ukkelse bevolking is gesensibiliseerd rond deugdzame beleggingen;
- De gemeente heeft mechanismen ingevoerd om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met haar financiën te verkleinen.

Actietype

- Betreft het bestuur
- Betreft het grondgebied
- Verzachting (scope 3)
- Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: Een strategie invoeren om de uitstoot van broeikasgassen die samenhangt met de financiële beleggingen van de Ukkelaars en met de gemeentefinanciën te doen dalen.

→ **Actie 1.1:** De Ukkelaars bewust maken over de koolstofvoetafdruk van de traditionele financiële beleggingen.

→ **Actie 1.2:** Een strategie uitwerken om de koolstofvoetafdruk van de gemeentefinanciën te verkleinen en de Ukkelaars aan te sporen om te investeren in duurzame gemeenteprojecten.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Ontvangerij, Juridisch, Milieu;
- Entiteiten die de gemeente kunnen begeleiden bij dit initiatief;
- Consultants, deskundigen in finance.

Voor wie

Ukkelse investeerders.

³⁵ Factor X (2020). Inventaris van de uitstoot van broeikasgassen op het Ukkelse grondgebied in 2019.

³⁶ Finance durable. *Le développement durable en Wallonie*. <https://developpementdurable.wallonie.be/finance>

³⁷ Agence wallonne de l'air & du climat. Koolstofcalculator "AwAC". <https://calculateurs.awac.be/app/home>

Een strategie invoeren om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de finance te verkleinen

Financieel erfgoed

FE1

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal deelnemers aan de sensibiliseringsevenementen (workshops, lezingen, enz.);
- Te bepalen in het kader van de studies.

Verwachte gevolgen:

- Heroriëntatie van het geld van de spaarders naar verantwoorde, minder koolstofhoudende beleggingen.

Bijkomende voordelen:

- Meer zin voor de investeringen (waardeaanpassing);
- Steun aan ondernemingen met een maatschappelijk en milieukundig engagement;
- Steun aan projecten die ertoe strekken de uitstoot van broeikasgassen op het grondgebied te doen dalen;
- Maatschappelijke en milieukundige gevolgen.

Stappenplan

Doelstelling 1: Een strategie invoeren om de uitstoot van broeikasgassen die samenhangt met de financiële beleggingen van de Ukkelaars en met de gemeentefinanciën te doen dalen.

→ **Actie 1.1: De Ukkelaars bewust maken over de koolstofvoetafdruk van de traditionele financiële beleggingen.**

- Een informatieprogramma uitwerken over de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de financiële aspecten:

Tegen 2025

- De bewustmakingspistes verkennen door zich te baseren op instellingen en experts die de verantwoordelijkheid en de geloofwaardigheid hebben om de Ukkelaars te informeren over de koolstofvoetafdruk van hun investeringen (de FSMA³⁸, de Nationale Bank, Financité, Credal, ...), overeenkomstig de MiFID-richtlijn, de ESG-criteria en de Europese taxonomie. De informatie en de bewustmaking komen tot stand via artikels in de gemeentelijke infokanalen, lezingen, infoavonden, enz. De gemeente wordt een tussenpersoon van de informatie- en bewustmakingsacties over dit onderwerp;³⁹
- Een informatieprogramma aangepast aan elke bevolkingscategorie en aan de bedrijven (via de pensioenfondsen bijvoorbeeld) opstellen over de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de financiële aspecten;
- De Ukkelaars jaarlijks sensibiliseren over de koolstofimpact van de financiële beleggingen:
 - Tijdens gemeentelijke evenementen;
 - Via de organisatie van workshops/seminaries, aangepast aan het doelpubliek;
 - Via de opmaak van een communicatieplan en de promotie van de hulpmiddelen waarmee de koolstofvoetafdruk van het financieel erfgoed en van de beleggingen gemeten kan worden (app, label).

³⁸ De Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten, afgekort FSMA voor Financial Services and Markets Authority, is een Belgische autoriteit die naast de Nationale Bank van België toezicht houdt op de Belgische financiële sector.

³⁹ <https://www.financite.be/fr/>

- De ontwikkeling promoten en ondersteunen van hulpmiddelen waarmee de koolstofimpact van haar financiën gemeten kan worden:
 - De ontwikkeling ondersteunen van hulpmiddelen waarmee de koolstofvoetafdruk van haar financieel erfgoed en haar beleggingen gemeten kan worden (bv. een app zoals Rift⁴⁰ of een label zoals Towards Sustainability⁴¹).

→ Actie 1.2: Een strategie uitwerken om de koolstofvoetafdruk van de gemeentefinanciën te verkleinen en de Ukkelaars aan te sporen om te investeren in duurzame gemeenteprojecten.

Tegen 2025

- Een strategie uitwerken om de koolstofvoetafdruk van de gemeentefinanciën te verkleinen en de Ukkelaars aan te sporen om te investeren in duurzame gemeenteprojecten.

De gemeente bestudeert de volgende uiteenlopende pistes om deze doelstelling te bereiken:

- De mogelijkheid bestuderen om aan de Ukkelaars voor te stellen een deel van de gemeentelijke investeringen⁴² (buitengewone begroting) en van de projecten voor een lagere uitstoot van broeikasgassen op het grondgebied te financieren. Het is de bedoeling om een deugdzame gemeentelijke schuldenlast tot stand te brengen. De gemeente moet zich bij dit initiatief laten bijstaan, onder andere voor:
 - De studie van de globale financiële constructie;
 - Het rendement op investering voor de burgers (interest, voordelen op de onroerende voorheffing of personenbelasting, ...);
 - Het duurzaam maken van het systeem (invoeren van waarschuwingen om de duurzaamheid van het systeem te garanderen, hoe de investeringen van de burgers terugbetalen indien het systeem stopgezet wordt?);
 - De informatie aan de burgers over de duurzame projecten waarin ze kunnen investeren, bijvoorbeeld door een "koolstofarm" handvest op te stellen, bestemd om de criteria te identificeren waarmee de deugdzame en dus financierbare gemeenteprojecten gedefinieerd kunnen worden. De koolstofarme projecten oplijsten en de duurzame investering bepalen (welk type project: school, weg, ...). Het doelpubliek bepalen voor elke type project;
 - De wijze om transparant rekenschap af te leggen aan de Ukkelaars;
- De mogelijkheid van leningen tegen een lage rentevoet en op korte termijn (6 maand - 1 jaar) bestuderen via de "commercial papers" door erkende uitschrijvers (kortetermijnobligaties);
- De mogelijkheid van leningen bij duurzame banken bestuderen of de duurzame banken aansporen om te lenen aan overheden;
- De mogelijkheid van beleggingen van het vermogen van de gemeente, van de gemeentelijke vzw's, van de politiezone en van het OCMW bij duurzame bankinstellingen bestuderen.

⁴⁰ <https://riftapp.fr>

⁴¹ <https://www.lesechos.fr/patrimoine/placement/epargne-3-outils-ludiques-pour-mesurer-lempreinte-carbone-de-vos-placements-1367250>

⁴² Voorbeeld: Waals model <https://portail-wallonie.valid.wallonie.be/fr/financement/obligations-durables-sociales-et-vertes>

SE1 : De Ukkelaars sensibiliseren voor de klimaat- en milieuitdagingen

Vaststelling

Om de gevolgen van de klimaatopwarming te beperken heeft de Overeenkomst van Parijs (2015) een doelstelling vastgelegd: de temperatuurstijging beperken tot minder dan 2 graden tegen het eind van de eeuw. Om dat te bereiken moeten we onze uitstoot van broeikasgassen beperken en meer bepaald doen dalen tot 2 ton CO₂-equivalent per jaar en per inwoner tegen 2050.

In de invoering van talrijke acties over een bepaald aspect dat verband houdt met het klimaat is sensibilisering een noodzakelijke basis om de Ukkelaars aan te sporen deel te nemen aan elk initiatief van de gemeente en/of over te gaan tot actie, ongeacht het thema. Toch is een globale aanpak onontbeerlijk om de klimaatopwarming te begrijpen.

Het is bovendien belangrijk om zo veel mogelijk mensen te bereiken door begrip van de klimaatnoodtoestand en overgaan tot actie aan elkaar te koppelen, ongeacht de inspanning die elk individu bereid is te leveren. Elke daad telt, van de allerkleinste tot de allergrootste, en in Ukkel zijn burgers bereid om zich in te zetten voor hun eigen verandering, maar ook ten dienste van de anderen. Er zijn in Ukkel heel wat mensen of structuren met kennis of knowhow, zoals compostgidsen, moestuingidsen, zero waste specialisten, enz. Ze kunnen ook hulpbronnen zijn om de burgers bewust te maken en de overgang tot actie te stimuleren, te meer als ze verenigd zijn rond een gemeenschappelijk doel: actie ondernemen voor het klimaat.

Deze fiche geeft zowel een overzicht van de sensibilisering of praktijkworkshops in verband met de andere fiches van het Klimaatactieprogramma als algemenere voorstellen.

Voornaamste doelstelling en ambities

Doelstelling 1: De inwoners en gebruikers van het grondgebied bewust maken over de klimaatuitdagingen om hun overgang tot actie te stimuleren om op vrijwillige basis hun koolstofvoetafdruk te verkleinen.

Ambitie 2030: 50 sensibiliseringsworkshops per jaar op het volledige Ukkelse grondgebied.

Actietype

- | | | | |
|--------------------------|---------------------|-------------------------------------|-------------------------|
| <input type="checkbox"/> | Betreft het bestuur | <input checked="" type="checkbox"/> | Betreft het grondgebied |
| <input type="checkbox"/> | Verzwakking | <input type="checkbox"/> | Aanpassing |
| | | <input checked="" type="checkbox"/> | Begeleiding |

Actiepijlers

Doelstelling 1: De inwoners en gebruikers van het grondgebied bewust maken over de klimaatuitdagingen om hun overgang tot actie te stimuleren om op vrijwillige basis hun koolstofvoetafdruk te verkleinen.

- Actie 1.1: Bewust maken tijdens evenementen of initiatieven.
- Actie 1.2: Praktische sensibiliseringsworkshops organiseren.
- Actie 1.3: De burgerinitiatieven en -projecten ondersteunen en promoten.
- Actie 1.4: De oprichting van een lokaal klimaatloket bestuderen.
- Actie 1.5: De communicatie van de gemeente over het klimaat versterken.
- Actie 1.6: Samenwerken met het Belgisch Klimaatcentrum.

Aanstuurders van de actie & partners

- Gemeentediensten: Milieu, Burgerinspraak, Communicatie en alle diensten die evenementen organiseren (Openbare Manifestaties, Jeugd, Sport, Cultuur, enz.);
- Bibliotheken (mediatheken, spelotheken, OCR);

De Ukkelaars sensibiliseren voor de klimaat- en milieuitdagingen

Sensibilisering

SE1

- Vrijwillige Ukkelaars, wijkcomités, handelaarsverenigingen;
- Lokale partners (OCMW, Programma voor Sociale Samenhang, enz.);
- Belgische universiteiten (ULC, UCL, VUB, ...), het Belgisch Klimaatcentrum (in Ukkel);
- Verenigingen werkzaam in het domein van milieu/klimaat, cultuur, jeugd, sportclubs, enz.;
- Gemeentelijke vzw's: Hof ten Hove, Cultureel Centrum van Ukkel, Le Pas.

Voor wie

- Ukkelaars en gebruikers van het grondgebied van alle sociale klassen;
- Leerlingen, studenten, jongeren;
- Ouders van leerlingen, meer bepaald via de ouderverenigingen;
- Handelszaken, handelaarsverenigingen en bedrijven.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal personen dat een sensibiliseringsworkshop over het klimaat gevolgd heeft of begeleid werd. Andere indicatoren te bepalen naargelang de verwezenlijkte acties.

Verwachte gevolgen:

- Verkleining van de koolstofvoetafdruk van de Ukkelaars en gebruikers van het grondgebied;
- Toename van het aantal specialisten in Ukkel.

Stappenplan

Tijdens de sensibiliseringsacties (evenementen, workshops, stands, enz.) zal bijzondere aandacht geschonken worden om de communicatie zo goed mogelijk aan te passen aan de doelgroep (leeftijd, sociale klasse, nationaliteit, enz.) op basis van de specifieke diensten en actoren voor deze doelgroep (bijvoorbeeld voor acties met betrekking tot jongeren: de Jeugddienst, vzw UDJ, de scholen en jeugdbewegingen).

Doelstelling 1: De inwoners en gebruikers van het grondgebied bewust maken over de klimaatuitdagingen om hun overgang tot actie op vrijwillige basis te stimuleren om hun koolstofvoetafdruk te verkleinen.

→ Actie 1.1: Bewust maken tijdens evenementen of initiatieven.

Dit heeft meer bepaald betrekking op:

- De talrijke bestaande gemeentelijke evenementen: Autoloze zondag, 10 km van Ukkel, Festival van Internationale Solidariteit, Eierjacht, Uckel'Air, Wolvendaelnacht, kermis van Sint-Job, Afspraak in de tuin, Fête des Possibles, ...;
- Evenementen georganiseerd door burgers, collectieven, verenigingen: rommelmarkten, buurtfeesten, Veggies Challenge, Brusselse Kost, ...;
- Evenementen op initiatief van het gewest: Milieufeest, Waterdagen, Compost Days, ...

De ervaring heeft het geleerd: dankzij de aanwezigheid van infostands of van stands die workshops rond het klimaat aanbieden tijdens evenementen kan een zeer divers publiek bereikt worden dat vrijwillig op het evenement aanwezig is, zowel op vlak van bevolkingscategorie (leeftijd, sociale klasse, nationaliteit, enz.) als op vlak van hun graad van gevoeligheid voor de klimaatuitdagingen (nieuwsgierig, geïnteresseerd, specialisten die zich meer willen inzetten, enz.).

Tijdens evenementen en initiatieven ten voordele van het klimaat kan de gemeente:

- De aanwezigheid van gemeentelijke info- en sensibiliseringsstands over het klimaat versterken tijdens deze evenementen en:
 - De burgers informeren over de bestaande diensten en hulpmiddelen, over eenvoudige handelingen die tot stand gebracht kunnen worden ten voordele van het klimaat (of waarmee zelfs besparingen mogelijk zijn), over de acties van de gemeente ten voordele van het klimaat, ...;
 - Ze sensibiliseren voor de impact van de mens op het klimaat via neutrale en objectieve tools, algemeen of specifiek rond een bepaald thema (fresco's en workshops in bijlage 1);
- De aanwezigheid van verenigingen en burgercollectieven versterken door ze uit te nodigen om zelf aan deze evenementen deel te nemen met infostands, sensibiliseringsworkshops of DIY-workshops.

Daarnaast zal ze:

- De mogelijkheid bestuderen om herhaaldelijk een gemeentelijk evenement over het klimaat als voorbeeld te organiseren door partners van het thema uit te nodigen;
- Aan Leefmilieu Brussel voorstellen om een evenement over het klimaat te organiseren (naar het voorbeeld van de Waterdagen) dat verschillende actoren op het grondgebied bijeenbrengt die vernieuwende en betekenisvolle projecten of initiatieven ten voordele van het klimaat voorstellen.

→ Actie 1.2: Praktische sensibiliseringsworkshops en lezingen organiseren.

De ervaring heeft het ook geleerd: de organisatie van praktijkworkshops, over het klimaat in het algemeen of over een specifiek thema (water- en energiebesparing, composteren, groenteteelt, planten van fruitbomen, duurzame voeding, zero waste, ecologisch tuinieren, ...) stimuleert de overgang tot actie door bepaalde aspecten op te helderen die als hinderlijk ervaren worden.

De gemeente zal de organisatie van dergelijke workshops opvoeren tijdens evenementen, tijdens een "internationale dag" over een specifiek thema, in de gemeentelijke infrastructuur, de bibliotheken, het Huis van het Burgerschap (gepland), enz. Desgevallend bestudeert ze de mogelijkheid om een jaarprogramma met workshops over verschillende thema's op te stellen.

Bovendien zou de gemeente de culturele actoren kunnen aanmoedigen om de ontwikkeling voort te zetten of een activiteitenprogramma in verband met het klimaat uit te werken.

→ Actie 1.3: De burgerinitiatieven en -projecten ondersteunen en promoten.

- Een lokaal in het Huis van het Burgerschap ter beschikking stellen voor de organisatie door derden (verenigingen, vrijwillige burgers, ...) van praktijk- of sensibiliseringsworkshops, lezingen, getuigenissen, enz.;
- Sensibiliseringsmateriaal ter beschikking stellen van de burgercollectieven;
- De projecten gedragen door burgers voortzetten en opwaarderen via de Ondersteuningssubsidie, het gemeentelijk participatief budget en Vooruit met de wijk;
- Het prioritair karakter van het thema duurzaamheid in de Ondersteuningssubsidie en in het gemeentelijk participatief budget versterken;
- De voorzieningen van het type "Straat in transitie", "Duurzame wijk", enz. kenbaar maken bij de wijkcomités;
- De evenementen en/of acties van de lokale actoren (burgercollectieven, diverse verenigingen waaronder culturele verenigingen, sportclubs, enz.) zoals repair cafés en fablabs opwaarderen.

→ Actie 1.4: De oprichting van een lokaal klimaatloket bestuderen.

De gemeente blijft een bevoorrecht aanspreekpunt voor burgers die op zoek zijn naar informatie. Dankzij de oprichting van het Energieloket werd het het enige contactpunt om vragen van burgers over energie te beantwoorden, ze door te verwijzen naar de gepaste partners (en zo de toegang tot informatie te vereenvoudigen), ze te adviseren over de handelingen waarmee energie bespaard kan worden en ze te helpen bij hun stappen voor de gemeentelijke milieupremies en de gewestelijke premies, waaronder die voor de renovatie.

Het is de bedoeling om een uniek contactpunt op te richten, in de vorm van een lokaal klimaatloket, voor alle burgers, gezinnen en vrijwilligers. Dit loket zou gevestigd kunnen worden in het Huis van het Burgerschap of in andere gemeentelijke lokalen (nog te bepalen), naargelang de logistieke middelen. Er zouden permanenties georganiseerd kunnen worden, een keer 's avonds in de week en een keer overdag in het weekend.

Het zou verschillende vormen kunnen aannemen:

- Ofwel tot stand gebracht en beheerd door een collectief van Ukkelse vrijwilligers met de nodige expertise om de vrijwillige burgers te begeleiden tijdens permanenties, met inbegrip van:
 - De terbeschikkingstelling van informatie over de mogelijkheden om de koolstofvoetafdruk te verkleinen;
 - De communicatie, de promotie van het initiatief, de uitnodigingen en de afspraken;
 - De opmaak op vrijwillige basis van een vereenvoudigde "koolstofbalans" van de individuen of gezinnen met behulp van een aangepaste berekeningstool om de voornaamste uitstootposten te identificeren, te informeren over de beschikbare hulpmiddelen in de gemeente en bijgevolg een lijst met progressieve aanbevelingen op te stellen, vertrekkend van de eenvoudigste handelingen;
 - De opvolging en persoonlijke begeleiding (individueel of collectief) van de vrijwilligers bij hun overgang tot actie op een constructieve en niet-moraliserende wijze. De voorgestelde acties worden aangepast aan de capaciteiten en de motivatie van de personen/gezinnen, niet verplicht en niet bindend, om de verkleining van hun koolstofvoetafdruk te stimuleren. Deze overgang tot actie zou bijvoorbeeld de vorm van uitdagingen kunnen aannemen en gepaard kunnen gaan van een realistische doelstelling voor koolstofvermindering (bijvoorbeeld een vermindering met 20 % op 2 jaar tijd), die de motiverende kant van het initiatief zou benadrukken.

Deze vorm kan daarna eventueel geprofessionaliseerd worden naargelang de behaalde resultaten.

- Ofwel beheerd worden door een externe dienstverlener, aangesteld door de gemeente, die desgevallend een gelijkaardige begeleiding zou kunnen aanbieden en er bovendien mee belast zou zijn:
 - Bewustmakingsworkshops voor het brede publiek van het type fresco voor het klimaat of berekening van de koolstofvoetafdruk te organiseren (dus zonder de begeleiding);
 - Een programma van sensibiliseringsworkshops voor te stellen dat de overgang tot actie stimuleert, over uiteenlopende thema's naargelang de prioriteiten van het Klimaatactieprogramma;
 - 1 keer per jaar vrijwillige burgers op te leiden rond de activiteit "koolstofuitdaging" met behulp van tools van het type simulator/berekeningstool van de koolstofvoetafdruk (zie bijlage 2);

- Deel te nemen aan de evenementen die georganiseerd worden op het gemeentelijk grondgebied.

Deze opgeleide personen zouden bijgevolg "klimaatambassadeurs" kunnen worden, naar het voorbeeld van de compostgidsen, met andere woorden specialisten voor de Ukkelaars in verschillende domeinen in verband met het klimaat. Door ze in een netwerk te brengen kunnen ook kennis en knowhow uitgewisseld worden, ten voordele van iedereen.

→ Actie 1.5: De communicatie van de gemeente over het klimaat versterken.

Dit heeft betrekking op zowel de algemene aspecten en de holistische aanpak in verband met het klimaat als op de goede praktijken, de "tips & tricks" om de koolstofvoetafdruk te verkleinen, de bestaande hulpmiddelen, de bestaande tools, de bestaande wetenschappelijke literatuur en de documentatie, enz.

Hieronder volgen enkele pistes:

- Een onderdeel "sensibilisering/informatie" over het klimaat ontwikkelen op de gemeentelijke website, of bij gebrek op een satellietpagina beheerd door de gemeente, met daarop (niet-limitatief) informatie over de klimaatopwarming, een berekeningstool van de koolstofvoetafdruk, voorbeelden van koolstofarme acties, de duurzame hulpmiddelen op het grondgebied, de planning van de workshops/lezingen, de projectoproepen voor een specifieke doelgroep (verenigingen, handelaars, bedrijven, enz.);
- Sensibiliseringscampagnes organiseren via aansprekende boodschappen naar het voorbeeld van diegene die gebruikt werden tijdens de participatieve fase van de opmaak van het KAP via de reclameruimtes en de verschillende bestaande communicatiekanalen;
- De opleidingen, workshops, lezingen en evenementen in verband met het klimaat, georganiseerd door lokale partners, de gemeente, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of andere derden in het Brussels gewest, opwaarderen en doorsturen;
- De bestaande duurzame hulpmiddelen in Ukkel opwaarderen voor de "nieuwe Ukkelaars";
- Een display plaatsen in de gemeentegebouwen met daarop de bestaande brochures over het thema klimaat en de goede praktijken om over te gaan tot actie;
- De inspanningen opvoeren om het Wolvendaelmagazine duurzamer te maken. De volgende pistes bestuderen:
 - Publireportages bij duurzame partners opwaarderen;
 - Een specifieke en duidelijk herkenbare rubriek (logo, label, ...) aanmaken of behouden over de thema's duurzaamheid en klimaat, waarin duurzame en tweedehandswinkels opgewaarderd kunnen worden. De redactie en reclamebedrijven bewust maken over de klimaatproblematiek, de transitie en duurzame ontwikkeling;
 - De mogelijkheid opwaarderen om het Wolvendaelmagazine online in te kijken;
 - De vermindering van het aantal pagina's van het magazine voortzetten.

→ Actie 1.6: Samenwerken met het Belgisch Klimaatcentrum.

De gemeente zou kunnen samenwerken met het Belgisch Klimaatcentrum, dat een bevoorrechte partner op het grondgebied zou kunnen worden om het verband te leggen tussen het wetenschappelijk onderzoek op nationaal vlak en het brede publiek. De gemeente zou lokalen ter beschikking kunnen stellen voor de organisatie van lezingen en evenementen en aan het centrum kunnen voorstellen om deel te nemen aan de gemeentelijke evenementen of bezoeken voor scholen aan te bieden.

De digitale soberheid uitrollen op het volledige grondgebied

Digitale soberheid

DS1

DS1 : De digitale soberheid uitrollen op het volledige grondgebied

Vaststelling

De technologische vernieuwingen in de digitale wereld hebben steeds energieverblindere standaarden opgelegd, die leiden tot een exponentiële stijging van de uitstoot van broeikasgassen van de digitale wereld. 45 % van de koolstofvoetafdruk van de digitale wereld is te wijten aan de productie van toestellen⁴³ (computers, tv's, smartphones, enz.), terwijl de gebruikers steeds meer aangespoord worden om hun toestellen te vernieuwen en te vermeerderen. Globaal gezien vertegenwoordigt de digitale wereld 3,8 % van de mondiale uitstoot van broeikasgassen⁴⁴, wat er een van de grootste uitstotende sectoren van maakt, voor de luchtvaartsector (2,56 % van de uitstoot van broeikasgassen⁴⁵).

Voornaamste doelstelling en ambitie

Doelstelling 1: De koolstofvoetafdruk van het gebruik van de digitale technologie op het volledige Ukkelse grondgebied (ondernemingen, woningen, stadsmeubilair) verkleinen.

Ambitie 2030: Vermindering met 50 % van de uitstoot van broeikasgassen door het gebruik van digitale tools in Ukkel.

Actietype

- Betreft het bestuur **Betreft het grondgebied**
- Verzachting (scope 1, 2 & 3)** Aanpassing

Actiepijlers

Doelstelling 1: De koolstofvoetafdruk van het gebruik van de digitale technologie op het volledige Ukkelse grondgebied (ondernemingen, woningen, stadsmeubilair) verkleinen.

- **Actie 1.1:** De burgers sensibiliseren en aansporen om hun digitaal gebruik te verminderen.
- **Actie 1.2:** De openbare en private actoren bewust maken over de koolstofvoetafdruk van de servers.
- **Actie 1.3:** Het behoud van de reeds beschikbare voorzieningen zolang mogelijk stimuleren.
- **Actie 1.4:** Kwalitatieve wifi ter beschikking stellen in de openbare ruimte.
- **Actie 1.5:** Het gebruik van het stadsmeubilair voor reclamedoeleinden beperken.

Aanstuurders van de actie & partners

De gemeente Ukkel, haar openbare computerruimte, bijgestaan door experts in digitale soberheid, buurt- en handelaarsverenigingen, de MIVB, de netwerken voor stedelijke aanplakking en gemotiveerde burgers.

Voor wie

- De werknemers van de gemeente;
- De Ukkelse ondernemingen;
- Ukkelse gezinnen;
- Klanten van de handelszones;

⁴³ The Shift Project (2018). *Lean ICT : pour une sobriété numérique*. <https://theshiftproject.org/wp-content/uploads/2018/11/Rapport-final-v8-WEB.pdf>

⁴⁴ Bordage, F. (2019). *Empreinte environnementale du numérique mondial*. GreenIT. https://www.greenit.fr/wp-content/uploads/2019/10/2019-10-GREENIT-etude_EENM-rapport-accessible.VF.pdf

⁴⁵ Shift Project (2021). *Pourquoi voler en 2050 : Quelle aviation dans un monde contraint ?* https://theshiftproject.org/wp-content/uploads/2021/03/Pouvoir-voler-en-2050_Shift-Project_Synthese.pdf

- Leerlingen van de lagere en middelbare scholen;
- Reizigers met het openbaar vervoer.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal burgers dat deelgenomen heeft aan een workshop of een lezing over de koolstofvoetafdruk van de digitale wereld;
- Aantal openbare en private actoren dat deelgenomen heeft aan een workshop of een lezing over de koolstofvoetafdruk van de digitale wereld;
- Aantal openbare ruimtes uitgerust met gratis wifi.

Verwachte gevolgen:

- Daling of stabilisering van de vernieuwing van digitale toestellen;
- Ontwikkeling van de keten van herstel en hergebruik van digitale toestellen;
- Vermindering of stabilisering van het energieverbruik voor de gebruiksfase.

Bijkomende voordelen:

- Stimulering van de tewerkstelling in de ketens van herstel en hergebruik van digitale toestellen;
- Verbetering van de gezondheid van de mensen, in het bijzonder jongeren, die minder tijd op een scherm doorbrengen: betere slaapkwaliteit, minder risico op verslaving, minder risico op verstoring van het zicht, minder sedentair leven en minder risico op overgewicht en obesitas;
- Democratisering van de toegang tot internet dankzij de installatie van wifi-hotspots, in het bijzonder voor kansarmen;
- Verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte dankzij de beperking van de videoreclame.

Stappenplan

Doelstelling 1: De koolstofvoetafdruk van het gebruik van de digitale technologie op het volledige Ukkelse grondgebied (ondernemingen, woningen, stadsmeubilair) verkleinen.

→ Actie 1.1: De burgers sensibiliseren en aansporen om hun digitaal gebruik te verminderen.

- Het Wolvendaelmagazine gebruiken om de Ukkelaars te sensibiliseren;
- Sensibiliseringsworkshops organiseren voor iedereen, aangepast aan het doelpubliek (leerlingen, gezinnen, enz.), met basisaanbevelingen (bijlage 1b);
- De bijkomende voordelen van minder schermtijd promoten;
- Een beroep doen op de openbare computerruimtes van de gemeente om sensibiliseringsacties te voeren.

Tegen 2025

- Sensibiliseringsworkshops rond een redelijk, ecologisch en zuinig schermgebruik organiseren voor de lagere en middelbare scholen.

→ Actie 1.2: De openbare en private actoren bewust maken over de koolstofvoetafdruk van de servers.

- Bewustmaking:
De gemeente moet externe hulpmiddelen identificeren waarop ze een beroep kan doen om:

- De gebruikers en beheerders van datacenters in Ukkel bewust te maken over de installatie van servers met een hoge energie-efficiëntieklasse om alle geproduceerde warmte te hergebruiken en met een minimale behoefte om de servers af te koelen⁴⁶;
- De lokale actoren en ondernemingen bewust maken om de mogelijkheden te bestuderen om:
 - Hun websites en apps te hosten in voorbeeldige datacenters (rekening houdend met de soevereiniteit van de gegevens, de AVG, het gebruik van de cloud, de opslag van de gegevens, ... ten aanzien van de klimaatdoelstellingen);
 - De belasting naar de server te beperken (door de resolutie van de video's te beperken, met programma's met een veerkrachtige code).

De gemeente bestudeert de mogelijkheid om een checklist/lijst met aandachtspunten op te stellen (of te laten opstellen) door zich te baseren op externe hulpmiddelen voor de gebruikers/beheerders van datacenters.

Tegen 2025

- Een stimulans lanceren, bijvoorbeeld via een wedstrijd van de beste spelers in de privésector die een energiezuinigere hosting van hun server verzekeren.

→ Actie 1.3: Het behoud van de reeds beschikbare voorzieningen zolang mogelijk stimuleren.

- Ondersteuning en opwaardering van de actoren:
 - De actoren van de circulaire economie in de digitale wereld, zoals aSmartWorld, de initiatieven van het type Repair Café (mechanische herstellingen), Fab'Lab, IT-herstellers, ... (zie fiche EA1). Herstelling in plaats van nieuwe aankoop promoten, met bijzondere aandacht voor de gegevensbescherming;
 - De actoren die een langetermijnhuur van informatica- en telefoniemateriaal mogelijk maken met een herstelbaarheidsgarantie⁴⁷.

Tegen 2025:

- De lokale actoren die het mogelijk maken de huidige voorzieningen langdurig te behouden beter identificeren en ondersteunen.
- Herstelketens:
 - De ketens voor opleiding en tewerkstelling (PWA, Werktraject, ...) die samenhangen met herstelling in het algemeen en digitale voorzieningen in het bijzonder promoten.
- Gemeentelijke apps:
 - De gemeente waakt erover dat de apps die ze ontwikkelt compatibel zijn met zo veel mogelijk toestellen, inclusief de oudste, binnen de grenzen van de technische en veiligheidsmogelijkheden.

⁴⁶ De PUE (Power Usage Effectiveness) is een indicator om de energie-efficiëntie van de datacenters te meten. Hij zou lager dan 1 moeten liggen door zich te concentreren op het energieverbruik van de voorzieningen en niet van de afkoeling. De datacenters zijn vaak aanwezig in de gebouwen van de ondernemingen met een voorbehouden ruimte, maar steeds minder met een gewenste outsourcing.

⁴⁷ Voorbeeld: De Franse actor Commown heeft een interessant aanbod voor het brede publiek en kmo's:

<https://commown.coop/>

- Aansporen tot de ontwikkeling van opleidingen en vereenvoudigingsdiensten:
 - Opleidingen over cyberpreventie ontwikkelen voor de gemeenteambtenaars van de pool Diefstalpreventie, met inbegrip van de bezorgdheden die samenhangen met de digitale soberheid en energiebesparingen voor particulieren;
 - Leefmilieu Brussel aanmoedigen om een facilitator Digitalisering in te voeren om ondernemingen en particulieren te begeleiden bij de invoering van de bovenstaande maatregelen.

→ Actie 1.4: Kwalitatieve wifi ter beschikking stellen in de openbare ruimte.

- Het massaal gebruik van 4G/5G door voetgangers/reizigers/voorbijgangers vermijden
 - Het verschaffen van gratis wifi in de openbare ruimte bestuderen (kostprijs vs. milieuvoordelen), in eerste instantie gericht op een te bepalen testzone (plaats met openbare banken, cafés, restaurants, zelfs de voornaamste handelswijken, ...);
 - De uitrol van publiek toegankelijke wifi in de gemeentegebouwen voortzetten, eventueel via partnerschappen;
 - De mogelijkheid bestuderen om gratis wifi aan te bieden aan de bushokjes van de MIVB (lobbyen, aansluiting bij Irisnet, gemeentelijke opdracht voor de bushokjes, ...);
 - Horecazaken aanmoedigen om gratis wifi aan te bieden aan hun klanten (bijvoorbeeld op basis van de lokale handelscheques).

Tegen 2025

- Openbare wifi aanwezig in een selectie van openbare gebouwen, waaronder het Administratief Centrum van Ukkel;
- De studie voor het verschaffen van wifi in de openbare ruimte afgerond hebben en een testzone bepaald hebben.

→ Actie 1.5: Het gebruik van het stadsmeubilair voor reclamedoeleinden beperken.

In overeenstemming met de maatregelen van de toekomstige GSV:

- Videoreclame verbieden op de ledschermen;
- De uren voor het verspreiden van reclame beperken (doven van 22 tot 6 uur).

ZW1 : De afvalbronnen van het grondgebied beperken en lokaal opwaarderen

Vaststelling

Een inwoner van Brussel produceert jaarlijks gemiddeld 275 kg huishoudelijk afval, wat in totaal meer dan 335.000 ton huishoudelijk afval in het Brussels gewest vertegenwoordigt.

Het gemeentelijk afval, dat zowel huishoudelijk als gelijkgesteld afval omvat (hoofdzakelijk afkomstig van professionals), vertegenwoordigde bijna 639.000 ton in 2020, waarvan 33,7 % gerecycleerd werd of voorbereid werd voor hergebruik. Het meeste gemeentelijk afval wordt dus nog verbrand, met talrijke gevolgen voor het klimaat, het milieu en de gezondheid.

Om het volume verbrand afval te beperken, werd in 2023 in het Brussels gewest de verplichting voor gezinnen en bedrijven ingevoerd om organisch afval te sorteren. Organisch afval vormt immers een belangrijke hefboom in de verkleining van onze afvalberg: in 2020 vertegenwoordigde het 40 % van de witte zak van het huishoudelijk afval. Er zijn meerdere pistes mogelijk om organisch afval op te waarderen: de oranje zak, maar ook composteren, dat talrijke voordelen inhoudt. Composteren maakt het immers niet alleen mogelijk om organisch afval op te waarderen tot een nuttige stof voor de bodem en zo de kwaliteit ervan te verbeteren, maar ook om de koolstof in het organisch afval op te slaan en de uitstoot van broeikasgassen die gepaard gaat met de ophaling, het transport en de verwerking ervan te voorkomen.

In de komende jaren zijn er nog andere maatregelen en begeleidingen gepland om het aandeel gerecycleerd en hergebruikt afval te vergroten, maar ook om de productie ervan te voorkomen.

De gemeente zal acties voeren in lijn met de logica van de afvalbeheerhiërarchie, met voorrang voor de preventie aan de bron, het hergebruik en de voorbereiding voor het hergebruik voor elke andere vorm van opwaardering.

(Bron: Leefmilieu Brussel⁴⁸)

Doelstellingen en ambities

Algemene ambitie: Bijdragen aan het bereiken van de gewestelijke doelstellingen (gemonitord door het gewest), meer bepaald:

- 20 % minder huishoudelijk afval geproduceerd in 2030 (behalve bouw- en sloopafval);
- Recyclage en voorbereiding voor het hergebruik van 60 % van het gewicht van het huishoudelijk afval tegen 2030;
- 50 % minder voedselverspilling tegen 2030.

Doelstelling 1: Het organisch afval verminderen en opwaarderen.

Ambitie 2030: Minstens 6 nieuwe wijkcomposten in vergelijking met 2023⁴⁹.

Doelstelling 2: Het hergebruik bevorderen.

Doelstelling 3: Minder wegwerpspullen.

Actiotype

Betreft het bestuur

Betreft het grondgebied

Verzachting (scope 1, 2 & 3)

Aanpassing

⁴⁸ Leefmilieu Brussel. Afval en hulpbronnen: stand van zaken. <https://leefmilieu.brussels/burgers/tools-en-data/het-milieu-stand-van-zaken/afval-en-hulpbronnen-stand-van-zaken> (16 mei 2022).

⁴⁹ In 2023 zijn er al 13 wijkcomposten die voor het publiek toegankelijk zijn (zie bijlage 1).

Actiepijlers

Doelstelling 1: Het organisch afval verminderen en opwaarderen.

- Actie 1.1: De initiatieven in de strijd tegen voedselverspilling ondersteunen en bewust maken over de aan te nemen handelingen.
- Actie 1.2: Het individueel composteren promoten.
- Actie 1.3: Het collectief composteren ontwikkelen, ondersteunen en promoten.
- Actie 1.4: Het composteren bij professionals promoten.

Doelstelling 2: Het hergebruik bevorderen.

- Actie 2.1: Diensten voor burgers gewijd aan hergebruik ontwikkelen.
- Actie 2.2: De bestaande hulpbronnen ten voordele van hergebruik en delen promoten en ontwikkelen.

Doelstelling 3: Minder wegwerpstoffen.

- Actie 3.1: De alternatieven voor wegwerpstoffen promoten en sensibiliseren voor het zero waste initiatief.

Aanstuurders van de actie & partners

- Aansturende gemeentedienst: Milieu;
- Partnergemeentediensten: Economie en Handel, Opvoeding, Preventie, Openbare Reinheid;
- Andere partners:
 - Afvalfacilitatoren van het gewest: facilitator bioafval voor huishoudens, facilitator bioafval voor professionals, facilitator bedrijfsafval (RecyclePro);
 - Compostgidsen;
 - Gespecialiseerde vzw's (voorbeeld: Worms) en burgercollectieven;
 - Actoren uit de sector van hergebruik en herstelling (repair café, kringloopwinkels, tweedehandswinkels, enz.).

Voor wie

- Ukkelse gezinnen, burgercollectieven, horecazaken, handelszaken, besturen, bedrijven, vzw's, enz.

Beoordeling van de impact

Realisatie-indicatoren:

- Aantal collectieve composten in Ukkel;
- Aantal gecreëerde projecten op het grondgebied ten voordele van de afvalvermindering/-opwaardering.

Verwachte gevolgen:

- Minder afval geproduceerd door gezinnen;
- Opslag van de koolstof in het organisch afval;
- Minder uitstoot van broeikasgassen die gepaard gaat met de ophaling, het transport en de verwerking van het afval.

Bijkomende voordelen (niet-limitatief):

- Minder lawaai en wegverkeer door de vrachtwagens voor de afvalophaling;
- Verbetering van de bodemkwaliteit dankzij composteren;
- Minder kosten voor de belastingbetalers voor de ophaling en de verwerking van organisch afval;

- Strijd tegen kansarmoede dankzij de herverdeling van onverkochte voedingswaren en voedseloverschotten die nog geconsumeerd kunnen worden;
- Maatschappelijke en economische voordelen dankzij de sociale kruideniers.

Stappenplan

Doelstelling 1: Het organisch afval verminderen en opwaarderen.

→ Actie 1.1: De initiatieven in de strijd tegen voedselverspilling ondersteunen en bewust maken over de aan te nemen handelingen.

- Gezinnen bewust maken en informeren over de handelingen om verspilling tegen te gaan (preventie, bewaring, aankopen in bulk om enkel de nodige hoeveelheden te nemen, tips en recepten);
- De initiatieven van solidaire frigo's (bv. Open Free Go) en het voedselverdeelcentrum van het OCMW promoten.

Het is onder andere de bedoeling om:

- Aangepast te communiceren met de verschillende doelgroepen, de talrijke huidige tools te verspreiden (brochures, website, "uitdagingen", projectoproepen), de specialisten te mobiliseren (burgers, verenigingen) en de bestaande initiatieven te promoten;
- Praktische bewustmakingsworkshops te organiseren, steeds aangepast aan het doelpubliek, van het type "tips & tricks";
- Het verband te leggen met de verplichte sortering van organisch afval en de mogelijke besparingen.

→ Actie 1.2: Het individueel composteren promoten.

- Het individueel composteren in de tuin en binnen (wormenbak of bokashi⁵⁰) en de beschikbare hulpmiddelen (website van vzw Worms, compostgidsen) promoten;
- Praktijkopleidingen rond composteertechnieken binnen organiseren;
- De mogelijkheid bestuderen om een gemeentelijke "compostpremie" uit te werken.

→ Actie 1.3: Het collectief composteren ontwikkelen, ondersteunen en promoten.

- De ontwikkeling van nieuwe collectieve compostsites aanmoedigen via de identificatie en de terbeschikkingstelling van terreinen in de openbare ruimte, de promotie van de gewestelijke projectoproep "Vooruit met de wijk", de promotie van de opleidingen "Compostgids" en de betrokkenheid van deze specialisten in het beheer van de composten, enz.;
- De huidige collectieve compostsites promoten, onder andere door regelmatig infosessies, demonstraties en opendeurdagen te organiseren;
- Materiële hulp verzekeren bij de aanleg en het duurzaam maken van de huidige en gecreëerde sites (voorbereiding van het terrein, onderhoud, leveren van gemalen houtschors, ...);
- De mogelijkheid om gemalen houtschors te krijgen bij de gemeentelijke Groendienst opwaarderen.

⁵⁰ Bokashi, "gefermenteerde organische stof" in het Japans, is een composteermethode waarmee keuken- en tafelafval opgewaardeerd kan worden door het te fermenteren met behulp van micro-organismen.

→ Actie 1.4: Het composteren bij professionals promoten.

- De beschikbare composteeroplossingen voor professionals doorsturen: composteren in (groepen van) bedrijven, ophaaldiensten voor organisch afval van professionals (bv. Recyclo);
- Opleidingen over composteren aanbieden aan de horecaprofessionals.

Doelstelling 2: Het hergebruik en het delen stimuleren.

Voorafgaand: De gemeente zorgt ervoor de communicatie te versterken om het afval beter te sorteren, zowel voor gezinnen als voor professionals, via hulpmiddelen en een inhoud aangepast aan het doelpubliek en op het terrein. Er zal bijzondere aandacht geschonken worden aan de afvalsortering in de gemeentescholen.

→ Actie 2.1: Diensten voor burgers gewijd aan hergebruik ontwikkelen.

Deze dienst zou verschillende vormen kunnen aannemen, zowel vast (een lokaal) als mobiel (zelfs virtueel), naargelang de financiële, materiële en menselijke mogelijkheden, de types beschikbare lokalen, enz.

Het initiatief moet desgevallend het voorwerp uitmaken van een voorafgaande studie (haalbaarheid, financieel plan, mogelijke samenwerking met andere gemeentes, ...). Er zijn verschillende pistes mogelijk:

- Kringloopwinkel⁵¹;
- Herstelworkshops/repair cafés/de ontwikkeling van de keten van hergebruik en upcycling⁵² aanmoedigen;
- Weggeefwinkels⁵³ (onder andere in samenhang met het gemeentelijk mobiel containerpark);
- Voorwerpbibliotheek/spullenbib/werktuigenbibliotheek specifiek voor bepaalde types voorwerpen of algemeen;
- Promotie van mogelijke partnerschappen voor de huur van materiaal of de levering van tweedehandsmateriaal.

De gemeente bestudeert ook de mogelijkheden om de ketens van ophaling, opwaardering en hergebruik van textiel te ontwikkelen in samenhang met de toekomstige verplichte gescheiden ophaling van textiel.

→ Actie 2.2: De bestaande hulpbronnen ten voordele van hergebruik en delen promoten en ontwikkelen.

Deze hulpbronnen zijn onder andere:

- De tweedehandswinkels;
- De herstelwinkels (elektronica, naaiwinkel, schoenmaker, enz.);
- De gemeentelijke boekenboxen⁵⁴;
- De herstelwerkplaatsen (bv. repair café in het Hof ten Hove en La Roseraie);
- Deelsystemen (bv. Usitoo);
- De opwaarderingsopleidingen erkend door de Service Francophone des Métiers et des Qualifications (SFMQ);

⁵¹ Gezamenlijk geregistreerd merk van de federatie RESSOURCES

⁵² Ophaling van versleten voorwerpen of producten om ze op te waarderen en ze een nieuw kwalitatiever leven te geven

⁵³ Voorbeeld in Etterbeek: <https://donnerie-etterbeek.brussels/give-box?lang=nl>

⁵⁴ Boekenboxen in Ukkel: <https://www.uccle.be/nl/ontdekken-en-uitgaan/cultuur/overal-boekenboxen>

- De specifieke inzamelpunten voor bepaalde soorten afval met het oog op de recyclage ervan (batterijen, kurken, elektronica, enz.).
- De ontwikkelde tools en de kanalen die gebruikt worden voor de promotie ervan zijn aangepast aan elke doelgroep.

Doelstelling 3: Minder wegwerpstoffen.

→ Actie 3.1: De alternatieven voor wegwerpstoffen promoten en sensibiliseren voor het zero waste initiatief.

Heel wat dagelijkse wegwerpstoffen kunnen vervangen worden door herbruikbare alternatieven, waardoor de hoeveelheid geproduceerd en verbrand afval kan dalen maar ook besparingen mogelijk zijn.

Het is onder andere de bedoeling om:

- Aangepast te communiceren met de verschillende doelgroepen en de talrijke huidige tools (brochures, website, "uitdagingen", gewestelijke of gemeentelijke projectoproepen), de specialisten (burgers, verenigingen) en de bestaande initiatieven te promoten;
- Praktische bewustmakingsworkshops te organiseren, steeds aangepast aan de doelgroep (lezingen, getuigenissen, workshops Do It Yourself, uitdagingen, promotie van de zero waste uitdagingen, enz.), en informatie te verschaffen over de bestaande alternatieven.

Daarnaast waakt de gemeente erover:

- Bijzondere aandacht te schenken aan plastic zakken, verboden sinds 2017, maar die we nog vinden in sommige winkels. De gemeente voert de promotie van de herbruikbare zakken (waaronder de gemeentelijke zakken) en andere alternatieven (boodschappentas, mand) en de controles van het verbod op plastic zakken op;
 - Verpakkingsvrije en zero waste winkels te promoten, de ontwikkeling ervan aan te moedigen en ze te ondersteunen;
 - Te streven naar de doelstelling zero waste voor alle evenementen die door de gemeente georganiseerd worden. De sensibilisering voor zero waste te versterken bij organisatoren van evenementen op het gemeentelijk grondgebied;
 - De stickers "geen reclamedrukwerk" te promoten: ze ter beschikking stellen in de gemeentebouwen en tijdens evenementen.
- In de scholen:
 - De zero waste projecten in de scholen ondersteunen en opwaarderen en de gewestelijke initiatieven en hulpmiddelen promoten (Eco-Schools, zero waste gids en pedagogische tools, aanbod voor de begeleiding en ondersteuning van projecten, facilitatoren, ...).
 - Voor de gemeentescholen de milieuclausules in verband met afval versterken in de bestekken.
 - In de handelszaken, bedrijven en horecasector:
 - De zero waste projecten in de handels- en horekazaken ondersteunen en opwaarderen;
 - De gewestelijke projectoproepen (Be.Circular, zero waste in de handelszaken/horeca, label Ecodynamische Onderneming, ...) promoten voor de verschillende actoren (bedrijven, KMO's, micro-ondernemingen, zelfstandigen, vzw's, partnerschappen van bedrijven, enz.) die een economische activiteit uitoefenen in Ukkel;
 - De gewestelijke initiatieven en hulpmiddelen promoten: facilitatoren en helpdesk, label Ecodynamische Onderneming, projectoproepen, voedselverspilling (Good Food).

Samenvatting van doelstellingen en acties

AA1 : Overstromingen bestrijden	11
Doelstelling 1: De weerstand van het grondgebied tegen overstromingen vergroten.	13
→ Actie 1.1: De toekomstige inrichtingen identificeren en plannen.	13
→ Actie 1.2: Het geïntegreerd regenwaterbeheer of bij gebrek de technieken voor alternatief beheer integreren in alle aanlegprojecten van de openbare ruimte.	13
→ Actie 1.3: De toepassing en de controle van de GemSV Water versterken voor werken op privédomein.	15
→ Actie 1.4: De continuïteit van het hydrografisch netwerk (blauw netwerk) herstellen.	15
AA2 : Een netwerk van koelte-eilanden creëren met prioriteit voor kansarme wijken.....	16
Doelstelling 1: De veerkracht van het grondgebied tegenover extreme gebeurtenissen en tegenover het fenomeen van stedelijk hitte-eiland vergroten.....	18
→ Actie 1.1: De mogelijkheden voor de creatie van koelte-eilanden en de huidige identificeren.	18
→ Actie 1.2: Een netwerk van op de natuur gebaseerde koelte-eilanden creëren op het volledige grondgebied van Ukkel, met een prioriteit voor de meest kansarme wijken.....	18
Doelstelling 2: De groene ruimtes en de bestaande koelte-eilanden duurzaam maken.	19
→ Actie 2.1: De huidige groene ruimtes en inrichtingen die bijdragen aan de vermindering van de hitte-eilanden bewaren en de verstedelijking omlijnen via regelgevende hulpmiddelen.....	19
→ Actie 2.2: Een ecologisch beheer van de groene ruimtes die door de gemeente beheerd worden en van de huidige koelte-eilanden uitwerken en toepassen.	20
→ Actie 2.3: De Ukkelaars en gebruikers van het grondgebied bewust maken over het belang om de groene ruimtes en de koelte-eilanden in stand te houden, er respect voor te tonen en ze op te waarderen.	20
Doelstelling 3: Een goed gezondheidsniveau van de Ukkelse bevolking bewaren bij hittegolven.	20
→ Actie 3.1: Een informatiedienst ontwikkelen.....	20
→ Actie 3.2: De opening en het beheer van verfrissingscentra organiseren om de veiligheid van de risicogroepen (ouderen, zuigelingen) of kansarmen te verzekeren.....	21
→ Actie 3.3: De wederzijdse hulp en de solidariteit tussen burgers aanmoedigen voor de risicopersonen.	21
Doelstelling 4: De meest kwetsbare gemeenschappen in de wereld die het meest getroffen worden door de klimaatopwarming ondersteunen (aanbeveling van COP21).....	21
→ Actie 4.1: De partnerschappen rond projecten gedragen door en voor de lokale bevolking financieren of creëren, vertrekkend van hun vaststellingen en behoeften.	21
AA3 : De verharde bodems doorlatend maken en in hun natuurlijke toestand herstellen, met een prioriteit voor de speelplaatsen van scholen.....	22
Doelstelling 1: De speelplaatsen zoveel mogelijk ontharden.....	24

→ Actie 1.1: De speelplaatsen van de gemeentelijke scholen en kinderdagverblijven heraanleggen en ontharden.....	24
→ Actie 1.2: De onthardingsprojecten van de speelplaatsen van de niet-gemeentelijke kinderdagverblijven en scholen aanmoedigen en ondersteunen.....	24
Doelstelling 2: De bodem op het Ukkelse grondgebied zoveel mogelijk ontharden.....	25
→ Actie 2.1: Een strategie uitwerken om de doelstelling nul verharding van de openbare ruimte te bereiken.....	25
→ Actie 2.2: Een strategie uitwerken om de doelstelling nul verharding van het gemeentelijk "privaat" patrimonium en van de overheden te bereiken.....	25
EA1 : De toegang van de consumenten tot duurzame producten en diensten vergemakkelijken... 26	
Doelstelling 1: Handelszaken/ondernemingen/start-ups die duurzame producten en diensten aanbieden waardoor de consumenten de uitstoot van broeikasgassen door hun consumptie kunnen beperken zichtbaarder, transparanter en gemakkelijker toegankelijk maken.....	27
→ Actie 1.1: Lokale en/of duurzame handelszaken promoten en opwaarderen via de gemeentelijke communicatiekanalen.....	27
Doelstelling 2: De vestiging van lokale en/of duurzame handelszaken stimuleren.....	28
→ Actie 2.1: Financiële stimulansen invoeren om de vestiging en de activiteit van lokale en/of duurzame handelszaken te ondersteunen (zie bijlage 2).....	28
Doelstelling 3: Een duurzamere consumptie aanmoedigen via reclame.....	28
→ Actie 3.1: Maatregelen invoeren die reclame voor lokale en/of duurzame ondernemingen, handelszaken en diensten in de openbare ruimte stimuleren.....	28
→ Actie 3.2: De verspreiding van reclamedrukwerk beperken.....	29
EA2 : De economische transitie van de Ukkelse ondernemingen vergemakkelijken..... 30	
Doelstelling 1: De transitie van de Ukkelse ondernemingen naar duurzamere bedrijfsprocessen vergemakkelijken.....	32
→ Actie 1.1: Streven naar de oprichting van een lokaal loket.....	32
→ Actie 1.2: Een wedstrijd organiseren tussen ondernemingen/handelszaken om ze aan te sporen hun uitstoot van broeikasgassen te doen dalen.....	32
→ Actie 1.3: Bij het Ukkelse publiek dat werk zoekt of uitgesloten is richtingen voor sociaaleconomische integratie in verband met de ecologische en circulaire transitie opwaarderen en de evolutie van jobs ten voordele van de transitie in goede banen leiden.....	33
SL1 : De duurzame voedselproductie in het stedelijk milieu en in de rand ontwikkelen en ondersteunen 34	
Doelstelling 1: De familiale en professionele agro-ecologische productie ontwikkelen en ondersteunen...36	
→ Actie 1.1: Nieuwe zones voor familiale moestuinen of projecten van professionele landbouw identificeren en definiëren.....	36
→ Actie 1.2: Nieuwe familiale moestuinsites aanleggen.....	37
→ Actie 1.3: De projecten van professionele landbouw ontwikkelen en ondersteunen.....	38
Doelstelling 2: Het planten van fruitbomen op het grondgebied ontwikkelen en ondersteunen.....	38

→ Actie 2.1: Fruitbomen planten in de openbare ruimte.....	38
→ Actie 2.2: De duurzaamheid van de geplante fruitbomen verzekeren.....	38
→ Actie 2.3: De inwoners aanmoedigen om fruitbomen te planten.....	39
EG1 : De uitstoot van broeikasgassen van de gebouwen doen dalen.....	40
Doelstelling 1: De gebouwen op het grondgebied energetisch renoveren.....	41
→ Actie 1.1: Financiële stimulansen invoeren om particulieren en ondernemingen aan te moedigen hun gebouwen energetisch te renoveren.....	41
→ Actie 1.2: De opleiding van de gemeenteambtenaars (architecten, EPB-ambtenaars, Stedenbouw, ...) over de duurzame praktijken voor de bouw en de renovatie van gebouwen voortzetten.....	42
→ Actie 1.3: Particulieren en openbare en private actoren bewust maken over de vermindering van het verbruik en ze informeren over de hulp en de verplichtingen.....	42
→ Actie 1.4: Het gebruik van duurzame materialen en het hergebruik van materialen stimuleren.....	42
→ Actie 1.5: Duurzame maatregelen toepassen tijdens werken.....	43
EG2 : Hernieuwbare energiebronnen en energiedelen ontwikkelen door de energiezuinigheid aan te nemen	44
Doelstelling 1: Een aanpak van energiezuinigheid aannemen op het volledige grondgebied.....	46
→ Actie 1.1: Gezamenlijk oproepen tot een solidaire inspanning van energiezuinigheid.....	46
→ Actie 1.2: Het verbruik voor de straatverlichting doen dalen.....	47
→ Actie 1.3: Het energieverbruik van handelszaken en kantoren doen dalen.....	47
Doelstelling 2: De productie van zonne-energie op het grondgebied ontwikkelen.....	47
→ Actie 2.1: De installatie van productiesystemen van zonne-energie op het grondgebied promoten...	47
→ Actie 2.2: De ontwikkeling van thermische zonne-energie op het grondgebied ondersteunen.....	48
Doelstelling 3: De energiegemeenschappen en het energiedelen op het grondgebied ontwikkelen.....	48
→ Actie 3.1: De mogelijkheden voor de oprichting van energiegemeenschappen op het grondgebied bestuderen.....	48
→ Actie 3.2: Energiedelen en energiegemeenschappen promoten.....	48
→ Actie 3.3: Meewerken aan de oprichting van energiegemeenschappen.....	49
→ Actie 3.4: De toegang tot een productieterrein vereenvoudigen.....	49
Doelstelling 4: Het ontstaan van productieprojecten en hernieuwbare warmtenetten op het grondgebied stimuleren.....	49
Doelstelling 5: De ontwikkeling van warmtepompen aanmoedigen en omkaderen.....	49
MT1 : De verplaatsingen te voet en met de fiets en de andere alternatieven voor de individuele auto doen toenemen	50
Doelstelling 1: De verplaatsingen te voet en met de fiets doen toenemen naargelang het vermogen van iedereen (fysiek, professioneel, ...).	52
→ Actie 1.1: De aankoop, herstelling en huur van actieve vervoermiddelen vergemakkelijken.....	52
→ Actie 1.2: De weg reorganiseren ten voordele van voetgangers en de intermodaliteit.....	53
→ Actie 1.3: De inrichtingen en de parkeerplaatsen voor fietsen vermeerderen en ze beveiligen.....	53
→ Actie 1.4: Het schoolvervoer reorganiseren ten voordele van fietsen en wandelen.....	54
→ Actie 1.5: Ondernemingen aanmoedigen om de actieve verplaatsingen van hun werknemers te promoten.....	54
→ Actie 1.6: De actieve vervoerwijzen promoten tijdens communicatiecampagnes en opleidingen.....	54

Doelstelling 2: Het gebruik van het openbaar vervoer, deelauto's en carpoolen doen toenemen.....	55
→ Actie 2.1: Het gebruik van het openbaar vervoer promoten.....	55
→ Actie 2.2: De uitrol van het park van deelauto's versnellen.	55
→ Actie 2.3: Carpoolen promoten.....	55
MT2 : Ondernemingen ondersteunen in de decarbonisatie van hun logistiek.....	56
Doelstelling 1: Handelszaken en ondernemingen ondersteunen bij de aanpassing van hun logistiek naar minder koolstofhoudende oplossingen op het Ukkelse grondgebied.	57
→ Actie 1.1: Het gebruik van bakfietsen voor het goederentransport ontwikkelen en aanmoedigen.	57
→ Actie 1.2: Het gebruik van hybride/elektrische bestelwagens voor het goederentransport ondersteunen.	57
→ Actie 1.3: Samenwerken met het gewest en de andere gemeentes om de toegang tot de stad voor vrachtwagens te beperken tijdens de spitsuren.	58
Doelstelling 2: De gewestelijke initiatieven voor de invoering van oplossingen van tussenplatforms lokaal uitbreiden.	58
→ Actie 2.1: De invoering van Ukkelse logistieke platforms ondersteunen.	58
FE1 : Een strategie invoeren om de koolstofvoetafdruk die samenhangt met de finance te verkleinen	59
Doelstelling 1: Een strategie invoeren om de uitstoot van broeikasgassen die samenhangt met de financiële beleggingen van de Ukkelaars en met de gemeentefinanciën te doen dalen.	60
→ Actie 1.1: De Ukkelaars bewust maken over de koolstofvoetafdruk van de traditionele financiële beleggingen.	60
→ Actie 1.2: Een strategie uitwerken om de koolstofvoetafdruk van de gemeentefinanciën te verkleinen en de Ukkelaars aan te sporen om te investeren in duurzame gemeenteprojecten.....	61
SE1 : De Ukkelaars sensibiliseren voor de klimaat- en milieu-uitdagingen.....	62
Doelstelling 1: De inwoners en gebruikers van het grondgebied bewust maken over de klimaatuitdagingen om hun overgang tot actie op vrijwillige basis te stimuleren om hun koolstofvoetafdruk te verkleinen.	63
→ Actie 1.1: Bewust maken tijdens evenementen of initiatieven.	63
→ Actie 1.2: Praktische sensibiliseringsworkshops en lezingen organiseren.	64
→ Actie 1.3: De burgerinitiatieven en -projecten ondersteunen en promoten.....	64
→ Actie 1.4: De oprichting van een lokaal klimaatloket bestuderen.	65
→ Actie 1.5: De communicatie van de gemeente over het klimaat versterken.	66
→ Actie 1.6: Samenwerken met het Belgisch Klimaatcentrum.....	66
DS1 : De digitale soberheid uitrollen op het volledige grondgebied.....	67
Doelstelling 1: De koolstofvoetafdruk van het gebruik van de digitale technologie op het volledige Ukkelse grondgebied (ondernemingen, woningen, stadsmeubilair) verkleinen.	68
→ Actie 1.1: De burgers sensibiliseren en aansporen om hun digitaal gebruik te verminderen.....	68
→ Actie 1.2: De openbare en private actoren bewust maken over de koolstofvoetafdruk van de servers.	68
→ Actie 1.3: Het behoud van de reeds beschikbare voorzieningen zolang mogelijk stimuleren.	69
→ Actie 1.4: Kwalitatieve wifi ter beschikking stellen in de openbare ruimte.	70
→ Actie 1.5: Het gebruik van het stadsmeubilair voor reclaimedoeleinden beperken.	70

ZW1 : De afvalbronnen van het grondgebied beperken en lokaal opwaarderen	71
Doelstelling 1: Het organisch afval verminderen en opwaarderen.....	73
→ Actie 1.1: De initiatieven in de strijd tegen voedselverspilling ondersteunen en bewust maken over de aan te nemen handelingen.....	73
→ Actie 1.2: Het individueel composteren promoten.	73
→ Actie 1.3: Het collectief composteren ontwikkelen, ondersteunen en promoten.	73
→ Actie 1.4: Het composteren bij professionals promoten.	74
Doelstelling 2: Het hergebruik en het delen stimuleren.	74
→ Actie 2.1: Diensten voor burgers gewijd aan hergebruik ontwikkelen.....	74
→ Actie 2.2: De bestaande hulpbronnen ten voordele van hergebruik en delen promoten en ontwikkelen.	74
Doelstelling 3: Minder wegwerpspullen.....	75
→ Actie 3.1: De alternatieven voor wegwerpspullen promoten en sensibiliseren voor het zero waste initiatief.....	75